

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อ
การพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

Desired Skills for Dhammaduta to Overseas Buddhism Propagation
for the Develop Workforce in the Digital Citizen

โดย

พระมหาทองเก็บ ญาณพล (สุขพล)

วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766007

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อ
การพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

Desired Skills for Dhammaduta to Overseas Buddhism Propagation
for the Develop Workforce in the Digital Citizen

โดย

พระมหาทองเก็บ ญาณพล (สุขพล)

วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766007

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Desired Skills for Dhammaduta to Overseas Buddhism Propagation
for the Develop Workforce in the Digital Citizen

BY

Phramaha Thongkeb Yanapalo (Sukpol)
Dhammaduta College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
B.E. 2566

Research Project Founded
By Thailand Science Research and Innovation Fund
MCU RS 800766007
(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล
ผู้วิจัย:	พระมหาทองเก็บ ญาณพล (สุขพล)
ส่วนงาน:	วิทยาลัยพระธรรมทูต
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๖
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ ๑) เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ๒) เพื่อสร้างภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต ๓) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต ดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) และใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการวิจัยพบว่าจากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ประกอบด้วย ๓ ทักษะซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล คือ ๑) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา ๒) ทักษะชีวิต ๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล เมื่อการศึกษาวเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ทักษะที่พึงประสงค์, พระธรรมทูต, วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

Research Title: Desired Skills for Dhammaduta to Overseas
Buddhism Propagation for the Develop Workforce
in the Digital Citizen

Researcher: Phramaha Thongkeb Yanapalo (Sukpol)

Department: Dhammaduta College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2566/2023

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

Research study has research objectives: 1) to study desirable skills for Thai missionary monks for manpower development in the digital citizen era; 2) to create a picture of the future of skills required for Thai missionary monks to develop manpower in the digital citizen era in the future; 3) to analyze the changing trends and drive skills required for Thai missionaries to develop manpower in the digital citizen era in the future. Conduct research in the form of research using EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) research techniques and document study methods. In-depth Interview using Purposive Sampling and the results of the research revealed that from developing skills that are desirable for Buddhist missionaries abroad for manpower development in the digital citizen era. It consists of 3 skills covering all issues for foreign Buddhist missionaries to develop their workforce in the digital citizen era. 1) Learning and Development Skills 2) Life Skills 3) Necessary Skills for Digital Citizenship. When studying and analyzing the trend of change The feasibility and appropriateness of the desired skills of missionary missionaries abroad for human resource development in the digital citizenship era. It was found that the overall level was at a high level.

Keywords: Desirable Skills, Dhammaduta, Analyze trends in change

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากหน่วยงานและบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมืออย่างดีในการดำเนินการวิจัย จึงขอขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ให้คำปรึกษาและตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ บิดา มารดาที่เป็นกำลังใจในการทำวิจัยเรื่องนี้ให้แล้วเสร็จด้วยดี ขอขอบพระคุณ พี่ ๆ เพื่อน ๆ วิทยาลัยพระธรรมทูต ที่เป็นกำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๖

พระมหาทองเก็บ ญาณพโล, ดร.

๓๐ กันยายน ๒๕๖๖

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด.....	๓
๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๔
๑.๕ ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ ทฤษฎี และแนวคิดในการพัฒนาทักษะเพื่อการพัฒนากำลังคน	๗
๒.๒ แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑.....	๑๙
๒.๓ แนวคิดทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม	๒๐
๒.๔ แนวคิดทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี.....	๒๑
๒.๕ แนวคิดทักษะด้านชีวิตและการทำงาน	๒๒
๒.๖ หลักการแนวคิดการเผยแพร่พระพุทธศาสนา.....	๒๓
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๓๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๓๖
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๔๐
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๔๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๔๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๔
๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๔

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

๓.๑ การลดลงของค่าความคลาดเคลื่อน.....	๔๑
๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	๔๕
๔.๑ สรุปจำนวนพระธรรมทูตสายต่างประเทศที่ผ่านการอบรม ตั้งแต่รุ่นที่ ๑ - ๒๙.....	๔๙
๔.๒ ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาใน ต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล.....	๗๒
๔.๓ ระดับความเหมาะสมทักษะในด้านการเรียนรู้.....	๗๓
๔.๔ ระดับความเหมาะสมด้านทักษะชีวิต.....	๗๔
๔.๕ ระดับความเหมาะสมทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่ พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ.....	๗๕

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

๒.๑ ความสัมพันธ์ของประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา.....	๑๙
๒.๒ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม.....	๒๐
๒.๓ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี.....	๒๑
๒.๔ ทักษะด้านชีวิตและการทำงาน.....	๒๒
๔.๑ ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนา กำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล.....	๖๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่เริ่มมีแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ^๑ ส่งผลให้ประเทศไทยมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจนมากขึ้น กลไกสำคัญที่จะทำให้การขับเคลื่อนพัฒนานั้นสำเร็จบรรลุได้ตามเป้าหมาย ย่อมหนีไม่พ้น “การอุดมศึกษา” ซึ่งเป็นแหล่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูง และยังเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม อันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อยกระดับขีดความสามารถทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อนำพาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างทันยุคสมัยทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ ทิศทางการพัฒนาประเทศ คือการสร้างคนที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม รวมไปถึงมีทักษะและความสามารถแห่งอนาคตที่จำเป็นต่อการยกระดับเทคโนโลยีไทยไปสู่ยุคอุตสาหกรรมแห่งอนาคตการผลิตและพัฒนากำลังคนของการอุดมศึกษานับจากนี้จึงเป็นการผลิตอย่างมีจุดมุ่งหมาย ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างบุคลากรที่ตอบโจทย์ความต้องการในการพัฒนาประเทศแล้ว ยังเป็นการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่จะเติบโตและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขท่ามกลางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีที่ทุกคนร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น

ตามที่คณะรัฐมนตรีภายใต้การบริหารราชการแผ่นดินของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ด้านการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ข้อ ๖.๑๘ ต้องการให้มีการส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลให้เริ่มขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ซึ่งจะ使得ทุกภาคเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ทันโลกและสามารถแข่งขันในโลกสมัยใหม่ได้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าผู้ที่มีความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลได้มากกว่า ย่อมเป็นผู้ได้เปรียบในสังคมเนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิต สร้างสรรค์นวัตกรรมและสิ่งใหม่ได้มากกว่าทำให้พัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าได้ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นโยบายของทุกประเทศจึงพยายามเพิ่มขีดความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลให้กับประชาชน และพยายามลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างประชาชนในชุมชนเมืองและชุมชนห่างไกลที่เรียกว่า ช่องว่างดิจิทัล (digital divide) ดังนั้น การลดช่องว่างดิจิทัลของประเทศไทย จึงเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาล

^๑ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา, “แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศพ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐”, ๒๕๖๔, หน้า ๒.

ในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ดังกล่าว ไปสู่การเป็น Digital Thailand^๒ จำเป็นอย่างยิ่งที่นอกจากจะเร่งสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีเกิดใหม่ที่สำคัญ เช่น คลาวด์ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things) ที่ทำให้ชีวิตที่สมาร์ท พร้อมก้าวสู่สังคมดิจิทัล และการบริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ในประชาชนทุกกลุ่มวัยแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างทักษะและความตระหนักรู้ถึงประโยชน์และโทษ ตลอดจนการใช้งานอย่างสร้างสรรค์ และรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่าประชากรอายุ ๖ ปี ขึ้นไป ประมาณ ๖๒.๓ ล้านคน มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ ๒๓.๘ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๘.๒ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ๒๑.๗ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๔.๙ และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ ๔๘.๑ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๗๗.๒ โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีการใช้อินเทอร์เน็ต(จำนวนชั่วโมงการใช้ต่อสัปดาห์) เพิ่มขึ้นในทุกช่วงระยะเวลาการใช้งานเมื่อเทียบกับผลการสำรวจในปี ๒๕๕๗ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีผู้ใช้สมาร์ทโฟนสูงกว่าร้อยละ ๘๐ โดยมีจำนวนชั่วโมงการใช้งานเฉลี่ยอยู่ที่ ๕.๗ ชั่วโมงต่อวัน และกิจกรรมที่นิยมในกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่อันดับ ๑ คือการใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เช่น Facebook, Instagram, Line เป็นต้น คิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ ๘๒.๗ ในขณะที่กิจกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านคอมพิวเตอร์ คือ ใช้ในการสืบค้นข้อมูลเป็นอันดับ ๒ ร้อยละ ๖๒.๒ และ ใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เป็นอันดับ ๓ ร้อยละ ๔๕.๓ ในขณะที่สถิติต่างๆ ข้างต้น ได้เพิ่มสูงขึ้น สถิติทางด้านภัยออนไลน์ก็ได้เพิ่มสูงขึ้นทุกปีเช่นกัน ซึ่งจากสถิติภัยคุกคามที่แจ้งเข้ามายังศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย หรือ "ไทยเซิร์ต" ปี ๒๕๕๘ มีภัยคุกคามไซเบอร์ที่แจ้งเข้ามาทั้งสิ้น ๔,๓๗๑ ราย สูงกว่าปีก่อนๆ หลายเท่าตัว โดยเมื่อปี ๒๕๕๕ มีสถิติภัยคุกคามเพียง ๗๙๒ ราย ปี ๒๕๕๖ มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๗๔๕ ราย และในปี ๒๕๕๗ มีจำนวนมากถึง ๔,๐๐๗ ราย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการปล่อยไวรัส สปายแวร์ โทรจัน รองลงมาเป็นการฉ้อโกง/หลอกลวง และการเจาะระบบสำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตระหนักถึงปัญหาข้างต้น และความจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้แก่ประชาชน ให้สามารถเข้าถึง เรียนรู้ และได้ประโยชน์จาก การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคม เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล สร้างโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน การอาชีพ และเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคตอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป

พระธรรมทูตไทยในฐานะกำลังคนกลุ่มสำคัญสาขาเฉพาะผู้ประกาศพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มีภารกิจต่อพุทธศาสนิกชนทั้งชายและหญิงที่เรียกว่าอุบาสกและอุบาสิกา ในการถ่ายทอดพระธรรมคำสอน เพื่อให้อุบาสกอุบาสิกาได้รับทราบและรู้เข้าใจในพระธรรมในระดับที่

^๒ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร, กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, “พลเมืองดิจิทัล” ๒๕๖๔, หน้า ๑.

สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขในการดำรงชีวิต และถึงประโยชน์สุขในทางธรรมอันเป็นเป้าหมายสำคัญและสูงสุดในการประกาศพระบรมมหาราชขององค์พระศาสดา เพื่อเป็นการตอบแทนอุบาสกอุบาสิกาซึ่งได้อุปถัมภ์พระธรรมทูตในด้านต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งแก่พุทธศาสนิกชนไทยและประเทศที่ไปประกาศพระพุทธศาสนา^๓

ทักษะที่พึงประสงค์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน ในยุคที่มีความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีดิจิทัล จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยี เพื่อความอยู่รอดเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต และการประกาศพระพุทธศาสนา นอกจากนี้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต พระธรรมทูตไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งควรได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดในการทำภารกิจหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต และเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต การพัฒนาประเทศและประชาคมวิจัยในอนาคตต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๒.๒ เพื่อสร้างภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

๒.๓ เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ สภาพการณ์ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคตควรเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต ผลเป็นอย่างไร และควรปรับปรุงอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) พื้นที่ศึกษาวิทยาลัยพระธรรมทูต ความต้องการในการการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อ

^๓ วิทยาลัยพระธรรมทูต, รายงานคู่มือพระธรรมทูตสายต่างประเทศ, ๒๕๖๖, หน้า ๒๓๘.

การพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการวิจัยครั้งนี้และช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถเขียนแผนการดำเนินการวิจัยและประเด็นสำคัญ ตามที่ต้องการวิจัย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นพื้นที่ในการทดลองพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนาคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๑๐ คน ผู้รับผิดชอบการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทย จำนวน ๑๐ คน รวม ๒๐ รูป/คน และพระธรรมทูตรุ่นที่ ๒๙

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัย วิทยาลัยพระธรรมทูต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ทักษะที่พึงประสงค์, พระธรรมทูต, พลเมืองดิจิทัล, การพัฒนากำลังคน, สร้างภาพในอนาคต

๑.๕.๑ ทักษะที่พึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนาคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

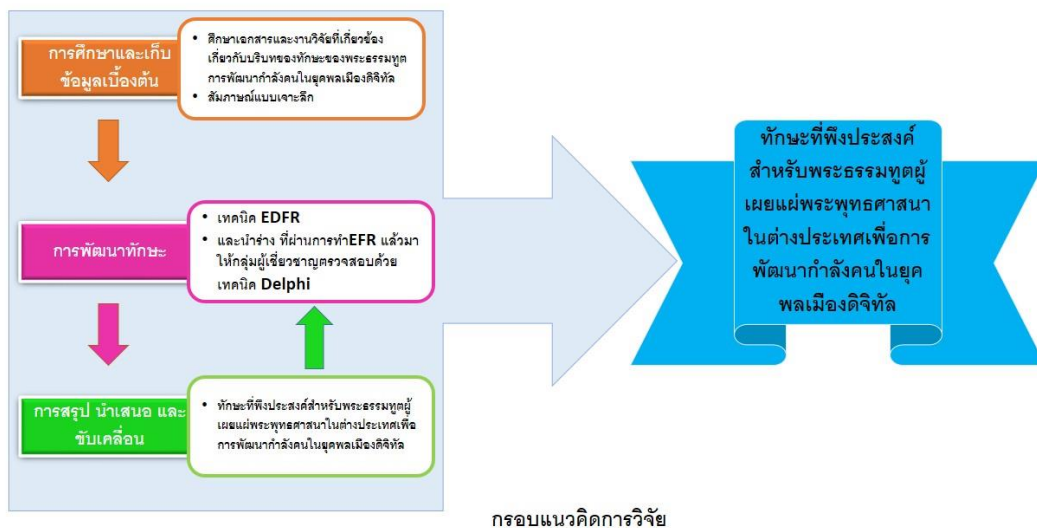
๑.๕.๒ พระธรรมทูต หมายถึง พระที่ทำหน้าที่เป็นทูตหรือเป็นผู้แทนของพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่คนทุกคนทั้งในและต่างประเทศ

๑.๕.๓ พลเมืองดิจิทัล หมายถึง การเป็นพลเมืองผู้ฉลาดในการ ใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าใจบรรทัดฐานของการปฏิบัติตัวให้เหมาะสม มีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อสารในยุคดิจิทัลเป็นการ สื่อสารที่ไร้พรมแดนสมาชิกของโลกออนไลน์ คือ ทุกคนที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตบนโลก

๑.๕.๔ การพัฒนากำลังคน หมายถึง กระบวนการที่จะพัฒนาบุคคลทั้งในด้านทักษะความรู้ ความสามารถสำหรับงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคพลเมืองดิจิทัลที่จะทำโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การสอน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

๑.๕.๕ สร้างภาพในอนาคต หมายถึง ภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนาคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๑.๖ กรอบการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

☒ ด้านวิชาการ

๑. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy: MIL) ในประเทศไทย และการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้สู่การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในต่างประเทศ

๒. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์

๓. ส่งเสริมการใช้ดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ และสื่อนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงที่เป็น กระแส

๔. การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะดิจิทัล และตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งเชิงบวก เชิงลบ

๕. ได้แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะดิจิทัลให้แก่ประชาชนในวงกว้าง เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัล

ผู้ได้รับผลประโยชน์ พระธรรมทูต และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

☒ ด้านสังคม

☒ ด้านสาธารณะ ☒ ด้านชุมชนและพื้นที่ ☒ ด้านสิ่งแวดล้อม

๑. การเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้แก่บุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาใน ต่างประเทศ ให้สามารถเข้าถึง เรียนรู้ และได้ประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย

๒. สร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคม เพื่อลด ช่องว่างทางดิจิทัล

๓. สร้างโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและ ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน และเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลใน อนาคตอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป

ผู้ได้รับผลประโยชน์ และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

☒ ด้านนโยบาย

๑. การยกระดับการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา

๒. การยกระดับบุคลากรสาขาเฉพาะ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของประเทศ โดยการเป็นพลเมืองดิจิทัล การวิจัยและนวัตกรรม

ผู้ได้รับผลประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

☒ ด้านเศรษฐกิจ

การเป็นศูนย์กลางกำลังคนระดับสูงของอาเซียน และศูนย์กลางการเรียนรู้ (Hub of Knowledge) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผู้ได้รับผลประโยชน์ และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของงานวิจัย โดยได้ศึกษาอย่างหลากหลายครอบคลุมสาระที่เป็นเนื้อหาของงานวิจัยโดยละเอียด ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน ตรงประเด็น คณะผู้วิจัยจึงใคร่นำเสนอข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้

๑. ทฤษฎี และแนวคิดในการพัฒนาทักษะเพื่อการพัฒนากำลังคน
๒. แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑
๓. แนวคิดทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม
๔. แนวคิดทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี
๕. แนวคิดทักษะด้านชีวิตและการทำงาน
๖. หลักการแนวความคิดการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
๗. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ทฤษฎี และแนวคิดในการพัฒนาทักษะเพื่อการพัฒนากำลังคน

ทฤษฎี และแนวคิดในการพัฒนาทักษะเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ที่มีเกี่ยวข้องกับการศึกษา วิเคราะห์ ดังต่อไปนี้ ดังต่อไปนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ ประกอบด้วย ๓ ประเด็น^๑ คือ บัณฑิตและกำลังคนคน ระบบนิเวศวิจัย และอุดมศึกษาใหม่

ยุทธศาสตร์ที่๑ พัฒนาศักยภาพคน (Capacity Building)

จากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก กระแสโลกาภิวัตน์และนโยบายประเทศไทย ๔.๐ อุดมศึกษาจึงต้องผลิตบัณฑิตและพัฒนากำลังคนให้สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีคุณค่า โดยบัณฑิตและกำลังคนดังกล่าวต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีองค์ความรู้ความเข้าใจ ทักษะที่สอดคล้องกับเป้าหมายและสามารถตอบโจทย์ที่ท้าทายของประเทศ ซึ่งการผลิตบัณฑิตและพัฒนากำลังคนคนต้องสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ประชากรทุกกลุ่มตั้งแต่ผู้พิการ ตลอดจนผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมด้วยเหตุนี้ อุดมศึกษาจึงต้องปรับและพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และยืดหยุ่น

^๑ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานนโยบายและแผนการอุดมศึกษา (๒๕๖๔) “แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศไทย.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐” หน้า ๗๑-๘๒.

เหมาะสมกับผู้เรียน ประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อกำหนดและพัฒนาหลักสูตรสำหรับผลิตบัณฑิต (Degree) และพัฒนากำลังแรงงาน (Non-Degree) ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และการพัฒนาประเทศรวมถึงพัฒนาอาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์ และเสริมสร้างองค์ความรู้ทักษะของบุคลากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๒

แนวทางขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ

แนวทางที่ ๑ การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อให้ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนผู้สูงวัยสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสูง เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอที่จะช่วยเหลือยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวที่ดีขึ้นในอนาคต

กลยุทธ์ ๑ กำหนดแผนการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต (Provide Lifelong Learning Plan) (๑.๓) รัฐพึงจัดให้มีแผนการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตโดยสถาบันอุดมศึกษาต้องจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตให้สอดคล้องกับแผน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และบริการทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาได้โดยไม่มีขีดจำกัดความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนไม่ได้จำกัดเฉพาะในช่วงเวลาที่เป็นนักศึกษา แต่จะเป็นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ในสถานภาพใด สถาบันอุดมศึกษาต้องให้บริการตลอดช่วงชีวิต

กลยุทธ์ ๒ สร้างโอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Access & Equity in Higher Education) (๑.๓) สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ และเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติโดยรองรับผู้เรียนที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการความแตกต่างเรื่องถิ่นกำเนิดเชื้อชาติภาษา เพศ อายุสถานะของบุคคล ศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสเรียนจนสำเร็จปริญญาตรีทั้งนี้รัฐควรจัดเงินอุดหนุนการดำเนินงานทั้งในส่วน of สถาบันอุดมศึกษาและผู้เรียน โดยในส่วนของผู้เรียนอาจจัดเงินทุนการศึกษา เงินทุนให้กู้ยืม ทุนผูกพันเมื่อสำเร็จการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ หรือการสนับสนุนให้ทำงานระหว่างเรียน

กลยุทธ์ ๓ การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (Education For The Elderly) (๑.๓) สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้และทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดูแลตนเองได้ตั้งนั้น การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจึง

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

ต้องออกแบบและพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น ตลอดจนมีมาตรฐานการศึกษาที่แตกต่างจากระบบการศึกษาปกติ

กลยุทธ์ ๔ การเชื่อมโยง และสร้างความเข้มแข็งให้กับการศึกษาระดับอื่น (๑.๑) สถาบันอุดมศึกษาต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาทั้งระดับพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพในฐานที่เป็นปัจจัยส่งต่อให้กับระบบอุดมศึกษา รวมทั้งสามารถไปปฏิบัติงานในภาคการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการนำองค์ความรู้และบุคลากรไปสนับสนุนตามความเชี่ยวชาญ เช่น อุดมศึกษาพี่เลี้ยง การอบรมอาชีวะชั้นสูงและการผลิตและพัฒนาศักยภาพครูในระบบ

กลยุทธ์ ๕ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มในสถาบันอุดมศึกษา (Campus Life & Universal Design) (๑.๙) สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนการสอน และการดำเนินชีวิตของผู้เรียนที่ไม่ควรอยู่ในอาคารเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีชีวิตอยู่นอกอาคาร มีสังคม มีการกีฬา มีกิจกรรม มีสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้เรียนที่เพียงพอ ซึ่งการออกแบบสถาปัตยกรรมในสถาบันอุดมศึกษาควรเป็นการออกแบบเพื่อคนทุกกลุ่ม (Universal Design) โดยเป็นการออกแบบที่คำนึงถึงการเข้าถึงการใช้ประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเสมอภาคกัน ตั้งแต่ผู้ที่ไม่มีความต้องการพิเศษ จนถึงผู้ที่มีความต้องการพิเศษ (Special Needs) เช่น ผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นต้น ให้ได้รับการศึกษาปราศจากอุปสรรคและการดำเนินชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาอย่างปกติสุข

แนวทางที่ ๒ ยกระดับคุณภาพการศึกษาและสมรรถนะของกำลังคน (Quality & Manpower Competencies Enhancement)

เพื่อพัฒนากำลังคน ทั้งในระบบการศึกษาและผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงานหรืออยู่ในกลุ่มนอกรั้วเรียน (Non-Aged Group) ให้มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม มีทักษะดำรงชีวิตสำหรับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ ได้รับการศึกษาและการพัฒนาที่มีคุณภาพสูง ตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานที่หลากหลาย เป็นกำลังคนที่มีคุณลักษณะ ๑) สมรรถนะเชิงวิชาการ ๒) สมรรถนะการประกอบอาชีพที่มีทักษะการปฏิบัติงานรองรับงานในปัจจุบันและอนาคต และ ๓) สมรรถนะการเป็นพลโลก สมรรถนะเหล่านี้จะช่วยให้กำลังคนสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุคใหม่ ตลอดจนสังคม รวมถึงการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ ๖ ปรับปรุงระบบการกำกับคุณภาพ และมาตรฐานหลักสูตร (๑.๕) การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลหลักสูตรต้องกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตในลักษณะผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) อย่างชัดเจนตามอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา และตอบสนองความต้องการของสังคมและการพัฒนาประเทศ การจัดการเรียนการสอนต้องปรับให้สอดคล้องการใช้ชีวิตของผู้เรียนยุคใหม่ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่

ก้าวหน้า และการวัดและประเมินผลต้องเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ สามารถแสดงผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้รัฐพึงสนับสนุนให้มีการกำกับ ตรวจสอบ และประเมินผลตามมาตรฐานการอุดมศึกษา และเป็นไปตามอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา

กลยุทธ์ ๗ วางแผนการผลิตบัณฑิตกำลังคน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องตามศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษา และตอบสนองความต้องการเพื่อการพัฒนาประเทศ (๑.๑) (๑.๒) รัฐกำหนดกรอบนโยบายการผลิตและพัฒนาากำลังคนที่ตอบสนองทิศทางการพัฒนาประเทศในกลุ่มสาขาตามอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve & New Curve) เพื่อรองรับการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ โดยมีกลไกการติดตาม และตรวจสอบความต้องการกำลังคนสมรรถนะที่จำเป็นต่อการทำงาน การเปลี่ยนแปลงของอาชีพ ตลอดจนการประเมินศักยภาพของบัณฑิตในการประกอบอาชีพ รวมถึงพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ ในลักษณะ Sandbox นำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาและพัฒนาากำลังคนรูปแบบใหม่ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาต้องผลิตและพัฒนากำลังคนตามกรอบนโยบายของรัฐ โดยผู้เรียนต้องมีคุณภาพ มีความเป็นเลิศทางวิชาชีพเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีมีทักษะรองรับศตวรรษที่ ๒๑

กลยุทธ์ ๘ การจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperation and Work Integrated Education : CWIE) (๑.๕) อุดมศึกษาสนับสนุนการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงานให้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาสมรรถนะของบัณฑิต ทั้งสมรรถนะเชิงวิชาการ เชิงวิชาชีพและการเป็นพลโลก ที่ไม่สามารถบรรลุผลได้จากการจัดการเรียนการสอนภายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งการทำงานในอนาคตมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงสูง ประกอบกับความรู้และทักษะใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพจะเกิดขึ้นในโลกของการทำงานเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นผู้ออกแบบและวางแผนการจัดการศึกษา และอาศัยความร่วมมือจากสถานประกอบการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ฉะนั้น การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน จึงต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง โดยการบูรณาการการเรียนรู้ในชั้นเรียนและในสถานประกอบการให้เหมาะสม

กลยุทธ์ ๙ การปรับระบบการศึกษาเพื่อรองรับผู้เรียนนอกวัยเรียน (Re Skills & Up Skills & New Skills)(๑.๓) (๑.๔) (๑.๕) สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับความรู้และเพิ่มพูนทักษะแบบจำเพาะเป็นหลัก โดยการจัดระบบการศึกษาอย่างยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับทักษะความต้องการของผู้เรียน เช่น การศึกษาในหลักสูตรระยะสั้น (Non Degree) ทั้งนี้รัฐต้องจัดให้มีระบบการเทียบโอนประสบการณ์การทำงานกับการเรียนรู้และมีระบบการสะสมหน่วยกิต (Credit Bank) เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดทำระบบ

Clearing House เพื่อจับคู่ (Matching) เพื่อให้ได้กำลังคนที่มีทักษะสอดคล้องหรือตรงกับความต้องการภาคการผลิต

กลยุทธ์ ๑๐ เสริมสร้างการเป็นพลเมืองของผู้เรียน (๑.๑) (๑.๒) สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองคุณภาพ ภายใต้การปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สามารถแสดงศักยภาพที่แท้จริง โดยมุ่งส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนให้มีความพร้อมในทุกด้าน เช่น การปฏิบัติตนตามหลักการพื้นฐานการเป็นพลเมือง มีวิถีชีวิตแบบวิถีประชาธิปไตย และใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต การใช้เหตุผลการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การเคารพสิทธิเสรีภาพ การเคารพกฎหมายการมีความรับผิดชอบต่อตนเองผู้อื่น สังคมและประเทศชาติการคิดวิเคราะห์การคิดคำนวณ การเข้าใจตนเอง การมีมนุษยสัมพันธ์ความสามารถในการใช้ทักษะภาษาต่างประเทศ การเข้าใจมิติสัมพันธ์การเสริมทักษะดนตรีการสร้างสมดุลในการเคลื่อนไหวร่างกาย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการรู้เท่าทันดิจิทัลเทคโนโลยีรวมถึงส่งเสริมหลักคิดที่ถูกต้องโดยสอดแทรกการปลูกฝังวินัย จริยธรรม คุณธรรม จิตสาธารณะ และสืบสานศิลปวัฒนธรรม

แนวทางที่ ๓ การสร้างเสริมบุคลากรคุณภาพสูง (Enhancement of Brainpower & Concentration of Talents)

เพื่อให้ระบบอุดมศึกษาบรรลุเป้าหมาย ๓ ประการ ได้แก่ ๑) สามารถพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดผู้มีความสามารถสูงเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งอาจารย์ นักวิจัย และผู้บริหาร ตลอดจนผู้ปฏิบัติสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ๒) เป็นชุมชนทางวิชาการที่มีศักยภาพสูงมีความหลากหลาย มีจุดเน้น จุดแข็งที่แตกต่างกัน ซึ่งล้วนสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและ ๓) เพื่อให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันสู่สากลเป็นสถาบันอุดมศึกษาระดับโลก เป็นจุดดึงดูดนักวิชาการจากทั่วโลกมาร่วมพัฒนาประเทศ

กลยุทธ์ ๑๑ ยกระดับคุณวุฒิ และตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ (๑.๗) (๑.๘) สถาบันอุดมศึกษากำหนดแนวทาง และการสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับยกระดับคุณวุฒิ และตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์และบุคลากรสายวิชาการให้มีความเป็นมืออาชีพ ทั้งในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวิจัยสร้างองค์ความรู้ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์ ผลงานวิจัยได้รับการตีพิมพ์ในวารสารชั้นนำเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศการพัฒนาตำแหน่งทางวิชาการ โดยใช้ผลงานจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคสังคม ภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการเปิดโอกาสให้อาจารย์ที่ทำการสอนมาระยะหนึ่งออกไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ทางวิชาการ (Sabbatical Leave)จากหน่วยงานนอกสถาบันอุดมศึกษาทั้งภายในและนอกประเทศ เพื่อนำองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้มาพัฒนาตนเองกระบวนการเรียนการสอน และการวิจัย

กลยุทธ์ ๑๒ สนับสนุนกรอบการบริหารงานบุคลากรสายวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา (๑.๗) (๑.๘) รัฐและสถาบันอุดมศึกษาส่งเสริมกรอบการบริหารงานบุคลากรสายวิชาการ โดยสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์และบุคลากรคุณภาพสูงทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Reverse Brain Drain) เข้ามาร่วมปฏิบัติหน้าที่ในชุมชนวิชาการของประเทศรวมทั้งชักจูงผู้ประสบความสำเร็จในภาคเอกชน ภาครัฐ มีโอกาสมาช่วยงานวิชาการ และงานวิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับจุดเน้นของสถาบันแต่ละแห่ง

กลยุทธ์ ๑๓ สังคมวิชาการระดับโลกยอมรับบทบาทของนักวิชาการ (๑.๗) (๑.๘) สถาบันอุดมศึกษาต้องผลักดันบทบาทของนักวิชาการ และชุมชนวิชาการให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยรัฐพึงจัดสรรทรัพยากรให้ตามความเหมาะสมและความจำเป็น รวมทั้งลดทอนกฎระเบียบอันเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาผลงานวิชาการ ซึ่งจะสนับสนุนบุคลากรที่ถูกคัดเลือกและสถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมเหมาะสมมีความเป็นไปได้สูงเท่านั้น เพื่อให้ให้นักวิชาการและสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นที่รู้จักเป็นที่ยอมรับและยกย่องให้เป็นสถาบันระดับโลก

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ส่งเสริมระบบนิเวศวิจัยอุดมศึกษา (Research Ecosystem Building)

จากสภาวะการติดกับดักรายได้ปานกลางของประเทศ และความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลต่อความท้าทายให้กับสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบนิเวศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์องค์ความรู้และนวัตกรรม เช่น ระบบรวบรวมองค์ความรู้งานวิจัยและนวัตกรรม เครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเชี่ยวชาญหน่วยบริหารงานด้านการวิจัยและระบบประเมินผลงานวิจัย อย่างไรก็ตาม อุดมศึกษาควรส่งเสริมความก้าวหน้าทางเส้นทางสายอาชีพของนักวิจัยรวมถึงการลดอุปสรรคที่เป็นภาระต่อการสร้างงานวิจัยเพื่อให้อุดมศึกษาสามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้วิจัย นวัตกรรม และประยุกต์ให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นประโยชน์ตั้งแต่ระดับชุมชนและระดับชาติ^๓

แนวทางขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ

แนวทางที่ ๑ การวิจัย นวัตกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Research Innovation and Technology Transfer)

เพื่อการขยายขอบเขตและความสำคัญของการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาให้กว้างขวางครอบคลุม การวิจัยพื้นฐาน(Basic Research) หรือการวิจัยบริสุทธิ์(Pure Research) การ

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

วิจัยประยุกต์(Applied Research) การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เป็นกลไกขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจใหม่ ของประเทศซึ่งเป็นการดำเนินงานอย่างมีเป้าหมายเฉพาะที่สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย ๔.๐

กลยุทธ์ ๑ กำหนดจุดเน้นและเป้าหมายของเทคโนโลยี (๒.๒) สถาบันอุดมศึกษากำหนดจุดเน้น และเป้าหมายขององค์ความรู้และเทคโนโลยีในอนาคต (Frontier Research) ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของสถาบัน รวมทั้งถ่ายทอดและประยุกต์ใช้(Applied) ให้เกิดความสอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย ๔.๐ ซึ่งต้องตอบสนองความต้องการของประเทศชุมชน ประชาชน และคำนึงถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ โดยประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดสัดส่วนเป้าหมายของการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลองค์ความรู้ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาผลงาน และประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มีจุดแข็งและศักยภาพในด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อกำหนดความรับผิดชอบร่วมกัน

กลยุทธ์ ๒ สร้างรูปแบบความร่วมมือเพื่อการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (๒.๑) (๒.๓) สถาบันอุดมศึกษาและสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม มีความร่วมมือในลักษณะศูนย์ประสานการดำเนินการด้านนวัตกรรม (Innovation Hubs) โดยมีสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพสูงเป็นแกนนำในเชิงบริหารและมีสถาบันอุดมศึกษากลุ่มต่างๆเข้าร่วมเป็นเครือข่ายรับผิดชอบการพัฒนา นวัตกรรมในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญส่งเสริมความร่วมมืออย่างเป็นทางการของสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ และความสนใจในประเด็นการวิจัยร่วมกันให้ตอบสนองความต้องการของประเทศ รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาอาจจัดตั้งนิติบุคคลหรือร่วมลงทุนกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิจัย และนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาไปใช้ประโยชน์ (Corporate University) การพัฒนาวิชาการสู่สังคม และกิจการที่มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม (Social Engagement)

กลยุทธ์ ๓ ระดมทรัพยากรและความเชี่ยวชาญต่างประเทศ (๒.๕) รัฐกำหนดเงื่อนไขการสนับสนุน และผ่อนคลายนโยบายระเบียบให้สถาบันอุดมศึกษาระดับโลก และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในสาขาที่สถาบันอุดมศึกษาไทยจำเป็นต้องเร่งพัฒนาเพื่ออนาคต เช่น การอำนวยความสะดวกและการสนับสนุนสิทธิประโยชน์เช่น การผ่อนปรนกฎเกณฑ์เกี่ยวกับระบบตรวจลงตรา (VISA) ทั้งนี้อาจดำเนินการผ่านความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา หรือภาคอุตสาหกรรมในประเทศ เพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างความร่วมมือกับนักวิจัยหรือห้องปฏิบัติการวิจัยที่มีสมรรถนะสูงในระดับนานาชาติทั้งภาครัฐและเอกชนในต่างประเทศ เพื่อการวิจัย และพัฒนา และนวัตกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย ๔.๐

กลยุทธ์ ๔ พัฒนาวีธีการจัดสรรเงินอุดหนุนด้านการวิจัย นวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี (๒.๔) (๒.๖) (๒.๘) สถาบันอุดมศึกษาสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์นักวิจัย นักศึกษา โดยพัฒนาหลักเกณฑ์การจัดสรรเงินอุดหนุนการวิจัยนวัตกรรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี บนพื้นฐานของผลการดำเนินงาน และศักยภาพ (Potential Performance) และให้อิสระในการ บริหารงบประมาณ ด้วยความคล่องตัว แต่ยังคงมีระบบประเมินและตรวจสอบความคุ้มค่าในทาง เศรษฐศาสตร์ (Economic evaluation)

กลยุทธ์ ๕ ส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการทำวิจัย ระดับหลังปริญญาโท (Postgraduate research) หรือระดับหลังปริญญาเอก (Post-doctoral research) (๒.๕) สถาบันอุดมศึกษาเอื้อประโยชน์ในการพัฒนานักวิชาการ นักวิจัย ระดับปริญญาโท ระดับหลังปริญญาโท (Postgraduate research) ปริญญาเอกและหลังปริญญาเอก (Post-doctoral research) รวมทั้งสาขาขาดแคลน และเป็นที่ต้องการตามนโยบายประเทศไทย ๔.๐ ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาควรดำเนินการจัดตั้งศูนย์บริการ Talent Mobility เพื่อให้บุคลากรด้านการวิจัยใน สถาบันอุดมศึกษาไปปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหา และเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตให้กับ ภาคอุตสาหกรรม

กลยุทธ์ ๖ ภาครัฐลดอุปสรรคต่อการสร้างงานวิจัย เพื่อให้ตอบสนอง ความต้องการในปัจจุบันและอนาคต (๒.๖) ภาครัฐลดอุปสรรคที่เป็นภาระต่อการสร้างงานวิจัย อาทิ ปัญหา ความไม่สมดุลของภาระงานด้านการเรียนการสอนกับงานวิจัยที่ทำให้นักวิจัยไม่มีเวลาพัฒนาผลงาน สภาพการกระจุกตัวของจำนวนนักวิจัยในกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำ รวมถึงส่งเสริมและสร้างความ เข้มแข็งให้กับระบบการทำวิจัย พัฒนาล้างข้อมูลองค์ความรู้และงานวิจัยของประเทศให้มีมาตรฐาน และเชื่อมโยงข้อมูลกับสากล และพัฒนาระบบประเมินผลงานด้านการวิจัยและนวัตกรรมรวมถึงการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ ๒ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือปัจจัยเอื้อ ภายในสถาบันอุดมศึกษาที่ ส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการนวัตกรรม

กลยุทธ์ ๗ พัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education) (๒.๑) (๒.๖) สถาบันอุดมศึกษาจัดทำหลักสูตรสำหรับพัฒนาทักษะความเป็น ผู้ประกอบการให้กับผู้ที่มีความสนใจ เพื่อสนับสนุนผู้ที่อยู่ระหว่างการศึกษา บัณฑิต ผู้ว่างงาน และ พนักงาน/ลูกจ้างที่มีความสนใจ มีศักยภาพและขีดความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการและสร้าง ธุรกิจของตนเอง รวมทั้งเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่วิสาหกิจในช่วงเริ่มกิจการให้สามารถอยู่รอดและ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ ๘ จัดสรรผลประโยชน์จากงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญา (Benefits Sharing) (๒.๑) (๒.๗) พัฒนาแนวทางแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษา

นักวิจัย และผู้ประกอบการที่เกิดจากการนำผลงานวิจัยเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่คิดค้นโดยบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์หรือเชิงสังคมรวมถึงจัดตั้งหน่วยงานกลาง (Intermediaries) เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีเช่นหน่วยจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพส่งต่อผลงานสู่สังคมและเศรษฐกิจ (Research Administration and Support Office)

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ จัดระบบอุดมศึกษาใหม่ (Higher Education Transformation)

สถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยจัดการศึกษาขั้นสูงที่เป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ฉะนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีศักยภาพและสมรรถนะตรงตามอัตลักษณ์จุดแข็งของตนเอง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและประเทศโดยสถาบันอุดมศึกษาต้องปรับตัวและพัฒนาตนเอง เพื่อมุ่งไปสู่สถาบันอุดมศึกษาชั้นนำรวมทั้งต้องมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มีความทันสมัยความโปร่งใส (Transparency) ความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้ (Accountability) มีการใช้จ่ายงบประมาณที่ภาครัฐสนับสนุนอย่างคุ้มค่า คุ่มทุน และมีประโยชน์สูงสุด และสามารถจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอนและรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์^๔

แนวทางขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ

แนวทางที่ ๑ การบริหารจัดการและธรรมาภิบาล (Management and Good Governances)

เพื่อให้ระบบอุดมศึกษาทั้งส่วนโครงสร้าง กระบวนการ ตัวบุคคล (Structure, Process & People) รวมทั้งความสมดุล (Balance) ของกฎหมาย กฎ ระเบียบ การบริหารจัดการ การปฏิบัติหน้าที่โดยยึดถือตามพันธกิจที่มีต่อผู้เรียน บุคลากร สังคมและประเทศ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งการปฏิรูประบบธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษามีวัตถุประสงค์ดังนี้^๑) เพื่อส่งเสริมระบบธรรมาภิบาลตั้งแต่กระบวนการสรรหา ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ในทุกระดับของอุดมศึกษา ทั้งระดับสภา ระดับบริหาร ระดับบุคลากร ของสถาบันอุดมศึกษา ให้มีความเข้มแข็งสมดุลก่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารและบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) และ ๒) เพื่อลดและขจัดปัญหา/สาเหตุของปัญหาการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา

กลยุทธ์ ๑ การศึกษาวิจัยระบบธรรมาภิบาลในระบบอุดมศึกษา (๓.๑)
รัฐต้องสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดนโยบายแนวทางกระบวนการสรรหาตลอดจนการปฏิบัติ

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒.

หน้าที่ในทุกระดับ ทั้งนี้ให้มีการปรับโครงสร้างการตรวจสอบควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา และสร้างเสริมดุลยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ควบคู่กับสภาวิชาชีพและสภาอาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษา (Check and Balance) รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิรูประบบการบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษา และปรับปรุงพันธกิจดังกล่าวให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศเป็นระยะ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ ๒ การเข้าถึงข้อมูลเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลในระบบอุดมศึกษา (๓.๑) รัฐและสถาบันอุดมศึกษาพึงจัดให้มีระบบการสื่อสารให้เกิดความรู้ความเข้าใจทั้งด้านข้อกฎหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคม ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลข้อเท็จจริง มีความโปร่งใส เพื่อการตัดสินใจเชิงบริหาร การสรรหาสภา/ผู้บริหาร/บุคลากร การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการวิจัย เพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

กลยุทธ์ ๓ การประเมินสถาบันอุดมศึกษาเชิงธรรมาภิบาล (๓.๑) รัฐยกระดับธรรมาภิบาล และปรับกลไกการกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาการประมวลจริยธรรม โดยยึดหลักความเหมาะสม ความเป็นอิสระและความแตกต่างของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภท ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาต้องมีกลไกในการส่งเสริม ตรวจสอบ และบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงจัดให้มีระบบควบคุมภายใน และระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ ๒ การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาตามอัตลักษณ์ที่หลากหลาย (Reinventing University)

เพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนาจุดแข็ง และอัตลักษณ์ของสถาบัน โดยนำศักยภาพไปเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้เป็นที่ยอมรับระดับโลก ผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยน และพัฒนากลไกการบริหารของสถาบัน เพื่อให้การขับเคลื่อนพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาเกิดประสิทธิภาพคุ้มค่าต่อทรัพยากรที่ลงทุน

กลยุทธ์ ๔ กำหนดจุดเน้นเพื่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาที่หลากหลายให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศและการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาระดับโลก (World University Ranking) (๓.๓) (๓.๔) รัฐดำเนินการปฏิรูประบบอุดมศึกษาผ่านกลยุทธ์ที่เรียกว่า Reinventing University เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทางตามความต้องการของประเทศ รวมถึงการเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำติดอันดับโลก (World University Ranking) โดยมีแนวทางดำเนินการ ได้แก่ (๑) กำหนดกลุ่มยุทธศาสตร์ (Strategic profiles) ของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อชี้นำทิศทางการพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษาดังนี้กลุ่มการพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก กลุ่มการพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม กลุ่ม

ด้านการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และกลุ่มการผลิตและพัฒนาบุคลากรวิชาชีพ และสาขาจำเพาะ (๒) สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งวิเคราะห์ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์(Strategic positioning) ที่เหมาะสม และ (๓) สนับสนุนและกำกับดูแลการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบและเกื้อหนุนทิศทางการพัฒนาตาม Strategic positioning ที่กำหนดไว้ผ่านกลไกขับเคลื่อนเชิงระบบ (System drivers) ในรูปแบบ Transformative Office เพื่อสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าวแก่สถาบันอุดมศึกษา พัฒนาขีดความสามารถให้สอดคล้องกับกลุ่มยุทธศาสตร์

กลยุทธ์ ๕ พัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ (International Hub for Higher Education) (๓.๔)

- ภาครัฐมีบทบาทในการเป็นหน่วยงานกลางระดับชาติ(Change Agent) ในการอำนวยความสะดวก (Facilitator) ทั้งระบบแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) มีความคล่องตัว ทันสมัย และสร้างความเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นศูนย์กลางความร่วมมือด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติโดยแลกเปลี่ยนบุคลากร องค์ความรู้ความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยีงานวิจัย และนวัตกรรมและสร้างบทบาทของประเทศไทยในภูมิภาค ตลอดจนบทบาทสำคัญในเวทีโลกในฐานะหุ้นส่วน (International Strategic Partners) เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาการแข่งขันของประเทศ และการพัฒนาที่สำคัญในทุกระดับ

- สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ(Sustainable Development Goals: SDGs) ในการเสริมสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ โดยการแบ่งปันองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ตามเงื่อนไขข้อตกลงร่วมกัน (Mutually Agreed Term)รวมถึงประสานและบูรณาการกลไกขับเคลื่อนที่มีอยู่ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตลอดจนกลไกการอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยี

แนวทางที่ ๓ ความมั่นคงทางการเงินในระบบอุดมศึกษา (Financial Security)

เพื่อให้ระบบอุดมศึกษาสามารถดำเนินการ ดังนี้) สร้างความมั่นคงทางการเงินในระบบอุดมศึกษาในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และ ๒) พัฒนาระบบการเงินอุดมศึกษาให้เป็นกลไกของรัฐในการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

กลยุทธ์ ๖ การปฏิรูประบบการเงิน เพื่อการอุดมศึกษา (๓.๖)

- รัฐสนับสนุนงบประมาณโดยมุ่งเน้นการตอบสนองผ่านอุปสงค์ (Demand Side Financing) อีกทั้งจัดสรรเงินเพื่อสนับสนุนกองทุนการเงินเพื่อการศึกษา และเปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกคนสามารถกู้ยืมเงินกองทุน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพ และการประกอบอาชีพของตนเอง

- รัฐผลักดันการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและส่งเสริมการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทางตามความต้องการของประเทศ ในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไป (Block grant) และผูกพันหลายปี (Multiyear) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีความคล่องตัวในการสนับสนุน และกำกับดูแลในสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนตามพันธกิจ และยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา

- สถาบันอุดมศึกษาต้องกำหนดแผนงานและโครงการยุทธศาสตร์หรือโครงการมุ่งเป้า ควบคุมแผนปฏิบัติราชการประจำปี แผนปฏิบัติการด้านการอุดมศึกษา การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี และการจัดทำข้อตกลงการพัฒนาการอุดมศึกษา (Performance Agreement) เพื่อสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) ของสถาบันอุดมศึกษาต่อเป้าหมายการผลิตและการพัฒนาคน ซึ่งรัฐต้องกำกับ ดูแล และประเมินผลเชิงคุณภาพ

แนวทางที่ ๔ อุดมศึกษาดิจิทัล (Digital Higher Education)

เพื่อให้ระบบอุดมศึกษาสามารถดำเนินการ ดังนี้ ๑) ยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเข้าถึงแหล่งความรู้การกระจายความรู้และการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ๒) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้การเรียนการสอน และการบริหารจัดการทางการศึกษาให้สามารถขยายบริการทางการศึกษาได้เพิ่มมากขึ้น และ ๓) ส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถใช้ประโยชน์และพัฒนาโอกาสการเรียนรู้ของตนเองโดยอิสระ

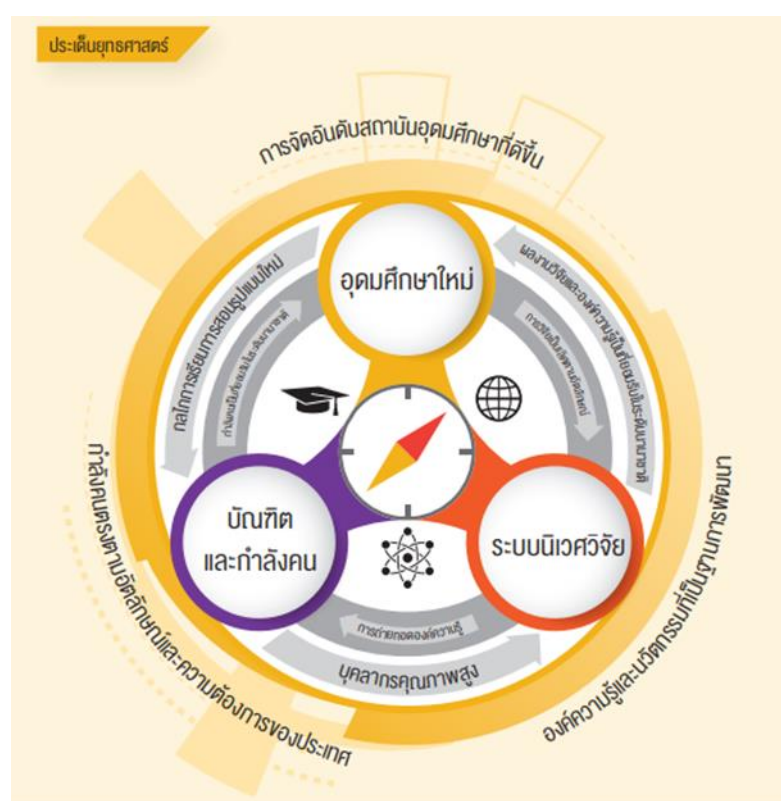
กลยุทธ์ ๗ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และระบบฐานข้อมูล (Big Data) เพื่อการอุดมศึกษาและวิจัย (๓.๕)

- รัฐจัดทำฐานข้อมูลกลาง (Big Data) ที่มีประสิทธิภาพ และเชื่อมโยงระบบข้อมูลสารสนเทศของหน่วยงานรัฐกับฐานข้อมูลการอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดบูรณาการทั้งระบบทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดส่งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานการศึกษาการวิจัยและนวัตกรรม การให้บริการทางวิชาการและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องให้แก่กระทรวง ซึ่งจะทำให้รัฐสามารถวิเคราะห์สังเคราะห์จัดทำสถิติเผยแพร่ต่อประชาชนทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาสามารถนำข้อมูลจากฐานข้อมูลดังกล่าว ไปใช้ในการประเมิน และปรับปรุงตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และการเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำ ติดอันดับการจัดระดับโลก (World University Ranking)

- รัฐกำหนดมาตรฐานการให้บริการเทคโนโลยีดิจิทัลระดับสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ทุกสถาบันอุดมศึกษาสามารถใช้ประโยชน์จากระบบดิจิทัลในการจัดการศึกษา และการวิจัยได้อย่างเสมอภาค ตลอดจนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเชื่อมโยงแหล่งความรู้ได้จากทั่วโลก โดยจัดให้สถาบันอุดมศึกษาใช้บริการ

เทคโนโลยีดิจิทัลในอัตราเพื่อการศึกษา (Education Rate) หรืออัตราที่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ทางการค้า (Non-Commercial Rate)

- รัฐกำหนดมาตรฐานการเข้าถึงแหล่งข้อมูลดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้และการวิจัย (Digital Contents) จากทั่วโลกส่งเสริมการพัฒนา Online Course, Digital Content, Digital Collections, Virtual Mobility ส่งเสริมการพัฒนาห้องสมุดดิจิทัลให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล การสืบค้นข้อมูลและแหล่งกระตุ้นส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ที่หลากหลาย รัฐเป็นผู้ประสานการเจรจาต่อรองการจัดการฐานข้อมูลความรู้และการวิจัยทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติเพื่อให้การจัดสรรทรัพยากร เพื่อการศึกษามีความเหมาะสมสอดคล้องกับยุคดิจิทัล

ภาพที่ ๒.๑ ภาพแสดงความสัมพันธ์ของประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา
ที่มา: สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา (๒๕๖๔)

๒.๒ แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑

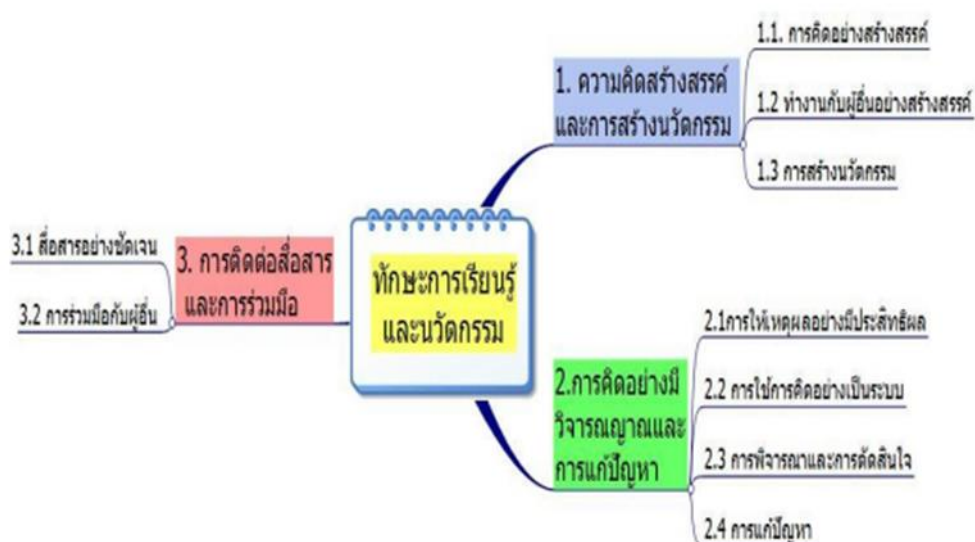
เนื่องจากปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑^๕ สาระวิชาก็มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลก

^๕ ไสว พักขาว, ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (๒๑st Century Skills), [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๕, <https://www.scribd.com/document/378689222/pdf>

ยุคศตวรรษที่ ๒๑ ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของผู้เรียนโดยมีครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้

ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑

๑. ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness)
๒. ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy)
๓. ความรู้ด้านการเป็นพลเมือง (Civic Literacy)
๔. ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy)
๕. ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy)

ภาพที่ ๒.๒ ภาพแสดงทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ที่มา: (ไสว พักขาว, ๒๕๖๔)

๒.๓ แนวคิดทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของผู้เรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน^๖ ได้แก่

๑. ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม

๑.๑ การคิดอย่างสร้างสรรค์

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙.

- ๑.๒ ทำงานกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์
- ๑.๓ การสร้างนวัตกรรม
- ๒. การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา
 - ๒.๑ การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ๒.๒ การใช้การคิดอย่างเป็นระบบ
 - ๒.๓ การพิจารณาและการตัดสินใจ
- ๓. การสื่อสารและการร่วมมือ
 - ๓.๑ สื่อสารอย่างชัดเจน
 - ๓.๒ การร่วมมือกับผู้อื่น

ภาพที่ ๒.๓ ภาพแสดงทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ที่มา: (ไสว พักขาว, ๒๕๖๔)

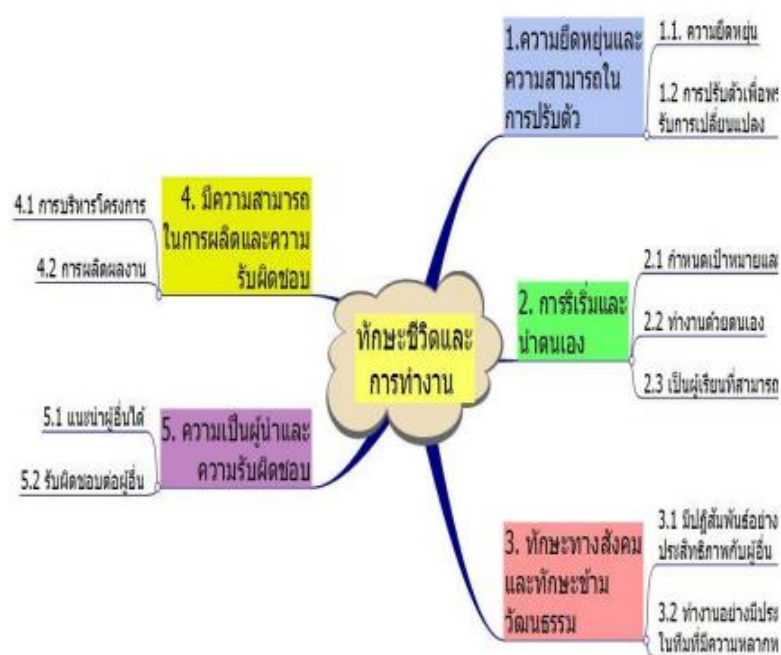
๒.๔ แนวคิดทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน^๗ ดังนี้

- ๑. ความรู้ด้านสารสนเทศ

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙.

- ๑.๑ การเข้าถึงและการประเมินข้อมูลสารสนเทศ
- ๑.๒ การใช้และการจัดการสารสนเทศ
๒. ความรู้เกี่ยวกับสื่อ
 - ๒.๑ การวิเคราะห์สื่อ
 - ๒.๒ การผลิตสื่อ
 - ๒.๓ การพิจารณาและตัดสินใจ
 - ๒.๔ การแก้ปัญหา
๓. ความรู้ด้านเทคโนโลยี
 - ๓.๑ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ ๒.๔ ภาพแสดงทักษะด้านชีวิตและการทำงาน ที่มา: (ไสว พักขาว, ๒๕๖๔)

๒.๕ แนวคิดทักษะด้านชีวิตและการทำงาน

ทักษะด้านชีวิตและการทำงาน ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว
 - ๑.๑ ความยืดหยุ่น

- ๑.๒ การปรับตัวเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง
๒. การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง
 - ๒.๑ การวิเคราะห์สื่อ
 - ๒.๒ การผลิตสื่อ
 - ๒.๓ การพิจารณาและตัดสินใจ
๓. ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม
 - ๓.๑ มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับผู้อื่น
 - ๓.๒ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในทีมที่มีความหลากหลาย
๔. การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability)
 - ๔.๑ การวิเคราะห์สื่อ
 - ๔.๒ การผลิตสื่อ
๕. ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)
 - ๕.๑ แนะนำผู้อื่นได้
 - ๕.๒ รับผิดชอบต่อผู้อื่น

การพัฒนากรอบความคิดที่ครอบคลุมเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ นั้นจำเป็นต้องจะต้องสร้างระบบส่งเสริมเพิ่มขึ้นจากทักษะเฉพาะด้านองค์ความรู้ความชำนาญและความสามารถในการเรียนรู้ด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรอบรู้ มีความสามารถที่จำเป็นและหลากหลาย ระบบส่งเสริมให้นักเรียนได้รอบรู้ทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ ไว้ด้วยกัน ๕ ระบบ^๔ ดังนี้:

- ๑.๑ เน้นทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน
- ๑.๒ สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนในเชิงสหวิทยาการระหว่างวิชาหลักที่เป็นจุดเน้น
- ๑.๓ มุ่งเน้นการสร้างความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน
- ๑.๔ ยกระดับความสามารถผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นจริงการใช้สื่อหรือเครื่องมือที่มีคุณภาพจากการเรียนรู้ในสถานศึกษา การทำงานและในการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้
- ๑.๕ ใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง

^๔ อ้างแล้ว, ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (๒๑st Century Skills), หน้า ๑๙.

๒.๖ หลักการแนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒.๖.๑ ความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในเบื้องต้นควรพิจารณาความหมายคำว่าเผยแผ่ก่อนคืออะไร เนื่องจากจะมีการใช้คำว่าเผยแผ่กับเผยแพร่ นำไปใช้ต่างกันอย่างไร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^๙ ได้ให้คำจำกัดการดังนี้คำว่าเผยแผ่ หมายถึง ทำให้ขยายออกไป ขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระศาสนา เป็นต้น

คำว่า เผยแพร่ หมายถึง โฆษณาให้แพร่หลาย เช่น เผยแพร่ความรู้

เมื่อพิจารณาตามนัยนี้แล้วว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงมุ่งหมายให้ปรากฏแก่ชาวโลก โดยเริ่มจากหลักการแนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของพุทธบริษัททั้ง ๔ โดยยึดหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงให้แนวทางไว้ ซึ่งศึกษาจากพุทธพจน์ตอนหนึ่งไว้ว่า พระพุทธองค์ส่งพระสาวกออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งแรกว่า “จรธ ภิกขเว จาริก พุชนหิตาย พุชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย สเทว มนุสสาน ” ซึ่งหมายความว่า “ภิกษุทั้งหลายจงเที่ยวไปสู่ที่จาริก เพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่ เพื่อความสุขแก่ชนหมู่ เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูลเพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ” นี่คือนิยาม หรือวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่ธรรม

๒.๖.๒ หลักการเผยแผ่ตามหลักพระพุทธศาสนา

การเผยแผ่ คือ การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไป ทำให้แพร่หลายออกไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่ การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ มีหลักการใหญ่ ๆ ดังนี้

๑) หลักประโยชน์ ๓ การประกาศพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้ง ถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทให้แก่เหล่าพระสาวกชุดแรกที่ทรงส่งให้ไปประกาศพรหมจรรย์ว่า “พวกเธอ จงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่ เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธิ์”

๒) หลักไตรสิกขา หลักการที่สำคัญอีกประการคือ ไตรสิกขา คือ สิ่งที่เราเรียกว่าความงามในเบื้องต้น ได้แก่ ศีล งามในท่ามกลางได้แก่ สมาธิ งามในที่สุด ได้แก่ ปัญญา ปรากฏในพระดำรัสที่ส่งสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งแรก ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ฟังได้นั้น หลักนี้ถือเป็นหลักใหญ่ที่ครอบคลุมการปฏิบัติให้บรรลุประโยชน์ที่ตนพึงปรารถนา ดังปรากฏในเมตตาสสูตร ขุททกนิกายว่า “ผู้ฉลาดในประโยชน์มุ่งหวังบรรลุสันตบพ ควรบำเพ็ญกรณียกิจ ควรเป็นผู้อาจหาญ ชื่อตรงเคร่งครัด ว่า

^๙ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เผยแผ่กับเผยแพร่ นำไปใช้ต่างกันอย่างไร, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๕, <http://legacy.orst.go.th/?knowledges81>

ง่าย อ่อนโยน และไม่เย่อหยิ่งควรเป็นผู้สันโดษ เลี้ยงง่าย มีกิจน้อย มีความประพฤติเบา มีอินทรีย์สงบ มีปัญญารักษาตน ไม่คะนอง ไม่ติดในตระกูลทั้งหลายอนึ่ง ไม่ควรประพฤติความเสียหายใด ๆ ที่จะ เป็นสาเหตุให้วิญชุนเหล่าอื่นตำหนิเอาได้...”

๓) ศักยภาพของมนุษย์พระพุทธเจ้าถือหลักว่า มนุษย์เป็นผู้ฝึกได้ มนุษย์สามารถที่จะรู้ตามได้ ถ้าเขาได้ฝึกฝนตนตามหลักการที่แสดงการมองเช่นนี้ เป็นการมองที่ศักยภาพทางปัญญาของมนุษย์มากกว่ามองในแง่ความแตกต่างในด้านทางร่างกาย ซึ่งถือเป็นหลักใหญ่หลักหนึ่งที่นำไปสู่การรับสมาธิ การพยายามที่จะทำให้เห็นอุดมการณ์ที่เป็นเหมือนการมองมนุษย์ทุกคนที่จิตใจ มากกว่ามองรูปลักษณ์ที่แสดงออกมาภายนอก อันจะนำไปสู่การรับฟังคำสอนและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ ดังนี้

๒.๖.๓ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑) วิธีการที่ ๑ อนุปวาโท ไม่ว่าร้ายใคร ไม่โจมตีใคร ไม่โจมตีศาสนาอื่น แต่ใช้ปัญญาบอกว่า พระพุทธศาสนาดีอย่างไร

๒) วิธีการที่ ๒ อนุปมาโต ไม่ทำร้ายใคร ไม่ใช้กำลังเพื่อไปบังคับให้ใครเชื่อ ไม่ทำร้ายยึดหลักอหิงสาธรรม คือ ไม่เบียดเบียน ใช้ปัญญาในการอ้างเหตุผล จนกระทั่งผู้ฟังอยากลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

๓) วิธีการที่ ๓ ปาฏิโมกเข จ ส วโร มีความสำรวมในศีลและมารยาทให้ดี

๔) วิธีการที่ ๔ มตตตตา จ ภตตสมี รู้จักประมาณในการรับประทาน รวมไปถึงการใช้สอย ปัจจัยสี่ จะได้เป็นทางมาแห่งความเคารพเลื่อมใสของผู้ได้พบเห็น

๕) วิธีการที่ ๕ ปนตจ สยนาสน นังนอนในที่สงบ นักปฏิบัติธรรมต้องรักความสงบ และรักในการอยู่ในที่สงบ

๖) วิธีการที่ ๖ อธิจิตเต จ อาโยโค ประกอบความเพียรในอธิจิต ต้องหมั่นฝึกสมาธิ เพราะสมาธิ คือ แก่นของการได้บรรลุมรรคผลนิพพาน

๒.๖.๔ ความสำคัญของการเผยแผ่

หลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ธรรมแล้ว พระพุทธเจ้าทรงแนะนำวิธีกับพระสงฆ์ ๖๐ รูปแรกโดยให้หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคสมัยพุทธกาล จากการศึกษาพบว่าพระพุทธเจ้าทรงมีทั้งหลักการ และหลักปฏิบัติแตกต่างกันไปตามกาลเทศะและบุคคลที่จะทรงสั่งสอนดังนั้น การพิจารณาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระองค์จึงเริ่มตั้งแต่คุณสมบัติของผู้สอน สติการสอนและหลักการสอน

๒.๖.๕ คุณสมบัติของผู้สอนหรือนักเผยแผ่

พุทธวิธีในการสอนนั้นต้องเริ่มต้นจากปรัชญาขั้นพื้นฐานอันได้แก่ กัลยาณมิตรและมีสติปัญญาไหวพริบที่ชาญฉลาดเป็นเบื้องต้น จากนั้นต้องประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเป็นอันดับต่อไปเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้นต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกันโดยเฉพาะในด้านการอบรมสั่งสอนนั้น ย่อมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญให้เกิดคุณลักษณะของ

ผู้สอนซึ่งเรียกว่า องค์คุณของกัลยาณมิตร ดังนั้น พระธรรมกะถิกหรือนักเผยแผ่พุทธธรรมที่ดีจึงมีลักษณะคุณสมบัติซึ่งเป็นองค์ของกัลยาณมิตร ๗ ประการดังนี้

๑) ปิโย เป็นที่รักเป็นที่พอใจ ในฐานะเป็นที่สบายและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม

๒) ครุ เป็นที่เคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย

๓) ภาวนีโย เป็นที่ยกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอควรเอาอย่างทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ

๔) วตฺตา จ เป็นนักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕) วจนฺทโม เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ชักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว

๖) คมกริรจ กถ กตฺตา เป็นผู้พูดด้วยถ้อยคำลึกซึ้งได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจและให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

๒.๖.๖ ลีลาการสอน

การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมมิกถาหรือการสนทนาทั่วไปซึ่งมิใช่คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็ดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดี โดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะที่เรียกได้ว่า เป็นลีลาในการสอนมี ๔ ประการคือ

๑) สันทสฺสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือจะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจนจนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งเห็นจริงเห็นจรงดังจูงมือไปดูเห็นกับตา

๒) สมหาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือสิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับอยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ

๓) สมุตเตชนา ระวังให้อาจหาญกลัวกล้า คือปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้อาจสำเร็จได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อยกลัวยาก

๔) สัมปหังสนา ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือบำรุงจิตให้ชุ่มชื่นเบิกบานโดยชี้ให้เห็นผลดี หรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ

๒.๖.๗ หลักการสอน

พระพุทธองค์ได้ตรัสองค์แห่งธรรมกถิก ๕ ประการ^{๑๐}

๑) อนุพุทฺธิก กล่าวความไปตามลำดับ คือแสดงหลักธรรม หรือเนื้อหาวิชาตามลำดับความง่ายยากลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

๒) ปริยายทสสาวี ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เห็นเข้าใจ คือชี้แจงให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่แต่ละประเด็น โดยอธิบายขยายความยุ่งเหยิงไปต่าง ๆ ตามแนวเหตุผล

๓) อนุทยต ปฏิจจ แสดงธรรมด้วยอาศัยเมตตา คือสอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่เขา ๔) น อามิสนตโร ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อามิส คือสอนเขามีเพราะมุ่งที่ตนจะได้ลาภ หรือผลประโยชน์ตอบแทน

๕) อุตตानัจ ปริจ อนุปหจจ แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น คือสอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียตีสัมผัสผู้อื่น

หลังจากที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว เมื่อทรงพระดำริที่จะประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระองค์จึงทรงระลึกถึงพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ จึงเสด็จไปที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน พระองค์ได้แสดงปฐมเทศนาเป็นครั้งแรกในโลกคือพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตรจนท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นคนแรก และได้ขอบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ พระองค์ทรงประทานอนุญาตให้การอุปสมบท ถือว่าท่านเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา ต่อมาพระองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาอนัตตลักขณสูตรแก่พระปัญจวัคคีย์ที่เหลือ จนได้บรรลุเป็นพระอรหันต์หมดทุกรูป และได้ทรงแสดงธรรมแก่สกุลบุตรพร้อมเพื่อนอีก ๕๔ คน จนบรรลุอรหัตผล ในกาลต่อมา จึงมีพระอรหันต์เกิดขึ้นในขณะนั้น ๖๑ รูป รวมทั้งพระพุทธองค์ด้วย ดังนั้นพระองค์ทรงส่งพระภิกษุสงฆ์ทั้ง ๖๐ รูป ออกไปประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยให้แยกกันไปในทิศทางต่าง ๆ ให้ไปรูปเดียว ส่วนพระองค์เองเลือกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม

พระมหาประกาศิต ได้กล่าวไว้ว่า การประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเชิงรุกของพระพุทธเจ้าได้เริ่มขึ้นแล้ว จะได้กล่าวถึงรูปแบบวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลโดยสรุปเป็นภาพรวมได้ ๑๐ วิธีคือ^{๑๑}

๑) วิธีการเข้าหาผู้นำทางศาสนา การเมืองและทางเศรษฐกิจ ภายหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ออกประกาศพระพุทธศาสนาโดยเริ่มต้นที่ผู้นำศาสนาด้วยการเสด็จไปโปรดพราหมณ์ปัญจวัคคีย์ผู้คงแก่เรียนมีจิตใจที่มุ่งมั่นเต็มเปี่ยมด้วยความปรารถนาว่าจักได้บรรลุธรรมตามพระพุทธองค์จนกระทั่ง ประสบผลสำเร็จ หลังจากนั้นเสด็จไปโปรดขฤลิ ๓ พี่น้องซึ่งมีบริวาร ๑,๐๐๐ คน โดยขฤลิ ๓ พี่น้องนี้เป็นเจ้าลัทธิใหญ่ที่นิยมการบูชาไฟและเป็นที่เคารพนับถือของพระเจ้าพิมพิสารและประชาชนชาวแคว้นมคธเป็นอย่างมาก พระองค์ทรงแสดงธรรมเทศนาอาทิตตปริยายสูตร และแสดงปาฏิหาริย์เพื่อให้ขฤลิ กลุ่มนี้เข้ามานับถือพระพุทธศาสนาจนประสบความสำเร็จได้บรรลุธรรมและอุปสมบทเป็นภิกษุทั้งหมด ๘ ท่าน ต่อจากนั้น พระองค์เสด็จไปหาผู้นำทางการเมืองคือพระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นพระราชแห่งแคว้นมคธและข้าทาสบริวารพระเจ้าพิมพิสารและข้าราชการบริพารพอเห็นว่าขฤลิสามพี่น้องที่ตนนับถือได้ประกาศตนเป็นสาวกของพระองค์แล้ว ก็คลายทิฐิมานะและน้อมใจฟังพระธรรมเทศนาด้วยความเคารพ ในที่สุดก็ได้ดวงตาเห็นธรรมและหันมานับถือพระพุทธศาสนา ต่อมาพระเจ้าพิมพิสารได้ถวายวัดเวฬุวันแด่พระสงฆ์โดยมีพระพุทธองค์ทรงเป็นประมุข นอกจากนี้พระองค์ยังทรงแสดงธรรมเทศนาสั่งสอนเหล่าผู้นำทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อสังคมและประเทศชาติด้วยพระองค์เอง ผู้นำทางเศรษฐกิจที่พระองค์เสด็จไปโปรดคือ ยส

^{๑๑} พระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี, พุทธบัญญัติเกี่ยวกับนักบวชนอกศาสนา, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร., ปี๒, ๒๕๕๖.

กุลบุตร พร้อมบิดามารดา ภรรยาและมิตรสหายรวม ๕๔ คน ๑๐ วิธีการเผยแพร่ธรรมะโดยการเข้าหาหัวหน้าผู้เป็นผู้นำทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจเช่นนี้นับเป็นวิธีการที่มีความชาญฉลาดและแยบยลในตัวอย่างมาก เหมือนกับยิงปืนนัดเดียวได้นกทั้งฝูง เพราะคนเหล่านี้ต่างมีบทบาทและอิทธิพลต่อสังคมอย่างยิ่งทั้งเป็นผู้ที่มีพวกพ้องและบริวารมาก เมื่อคนเหล่านี้นับถือศาสนาใด ผู้คนในสังคมนั้นก็มักจะหันมานับถือตามไปด้วย จะเห็นได้ว่าในช่วงแรกของการเผยแพร่ธรรมะนั้น พระองค์ทรงใช้วิธีการนี้มาโดยตลอด ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักมีประชาชนให้ความเลื่อมใสศรัทธาเข้ามานับถืออย่างมากจนนับได้ว่าเป็นพระปรีชาสามารถของพระพุทธองค์และพระสาวกทั้งหลายด้วย ผู้นำศาสนานั้นบางทีอาจจะมีความสำคัญหรือทรงอิทธิพลต่อจิตใจของประชาชนมากกว่านักปกครองเพราะนักปกครองมักควบคุมประชาชนด้วยอาวุธหรือด้วยอำนาจ ส่วนผู้นำทางศาสนานั้นควบคุมประชาชนด้วยธรรมะ ฉะนั้น ประชาชนจึงมีความมั่นคงเลื่อมใสต่อพระและนักบวช นอกจากความเลื่อมใสศรัทธาแล้วยังช่วยอำนวยความสะดวกในด้านการทำนุบำรุงพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาอย่างดียิ่ง การสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์และสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ

๒) วิธีการปฏิบัติหลักคำสอนและหลักความเชื่อบางประการของลัทธิศาสนา
ดั้งเดิม

พระพุทธเจ้าทรงปฏิวัติทางสังคมขั้นที่ชาวชมพูทวีปยึดถือมานาน เช่น ศาสนาพราหมณ์มีข้อบัญญัติทางสังคมหลายด้าน เช่น เรื่องวรรณะ ที่กำหนดให้แต่ละวรรณะมีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัด มีการกำหนดให้แต่ละวรรณะยึดถือและปฏิบัติอยู่ในวรรณะของตนเองมิให้สมาคมกับวรรณะอื่น ๆ โดยเฉพาะวรรณะศูทรที่ไม่สามารถมีสิทธิในสังคม กำหนดให้วรรณะพราหมณ์เป็นวรรณะประเสริฐสูงสุด อันถือได้ว่าเป็นการลิดรอนสิทธิของวรรณะนั้น ๆ พระองค์ตรัสปฏิเสธแนวคิดดังกล่าวอย่างสิ้นเชิง และทรงสอนว่า “บุคคลเป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่หรือไม่เป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่บุคคล เป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรมหรือไม่เป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรม” หมายความว่า คนดี หรือชั่วมิใช่ชาติตระกูล แต่ขึ้นอยู่กับการกระทำของผู้นั้น หากทำดีก็เป็นคนดี และหากทำชั่วก็เป็นคนชั่ว นอกจากนั้น พระองค์ยังทรงปฏิเสธทางสุดโต่ง ๒ ทาง คือ กามสุขัลลิกานุโยค คือการหมกมุ่นในกามสุข กับอัตตกิลมณานุโยค คือการทรมานตนเอง พระองค์ทรงเคยปฏิบัติเช่นนั้นมาก่อนแล้วทรงยืนยันว่าเป็นหนทางที่ผิดมิใช่หนทางที่จะนำสัตว์โลกไปสู่ทางบรรลุมรรคได้ ทรงแนะนำให้ดำเนินในทางสายกลางอันได้แก่มรรคมงคล ๘ หรือมัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางปฏิบัติที่ไม่เข้มงวดและไม่หละหลวมเกินไปทรงถือว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

๓) วิธีการปฏิรูปพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาท่ามกลางกระแสวัฒนธรรม และลัทธิต่าง ๆ โดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์จึงทำให้พระพุทธเจ้าต้องมีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำทางศาสนาด้วยความมุ่งมั่นที่จะประกาศพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงอย่างรวดเร็ว จึงไม่ทรงหักล้างคำสอนหรือถ้อยคำของศาสนาอื่นอย่างทันที แต่พยายามให้กลมกลืนกันไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่รู้ตัวหรือบางทีก็ใช้วิธีการโอนอ่อนผ่อนตามคำสอนใดถูกต้องดั่งตาม พระองค์ก็ทรงรับรองว่าถูกต้องดั่งตามเป็นของสากลโดยธรรมชาติ คำสอนของศาสนาพราหมณ์มีอยู่อย่างไร พระองค์ก็ไม่ทรงหักล้าง แต่จะทรงปฏิรูปใหม่นำมาใช้ในทางพระพุทธศาสนาเช่น คำว่า พรหมทางศาสนาพราหมณ์หมายถึง ผู้สร้างโลก แต่พระองค์ทรงเอามาใช้ในความหมายใหม่ หมายถึงมารดาบิดา คำสอนใดที่มีความขัดแย้งกับพุทธศาสนาทรงชี้แจงแถลงให้เห็นว่าการปฏิบัติเช่นนั้นไม่ใช่แก่นสาร

พร้อมทั้งแนะนำแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องให้ เช่น การบูชาโยนิ ในคำสอนเดิม หมายถึง การฆ่าสัตว์บูชาโยนิ แต่พระองค์ทรงสอนในความหมายใหม่ หมายถึงการบูชามารดาบิดาสมณพราหมณ์ เป็นต้น

๔) วิธีการเสนอหลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาวิธีการนี้เป็นวิธีที่สืบเนื่องมาจากวิธีการดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น กล่าวคือ เมื่อทรงอธิบายชี้แจงถึงส่วนดีส่วนบกพร่องของศาสนาพราหมณ์แล้ว ได้เสนอหลักการใหม่ที่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้ว ๆ ขึ้นแทนที่และเผยแผ่หลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน เพื่อให้เข้าใจถึงธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์และสรรพสิ่ง หลักธรรมที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์ คือความเป็นของไม่เที่ยงความเป็นทุกข์ และความเป็นของไม่ใช่ตัวตน ความไม่คงที่แน่นอนของสรรพสิ่งเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไปตามเหตุปัจจัยที่อาศัยกันเกิดขึ้นและเสื่อมสลายไปตามกาลเวลาที่ผ่านไป และหลักอริยสัจ ๔ ถือได้ว่าเป็นหลักหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่สำคัญครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนา กุศลธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา รวมอยู่ในอริยสัจทั้งสิ้น พระพุทธองค์ทรงบรรจุธรรมกัด้วยหลักธรรมข้อนี้ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเกิดขึ้นและดับไป อย่างมีเหตุปัจจัยเป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงนำมาแสดงเพื่อโปรดสัตว์มากที่สุด

๕) วิธีการปฏิบัติเชิงรุก หรือเยี่ยมเยียนตามบ้าน เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ตลอดการเผยแผ่ธรรมะ ทรงแผ่ข่ายคือพระญาณของพระองค์เพื่อสำรวจดูเวไนยสัตว์ที่มีอุปนิสัยแก่กล้าพอที่จะบรรลุธรรมแล้วเสด็จไปเทศนาโปรดถึงบ้าน อันเป็นพระกรณียกิจประจำวันของพระองค์ อีกประการหนึ่งด้วยเช่นกัน ผู้ที่ได้รับการเทศนาโปรดเช่นนี้มักจะได้บรรลุธรรมอยู่เสมอ เรียกว่า พุทธกิจ ๕ ประการของพระพุทธเจ้า ได้แก่ เวลาเช้าเสด็จบิณฑบาต เวลาสายทรงแสดงธรรม เวลาค่ำประทานโอวาท กลางคืนตอบปัญหาเทวดา และเวลาจวนสว่างตรวจดูสรรพสัตว์ผู้ที่สมควรและยัง ไม่สมควรตรัสรู้

๖) วิธีการบริการชุมชน วิธีการนี้เป็นการเผยแผ่เชิงรุกซึ่งได้ผลมากที่สุดอีกวิธีหนึ่งพระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลายจะเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมอยู่เนือง ๆ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและความเข้าใจอันดีระหว่างชาวบ้านและพระสงฆ์เช่น การเข้าไปสงเคราะห์ประชาชนในภูมิกันตสูตรพระองค์ได้ทรงเข้าไปช่วยเหลือชาวบ้าน โดยวิธีแก้ปัญหาโดยการจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมีความสุขในสังคม

๗) วิธีการใช้ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เป็นวิธีการเผยแผ่ที่ใช้ความสามารถพิเศษเข้ามาช่วยโดยมีจุดประสงค์เพื่อปราบปรามคนที่แสดงอาการกระด้างกระเดื่องไม่ยอมรับนับถือหรือยากลองดีให้สิ้นพยุศ การแสดงปาฏิหาริย์นี้ไม่นิยมใช้นัก เพราะทรงเล็งเห็นว่าการแสดงฤทธิ์นั้นมิทั้งแง่ดีและไม่ดีในตัวเอง คือผู้มีศรัทธาเลื่อมใสก็ยิ่งยกย่องส่งเสริมมากขึ้น ส่วนผู้ที่ไม่เลื่อมใสอาจจะดูหมิ่นว่าการแสดงปาฏิหาริย์แบบนี้ไม่เห็นแปลกอะไรเพราะคนที่เรียนวิชา “คันธาริ” ก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน และตรัสว่า “เราเล็งเห็นโทษในอิทธิปาฏิหาริย์อย่างนี้ จึงอึดอัดระอาเกลียดการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์” แต่วิธีการที่ทรงโปรดและใช้อยู่เสมอคือ อนุศาสน์ปาฏิหาริย์คือการสอนอย่างธรรมดาอธิบาย ชี้แจง โต้ตอบกันไปมาโดยไม่ต้องมีการใช้ฤทธิ์เดชเข้ามาช่วย เป็นวิธีที่ทำให้คนเข้าถึงสัจธรรมได้ตามพุทธประสงค์และมีความมั่นคงยืนยาวมาถึงปัจจุบัน

๘) วิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นวิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นการเผยแพร่ให้ง่ายมากขึ้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าผู้เผยแพร่เป็นเสมือนญาติของตนเองจึงเกิดความเต็มใจที่จะรับฟังพระธรรมเทศนา แต่พระพุทธรูปเจ้าทรงห้ามยกพุทธพจน์ขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต และทรงปรับอาบัติทุกกฎแก่พระภิกษุผู้แสดงพุทธพจน์เป็นภาษาสันสกฤตทรงอนุญาตในการแสดงธรรมด้วยภาษาของตนเอง เพราะเป็นภาษาสามัญที่ประชาชนจำนวนมากสามารถเข้าใจได้ เป็นการเปิดโอกาสให้มวลชนทุกระดับชั้นได้มีโอกาสเข้ามาเลื่อมใสศรัทธา พระพุทธศาสนาจึงแพร่หลายไปสู่มวลชนอย่างรวดเร็ว ทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับชั้นได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงกัน ตรงกันข้ามกับศาสนาพราหมณ์ที่จำกัดสิทธิการศึกษาทั้งยังใช้ภาษาสันสกฤตซึ่งถือได้ว่าเป็นภาษาต้องห้ามสำหรับคนบางวรรณะเช่นวรรณะศูทรในการสั่งสอนอีกด้วย

๙) วิธีการเผยแพร่ด้วยบุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของนักเผยแผ่ นอกเหนือจากคุณสมบัติด้านคุณธรรม เพราะบุคลิกภาพที่สง่างาม น่ามอง น่าเลื่อมใสย่อมเป็นเหตุนำมาซึ่งความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นได้ พระพุทธรูปองค์ทรงมีพระวรกายที่สง่างามประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษดังมีจังกีพราหมณ์ชมว่า “พระสมณโคดมมีพระรูปงาม น่าดู น่าเลื่อมใสมีพระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักดูจุพหุ มีพระวรกายดูจุพหุ โอกาสที่จะพบเห็นยากนัก” การเผยแผ่พระพุทธศาสนานอกจากมีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่แล้ว คุณสมบัติของนักเผยแผ่ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นได้ เพราะนักเผยแผ่ที่ดีนั้นแม้จะไม่ออกปากพูดก็สามารถเผยแผ่พุทธธรรมได้ บุคลิกลักษณะที่ดีงามก็ยิ่งความผ่องใสแห่งจิตใจให้เกิดศรัทธาแก่ผู้พบเห็น

๑๐) วิธีการสนทนา การบรรยายและตอบปัญหา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้ยกวิธีสอนของพระพุทธเจ้าไว้ มีหลายแบบหลายอย่างซึ่งผู้วิจัยจะยกมาเพียง ๓ หัวข้อ ที่น่าสังเกตหรือพบบ่อย คงจะได้แก่วิธีต่อไปนี้^{๑๒}

๑๐.๑) แบบสากัจฉา หรือสนทนา วิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใด ๆ โดยเฉพาะในเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้น ยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจหลักธรรม ในการสนทนาพระพุทธเจ้ามักจะทรงเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจ ธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด แม้ในหมู่พระสาวก พระองค์ก็ทรงใช้วิธีนี้ไม่น้อย และทรงส่งเสริมให้สาวกสนทนาธรรมกัน อย่างในมงคลสูตรว่า “กาเลน ธมมสากัจฉา เอตมมมงคลมุตตมการสนทนาธรรมตามกาลเป็นมงคลอันอุดม” ดังนี้

๑๐.๒) แบบบรรยาย วิธีสอนแบบนี้ น่าจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมประจำวันซึ่งมีประชาชน หรือพระสงฆ์จำนวนมาก และส่วนมากเป็นผู้มีพื้นความรู้ความเข้าใจ กับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม และหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่าเป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกันพอที่จะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้าง ๆ ได้ ลักษณะพิเศษของพุทธวิธีสอนแบบนี้ที่พบในคัมภีร์บอกว่า ทุกคนที่ฟังพระองค์แสดงธรรมอยู่ในที่ประชุม นั้น แต่ละคนจะรู้สึกว่พระพุทธเจ้าตรัสอยู่กับตัวเองโดยเฉพาะ ซึ่งนับว่าเป็นความสามารถอัศจรรย์อีกอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

๑๐.๓) แบบตอบปัญหา ผู้ที่ถามปัญหานั้น นอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในข้อธรรมต่าง ๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่น บ้างก็มาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนา หรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตน บ้างก็มาถามเพื่อลองภูมิ บ้างก็เตรียมมาถามเพื่อข่มปราบให้จน หรือให้ได้รับความอับอาย ในการตอบพระพุทธรองค์ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมือนกัน ในสังคิยสูตร ท่านแยกประเภทปัญหาไว้ตามลักษณะวิธีตอบเป็น ๔ อย่างคือ

(๑) เอกังสพยา กรณีปัญหา ปัญหาที่พึงตอบตรงไปตรงมาตายตัวพระอรหณกถาจารย์ยกตัวอย่างเช่น ถามว่า “จักขุเป็นอนิจจังหรือ” พึงตอบตรงไปได้ทีเดียวว่า “ถูกแล้ว”

(๒) ปฏิปุจฉาพยา กรณีปัญหา ปัญหาที่พึงย้อนถามแล้วจึงแก้พระอรหณกถาจารย์ยกตัวอย่างเช่น เขาถามว่า “โสตะก็เหมือนจักขุหรือ” พึงย้อนถามก่อนว่า “ที่ถามนั้นหมายถึงแง่ใด” ถ้าเขาว่า “ในแง่เป็นเครื่องมองเห็น” พึงตอบว่า “ไม่เหมือน” ถ้าเขาว่า “ในแง่เป็นอนิจจัง” จึงควรตอบรับว่า “เหมือน”

(๓) วิวัชชพยากรณีปัญหา ปัญหาที่จะต้องแยกความตอบ เช่น เมื่อเขาถามว่า “สิ่งที่เป็นอนิจจัง ได้แก่ จักขุใช้ไหม” พึงแยกความออกตอบว่า “ไม่เฉพาะจักขุเท่านั้น ถึงโสตะชานะ ฯลฯ ก็เป็นอนิจจัง” หรือปัญหาว่า “พระตถาคตตรัสสวาจาซึ่งไม่เป็นที่รักที่ชอกใจของคนอื่นไหม” ก็ต้องแยกตอบตามหลักการตรัสสวาจา ๖ หรือปัญหาว่า “พระพุทธรูปเจ้าทรงดิเรกขัตติยะทั้งหมดจริงหรือ” ก็ต้องแยกตอบว่า ชนิดใดดิเรกขัตติยะชนิดใดไม่ดิเรกขัตติยะดังนี้ เป็นต้น

(๔) รูปนียปัญหา ปัญหาที่พึงยับยั้งเสีย ได้แก่ ปัญหาที่ถามนอกเรื่อง ไร้ประโยชน์อันจักเป็นเหตุให้เขว ยึดเยื้อ สิ้นเปลืองเวลาเปล่า พึงยับยั้งเสีย แล้วชักนำผู้ถามกลับเข้าสู่แนวเรื่องที่ประสงค์ต่อไป ท่านยกตัวอย่าง เมื่อถามว่า “ชีวะอันใด สรรพก็อันนั้นหรือ” อย่างนี้เป็นคำถามประเภทเกินความจริง ซึ่งถึงอธิบายอย่างไรผู้ถามก็ไม่อาจเข้าใจ เพราะไม่อยู่ในฐานะที่เขาจะเข้าใจได้ พิสูจน์ไม่ได้ ทั้งไม่เกิดประโยชน์อะไรแก่เขาด้วย

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

อัครา ประเสริฐสิน^{๑๓} ได้พัฒนารูปแบบการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาความเหมาะสมของตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา (๒) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา (๓) ตรวจสอบโมเดลการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และ (๔) พัฒนารูปแบบและคู่มือการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ออกแบบการวิจัยแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นครูจากโรงเรียนใน ๓ สังกัด และอาจารย์มหาวิทยาลัย รวม ๗

^{๑๓} อัครา ประเสริฐสิน, การพัฒนารูปแบบการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา, รายงานการวิจัย, สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๘.

ท่าน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๗๕๐ คน ด้วยการใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็น เพื่อแสดงระดับของความต้องการจำเป็นด้านต่างๆ โดยใช้ค่าดัชนี $PNI_{modified}$ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ผลการวิจัยพบว่า (๑) ตัวบ่งชี้ ๑๘ ตัวของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ เป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของประเทศ แต่ควรมีการปรับเพิ่มในบางประการ และควรมีแนวทางคู่มือการดำเนินการให้กับครูและนักเรียนชัดเจนมากขึ้น (๒) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ลำดับแรก ได้แก่ ด้านใฝ่เรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{modified}=0.292$) รองลงมาคือ ด้านอยู่อย่างพอเพียง ($PNI_{modified}=0.261$) และด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ($PNI_{modified}=0.253$) (๓) โมเดลการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ $\chi^2_{(2)} = 113.44$, $df=94$, $p=0.084$ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง ๑๘ ตัวแปรย่อย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานตั้งแต่ ๐.๕๗๘-๐.๙๙๘ มีค่าความเที่ยงอยู่ในช่วง ๐.๔๐๓-๑.๐๐๐ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง องค์ประกอบทั้ง ๘ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในช่วง ๐.๕๘๖-๐.๙๔๕ และ (๔) การพัฒนารูปแบบและคู่มือการวัด ควรเพิ่มเติมในเรื่องของคุณลักษณะสำคัญ ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ ๒๑

พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร^{๑๔} ได้ศึกษาการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัลมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามยุคสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ยุคดิจิทัลพุทธศาสนิกชนจะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ต เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัลของคณะสงฆ์ไทยจึงควรจะต้องมีพระสงฆ์ที่ศึกษาและพัฒนาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้น ควรจัดให้มีการฝึกอบรมแก่พระสงฆ์สามเณร และพุทธศาสนิกชนที่สนใจ เกี่ยวกับการใช้ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ในการเข้าถึงและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมถึงกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเครือข่าย การส่งข้อมูล ไร้พรมแดน ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดสำนักสงฆ์ที่มีความพร้อมเป็นศูนย์การศึกษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านระบบ E-Learning รวมถึงจัดเป็น สถานที่ปฏิบัติธรรมด้วย และเป็นที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยุคดิจิทัลในช่องทางสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น ในเฟซบุ๊ก, ไลน์, ยูทูบ, และเว็บไซต์, โดยใช้เป็นทำภาพนิ่ง สื่อวิดีโอสั้น หรือไลฟ์สดกิจกรรมที่วัด เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานวันมาฆบูชา งานวันวิสาขบูชา งานวันอาสาฬหบูชา งานสวดมนต์ข้ามปี เป็นต้น อีกทั้งควรสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้น ๆ และขยายใจความข้อธรรมให้เข้าใจง่าย เพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้ฟังธรรมผ่านช่องทางดิจิทัล เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชนหรือบุคคลที่สามารถเข้าถึงสื่อสารสนเทศได้เป็นข้อคิดคติธรรม ละเว้นจากการทำความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์และประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข

^{๑๔} พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร, การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล, Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology, ๒๕๖๔.

สุวรรณี ไหวท์^{๑๕} มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัลงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการเป็นพลเมืองดิจิทัลในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ต้องเรียนรู้ เข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็น อย่างมีความรับผิดชอบสร้างสรรค์และมีความเป็นเจ้าของด้านดิจิทัลครอบคลุมทักษะสำคัญของการเป็นพลเมืองดิจิทัล (DQ : Digital Intelligence Quotient) ๘ ประการ ได้แก่ ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ ทักษะการรักษาข้อมูลส่วนตัว ทักษะการจัดสรรเวลาหน้าจอ ทักษะการบริหารจัดการข้อมูลที่มีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ และทักษะการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และสิ่งสำคัญที่คอยกำกับให้การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีมีคุณภาพก่อประโยชน์ไม่ก่อโทษทั้งต่อตนเองและผู้อื่นนั้น คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่บนหลักของเบญจศีล(ศีล ๕) เบญจธรรม(ธรรม ๕) ซึ่งการดำรงชีวิตให้อยู่ในศีลในธรรมนั้นย่อมทำให้ชีวิตมีความปกติสุข ปลอดภัย เปรียบเสมือนการมียานพาหนะที่มีสมรรถนะดีเยี่ยม และได้ขับขึ้นไปบนเส้นทางที่มีพื้นถนนราบเรียบ มีแสงสว่างเพียงพอ ย่อมทำให้ไปถึงจุดหมายได้รวดเร็วและปลอดภัยนั่นเอง

พระณัฐฤกษ สุทรมโน (อุดมผล)^{๑๖} ได้ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศอังกฤษการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) สืบค้นประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษ ๒) ศึกษาบทบาทและปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศอังกฤษ และ ๓) เสนอแนะวิธีการและแนวทางการแก้ปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทของพระสงฆ์ไทยในประเทศอังกฤษ การวิจัยนี้เป็นแบบเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พระธรรมทูตไทยและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศาสนาจำนวนหนึ่งผลการวิจัยพบว่า ๑) พระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่ที่ประเทศอังกฤษตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๔ หนังสือ “ประทีปแห่งทวีปเอเชีย” ซึ่งตีพิมพ์ในอังกฤษทำให้ผู้คนเริ่ม สนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น ต่อมาเมื่อมีการคนพบโบราณสถานและวัตถุที่ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นหลักฐานบ่งชี้ว่าพระพุทธศาสนาเคยรุ่งเรืองอย่างมากในอดีต ทำให้เกิดการศึกษาคนควาอย่างจริงจังในวงการด้านศาสนาและปรัชญาของเหล่านักปราชญ์ชาวตะวันตก และมีชาวอังกฤษเดินทางมาอุปสมบทที่ประเทศศรีลังกาและประเทศพม่า นอกจากนี้สมาคมบาลีปกรณ์ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๔ ยังมีส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทและบาลีศึกษา เพราะวาภาษาบาลีเป็นภาษาในคัมภีร์ของนิกายเถรวาท สมาคมยังได้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกพจนานุกรมภาษาบาลี อรรถกถา คัมภีร์ต่าง ๆ และวารสารออกมาเผยแพร่จึงทำให้ผู้คนสนใจศึกษาเป็นจำนวนมาก และทำให้เกิดสมาคมชาวพุทธต่าง ๆ เช่น พุทธสมาคมแห่งกรุงลอนดอนและพุทธวิหาร เป็นต้น ๒) รัฐบาลไทยได้สร้างวัดพุทธทิพย์ ณ กรุงลอนดอน เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๙ ให้เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เมื่อจำนวนพุทธศาสนิกชนสนใจด้านการปฏิบัติตามแนวทางสายวัดป่ามากขึ้น จึงได้สร้างวัดป่าจิตตวิเวกเป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อมาเพื่อแก้ปัญหาด้านสถานที่คับแคบจึงได้มีการสร้างวัดอมราวดีและวัดสาขาอื่นๆ ขึ้น ๓) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศอังกฤษอาจทำได้หลายอย่าง เช่น ๓.๑) ควรทำข้อตกลงกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงบางแห่งในประเทศอังกฤษเพื่อจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตและเพื่อส่งเสริม

^{๑๕} สุวรรณี ไหวท์, มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล, Journal of MCU Humanities Review, ๒๕๖๔.

^{๑๖} พระณัฐฤกษ สุทรมโน (อุดมผล), การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศอังกฤษ Journal of Chandrakasemsarn, ๒๕๖๐.

รึมีการศึกษาพระพุทธศาสนา ๓.๒) ควรจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่ชาวอังกฤษและพระสงฆ์ไทยได้
ศึกษาศาสนาพุทธอย่างลึกซึ้ง ๓.๓) ควรจัดสร้างสำนักวิปัสสนากรรมฐานเพิ่มเพื่อสนับสนุนการจัด
กิจกรรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามปฏิญญาลอนดอนและ ๓.๔) ควรมีการร่วมมือกับองค์กรพุทธ
ศาสนานิกายต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทและสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับคน
ในประเทศอังกฤษมากขึ้นเป็นต้น

พระทีนวัฒน์ สุขสง^{๑๗} ได้ศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก
การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล
และในประเทศไทย ศึกษาสภาพการณ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในโลก
ตะวันตก และเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสรุปเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ในโลกตะวันตก มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ ๑) วิธีการเผยแผ่ ควรผลิตบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่
เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตก ควรผลิตสื่อที่
เหมาะสมกับความต้องการชาวตะวันตกและควรกำหนดนโยบายในเชิงรุก ๒) เนื้อหาคำสอน ควรเน้น
หลักธรรมที่เป็นเหตุผลร่วมพิสูจน์ได้ในปัจจุบัน หลีกเลี่ยงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ยังไม่
สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน อีกทั้งไม่ควรโจมตีแนวคำสอนของความเชื่ออื่น ๆ
๓) กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ ควรเน้นกลุ่มของคนท้องถิ่นเจ้าของประเทศที่มีความสนใจ
พระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมและจัดหลักธรรมให้เหมาะสมกับความสนใจของผู้ศึกษา ๔)
จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ คือ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำหลักธรรมไปใช้ในการพัฒนาชีวิตตนเองและอยู่ใน
สังคมอย่างมีความสุข จนสามารถพัฒนาไปสู่การศึกษาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สู่อุปนิสัยเพื่อความพ้นทุกข์
อย่างสิ้นเชิงได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

Karen Mossberger, et.al.^{๑๘} ได้ศึกษาเกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัลและชุมชนดิจิทัล:
เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อบุคคลและชุมชนอย่างไร ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา วิสัยทัศน์ของเมือง
อัจฉริยะที่เต็มไปด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและพลเมืองที่มีส่วนร่วมทางดิจิทัลได้รับการติดตามไป
ทั่วโลก แต่ชาวเมืองทุกคนไม่มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมหรือได้รับประโยชน์จากนวัตกรรมเหล่านี้ การ
เชื่อมต่อมีการกระจายอย่างไม่เท่าเทียมกันทั่วเมืองและย่านใกล้เคียง และความเหลื่อมล้ำเหล่านี้มี
ค่าใช้จ่ายไม่เพียงสำหรับบุคคลเท่านั้น แต่สำหรับชุมชนดังที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าโควิด-๑๙ มี
ความจำเป็นต้องตรวจสอบการใช้งานและผลลัพธ์สำหรับบรรดแบด์ทั่วเมืองและย่านใกล้เคียงใน
ฐานะทุนมนุษย์ดิจิทัลในชุมชน การศึกษาสองชิ้นที่สรุปไว้ ณ ที่นี้แสดงให้เห็นว่า เช่นเดียวกับทุนมนุษย์
อื่นๆ การใช้เทคโนโลยีสื่อถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจสำหรับชุมชน การรับบรรดแบด์เมื่อเวลาผ่านไป

^{๑๗} พระทีนวัฒน์ สุขสง, แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก, วิทยานิพนธ์. (คณะศิลป
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘).

^{๑๘} Karen Mossberger, Caroline J. Tolbert, Digital Citizenship and Digital Communities: How
Technology Matters for Individuals and Communities, International Journal of E-Planning Research
๒๐๒๑, ๑๐(๓).

เกี่ยวข้องกับความสำเร็จรุ่งเรืองและการเติบโตใน ๕๐ เมืองใหญ่ที่สุด ข้อมูลขนาดใหญ่เกี่ยวกับความหนาแน่นของเว็บไซต์ชื่อโดเมนแสดงให้เห็นว่าการวัดการใช้เทคโนโลยีนี้เป็นตัวทำนายที่สำคัญของความมั่งคั่งและรายได้เฉลี่ยเช่นเดียวกัน โดยควบคุมปัจจัยอื่นๆ เราสรุปด้วยวาระการวิจัยเกี่ยวกับทุนมนุษย์ดิจิทัลและผลลัพธ์ของชุมชน

Poolsak Homsombat, et.al.^{๑๙} ศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนิสิตในมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาบทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นลักษณะพึงประสงค์ (LMDC) ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพุทธในประเทศไทยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า LMDC ในมหาวิทยาลัยพุทธดำเนินการตามกรอบคุณวุฒิ ได้แก่ ๑) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ๒) ความรู้ ๓) ทักษะทางปัญญา ๔) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และความรับผิดชอบ ๕) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและข้อมูล ทักษะทางเทคโนโลยี และ ๖) วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ (เพิ่มในหลักสูตรวิชาชีพครู) โดยบูรณาการเข้ากับความสามารถทางดิจิทัลและคุณลักษณะ ๙ ประการ

Jiang Wu, et.al.^{๒๐} การปฏิรูปการศึกษาพุทธศาสนาและมนุษยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอเมริกัน โดยการใช้ข้อมูลทางสถิติ การวิจัยเชิงวิชาการ แบบจำลองสถาบันจากการศึกษาระดับอุดมศึกษา และโดยเน้นที่บุคคลสำคัญจากสถาบันการศึกษาและโลกธุรกิจ เรายืนยันว่ารวมถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในการศึกษาทั่วไปของนักเรียนสามารถเสนอช่องทางที่มีประสิทธิภาพของการปฏิรูปเพื่อมนุษยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของอเมริกา บทความแสดงให้เห็นว่าทักษะด้านมนุษยศาสตร์เป็นอย่างไรกำลังเป็นที่ต้องการมากขึ้นในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบัน และแสดงให้เห็นว่าทักษะที่พระพุทธศาสนาศึกษาและศาสนาในวงกว้างให้สอดคล้องกับความจำเป็นในทุกวันนี้โลกเทคโนโลยีระดับโลกและบูรณาการ ใช้มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดและแอริโซนา มาช่วยกรอบการอภิปราย กระดาษสรุปประวัติศาสตร์ของระบบการศึกษาทั่วไปของอเมริกา วิฤตอย่างต่อเนื่องในมนุษยศาสตร์ พุทธศาสนาเข้ากับมนุษยศาสตร์อย่างไร ได้แก่ ศาสนาและเฉพาะเจาะจงแนวทางการนำเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

Miroj Shakya, et.al.^{๒๑} ศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลในพุทธศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัลกำลังเปลี่ยนแปลงทุกแง่มุมของชีวิตเราและเช่นกันการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั่วโลกอย่างรวดเร็ว คนทุกคนทั่วโลกกำลังค่อยๆ เปลี่ยนจากห้องเรียนแบบเดิมๆรูปแบบการศึกษาตาม นักเรียนยังได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากภายนอกของห้องเรียนผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลต่างๆ ผ่านระบบอัจฉริยะที่ทันสมัยเปิดใช้งานทีวี, โทรศัพท์มือถือ, คอมพิวเตอร์, แท็บเล็ต, iPads และอื่นๆ ทั้งหมด

^{๑๙} Homsombat, P., Phisaiphun, K., Jantharach, N., Ruangsang, N., Sawaengwong, P., Sriburin, E., & Marasi, S., Learning management emphasizing desirable characteristics of students in Buddhist University. Linguistics and Culture Review, ๒๐๒๑, ๕(๑).

^{๒๐} Jiang Wu and Robert Edward Gordon, Buddhism and Humanities Education Reform in American Universities, Humanities ๒๐๒๒, ๑๑(๒).

^{๒๑} Miroj Shakya, IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY ON BUDDHIST EDUCATION. BUDDHISM AND THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION, ๒๐๑๘.

หลายแพลตฟอร์ม อาจารย์และนักศึกษาสามารถสื่อสารกันได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยความช่วยเหลือของเทคโนโลยีดิจิทัลการถือกำเนิดของเทคโนโลยีดิจิทัลในพระพุทธศาสนานำมาซึ่งการศึกษาสู่ดินแดนใหม่พร้อมโอกาสนักปราชญ์ นักศึกษาและผู้ปฏิบัติ ในยุคดิจิทัลนี้ ชาวพุทธจำเป็นต้องรวมเทคโนโลยีใหม่เข้ากับระบบการศึกษาเพื่อให้ก้าวหน้าด้วยวิธีการที่ทันสมัย การศึกษาทางพุทธศาสนาจะไม่ได้ผลโดยไม่ต้องนำการปรับเปลี่ยนที่สำคัญบางอย่างเพื่อให้ความรู้คนรุ่นใหม่ที่มีภูมิปัญญาและคุณค่าทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการชาวพุทธควรใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อส่งเสริมงานวิชาการของตนอย่างรอบคอบ ที่นี้ในบทความนี้ อาจมีการพยายามอธิบายว่าเทคโนโลยีเป็นอย่างไร ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของชาวพุทธในยุคดิจิทัลนี้ทั้งในด้านบวกและมารยาทเชิงลบ แหล่งข้อมูลออนไลน์สำหรับชาวพุทธมีอะไรบ้างเพื่อใช้ในการค้นคว้าและปฏิบัติ

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล” ๑) เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ๒) เพื่อสร้างภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต ๓) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงอนาคตโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) และใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและตรงตามสภาพที่เป็นจริงมากที่สุดที่สามารถตอบคำถามวิจัยได้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหาร โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาร่างเป็นประเด็นการสัมภาษณ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพระธรรมทูตของมหาวิทยาลัย ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ ๒ การร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากทั้งภายในและต่างประเทศ และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้จากขั้นตอนที่ ๑ มาสังเคราะห์และร่างเป็นประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหาร เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อไป

ขั้นตอนที่ ๓ การพัฒนาสร้างภาพในอนาคตทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระ ธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยในการรวบรวมข้อมูลแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ซึ่งมีการเก็บข้อมูล ๓ ครั้ง ดังนี้

๓.๑ ครั้งที่ ๑ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลที่ได้จากขั้นตอนที่ ๒ มาจัดทำเป็นกรอบร่างทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลเพื่อใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ รอบที่ ๑ โดยมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยมีแนวทางในการสัมภาษณ์ ดังนี้

๓.๑.๑ ก่อนนำเข้าสู่การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำเสนองานวิจัยเบื้องต้นพอสังเขป ประมาณ ๑๐ นาที เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทราบข้อมูลและกรอบการวิจัยเบื้องต้น

๓.๑.๒ ขออนุญาตบันทึกขณะสัมภาษณ์

๓.๑.๓ ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์คือ ผู้เชี่ยวชาญคิดว่าพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลควรมีทักษะอย่างไรบ้าง เพื่อการปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ในยุคที่มีความซับซ้อนทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล แนวทางหรือแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต มีแนวโน้มจะเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด โดยเน้นแนวโน้มด้านบวก แนวโน้มด้านลบ และแนวโน้มที่เป็นไปได้ และใช้เทคนิคการสรุปสะสม (Cumulative Summarization) จนจบการสัมภาษณ์

๓.๑.๔ เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ครบทุกด้าน ผู้วิจัยสรุปการสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญฟัง เพื่อมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขและ/หรือเพิ่มเติมคำสัมภาษณ์

๓.๑.๕ นำผลการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงใหม่ แล้วส่งผลการสัมภาษณ์ที่เรียบเรียงแล้วไปให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อ่านและตรวจแก้ไข เพื่อความน่าเชื่อถือความตรง และความเที่ยงของข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

๓.๒ ครั้งที่ ๒ การวิเคราะห์จัดทำแบบสอบถาม ในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด เพื่อสร้างฉันทามติ (Consensus) ของกลุ่ม โดยการนำผลการ

สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากเทคนิค EDFR รอบที่ ๑ มาวิเคราะห์และแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) และพัฒนาเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ แล้วส่งให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดลงความเห็น

๓.๓ ครั้งที่ ๓ ยืนยันความคิดเห็น รอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedback) จากการวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ ๒ ที่เป็นของกลุ่มโดยรวม เพื่อสร้างแบบสอบถามใหม่ที่ใช้ข้อความเดิม โดยเพิ่มตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญคนนั้นตอบ และให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบใหม่ แล้วตอบกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ในการตอบแบบสอบถามรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะทราบว่าตนมีความคิดเห็นเหมือนกันหรือแตกต่างจากผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ อย่างไร หากทบทวนความคิดเห็นของตนเองแล้วยังแตกต่างจากคนอื่นอยู่ ก็ให้เหตุผลประกอบการยืนยันคำตอบเดิมของตนที่ในข้อนั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะนำความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในรอบนี้มาสรุปเป็นร่างทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนที่ ๔ วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง การสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ผู้วิจัยนำร่างทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ในขั้นตอนที่ ๓ มาคัดเลือกข้อที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันตามเกณฑ์ค่าสถิติที่กำหนดไว้ มาสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำมาปฏิบัติจริง

ผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอน

กระบวนการ

ผลที่ได้รับ

ขั้นตอนที่ ๑

การศึกษาเอกสาร
และสัมภาษณ์เชิงลึก

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบริบทของทักษะของพระธรรมทูต
๒. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารเกี่ยวกับทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

บริบททักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนที่ ๒

ร่างทักษะที่พึงประสงค์
สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่
พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
เพื่อการพัฒนากำลังคน
ในยุคพลเมืองดิจิทัล

สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทสัมภาษณ์ของผู้บริหาร

ประเด็นร่างทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนที่ ๓

การพัฒนากาปในอนาคต
และตรวจสอบ
ทักษะที่พึงประสงค์
สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่
พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
เพื่อการพัฒนากำลังคน
ในยุคพลเมืองดิจิทัล

นำกรอบประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลไปสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้วยเทคนิค EDFR และนำร่างที่ผ่านการทำEFR แล้วมาให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้วยเทคนิค Delphi

ร่างทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนที่ ๔

วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
การสรุป นำเสนอ
และวิเคราะห์แนวทาง
ขับเคลื่อน

วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง สรุป นำเสนอ ร่างทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

วิเคราะห์แนวทางขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน ๒๐ รูป/คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑. กลุ่มผู้บริหารระดับสูง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
๒. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

การกำหนดขนาดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงอนาคตแบบ EDFR ซึ่งต้องมีการใช้เทคนิคเดลฟายในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดย Macmillan ได้ทำการศึกษาและเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยตามเทคนิคเดลฟายว่า ควรมีจำนวนเท่าไรจึงจะเหมาะสม พบว่าหากผู้เชี่ยวชาญมีจำนวนตั้งแต่ ๑๗ คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมาก (Error) และจะเริ่มคงที่คือ ๐.๐๒ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ผลการศึกษาของ Thomas T. Macmillan เป็นแนวทางในการกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญโดยกำหนดผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งหมด ๒๐ คน ซึ่งนับว่ามีความเหมาะสมในการใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างตามการใช้เทคนิคเดลฟาย โดยมีรายละเอียดแสดงการลดลงของค่าความคลาดเคลื่อนได้ตามตาราง

ตารางที่ ๓.๑ แสดงการลดลงของค่าความคลาดเคลื่อน

จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	ความคลาดเคลื่อน	ความคลาดเคลื่อนลดลง
๑ - ๕	๑.๒๐ - ๐.๗๐	๐.๕
๕ - ๙	๐.๗๐ - ๐.๕๘	๐.๑๒
๙ - ๑๓	๐.๕๘ - ๐.๕๔	๐.๐๔
๑๓ - ๑๗	๐.๕๔ - ๐.๕๐	๐.๐๔
๑๗ - ๒๑	๐.๕๐ - ๐.๔๘	๐.๐๒
๒๑ - ๒๕	๐.๔๘ - ๐.๔๖	๐.๐๒
๒๕ - ๒๙	๐.๔๖ - ๐.๔๔	๐.๐๒

๓.๒.๒ ประชากร/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) พระธรรมทูต รุ่นที่ ๒๙ ๒๕๖๖ จำนวน ๑๐๐ รูป โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย และการสร้างเครื่องมือ

๓.๓.๑ การพัฒนาเครื่องมือเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างและแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะของเครื่องมือวิจัย ดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structured Interview) จำนวน ๒ ฉบับ

๑.๑ ฉบับที่ ๑ ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคลพลเมืองดิจิทัล จำนวน ๑๐ คน เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคลพลเมืองดิจิทัล

๑.๒ ฉบับที่ ๒ ใช้ในการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคลพลเมืองดิจิทัล จำนวน ๑๐ คนเพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นการคาดการณ์แนวโน้มในช่วง ๑๐ ปีข้างหน้า (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๕) เกี่ยวกับแนวทางทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคลพลเมืองดิจิทัล ว่าแต่ละด้านมีแนวโน้มจะเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด

๒. แบบสอบถาม ใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่

พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล จำนวน ๒๐ คน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด (Close Ended) ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ครอบคลุมกรอบร่างทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ในต่างประเทศ เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล จำนวน ๒ รอบ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น และยืนยันถึงความเป็นไปได้และความสอดคล้องกันของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๓.๓.๑ วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้

มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม ซึ่งมีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างฉบับที่ ๑ ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

๑.๑ ผู้วิจัยศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับบริบทการสื่อสารขององค์กร และความสามารถทางการสื่อสารของผู้บริหาร แล้ววิเคราะห์สังเคราะห์มาเป็นกรอบและแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง

๑.๒ นำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่สร้างขึ้น ไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

๒. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างฉบับที่ ๒ ใช้ในการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

๒.๑ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน ๑๐ คน เกี่ยวกับบริบทการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๒.๒ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์บทสัมภาษณ์จากข้อมูลที่ได้ตามข้อ ๒.๑ มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับร่างทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลเพื่อนำไปสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

๒.๓ นำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่สร้างขึ้น ไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยจึงนำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างดังกล่าว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลและผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและวิจัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องของภาษา และความครอบคลุมตามประเด็นเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IC) ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกประเด็นคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๖๐ ขึ้นไป

๒.๔ นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ คน ต่อไป

๓. แบบสอบถาม

๓.๑ ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน มาสร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ โดยการสังเคราะห์ผลการสัมภาษณ์มาเป็นกรอบการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๓.๒ นำไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ ภายหลังการปรับแก้ตามคำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารและผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและวิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องของภาษา และความครอบคลุมตามเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IC) ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๖๐ ขึ้นไป

๓.๓ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๒๐ คน ต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

๓.๔.๑ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้วิจัยนัดหมายเพื่อสอบถามข้อมูล ซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. การเก็บข้อมูลครั้งที่ ๑ ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงด้านการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล จำนวน ๑๐ คน และไปติดต่อด้วยตนเองเพื่อนัดหมายวันเวลา ในการดำเนินการสัมภาษณ์

๒. การเก็บข้อมูลครั้งที่ ๒ ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองไปติดต่อด้วยตนเองเพื่อนัดหมายวัน เวลา ในการดำเนินการสัมภาษณ์

๓. การเก็บข้อมูลครั้งที่ ๓ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามรอบที่ ๑ ถึงผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๒๐ คน และได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปติดต่อด้วยตนเองชี้แจงการตอบแบบสอบถาม และนัดหมายวัน เวลา รับแบบสอบถาม

๔. การเก็บข้อมูลครั้งที่ ๔ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามรอบที่ ๒ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทบทวนคำตอบของตนเอง และนัดหมายวัน เวลา รับแบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๔.๒ ผู้วิจัยทำการศึกษาแบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญไว้ก่อนหน้า เมื่อถึงเวลานัดหมายผู้วิจัยก็จะไปตามเวลา เมื่อพบผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญก็จะทำการสัมภาษณ์ทันที การนัดหมายจึงไม่มีผลต่อโอกาสในการสัมภาษณ์มากนัก หากผู้วิจัยไปพบครั้งแรกแล้วขอสอบถามหากได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนก็จะนัดหมายไว้เพื่อทำการสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป

๓.๔.๓ ตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล และหาแนวทางศึกษาให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากประเด็นต่างๆ ข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่

เพียงพอต่อการวิเคราะห์หรือยังไม่ชัดเจนก็จะติดตามในส่วนนั้นๆ ซึ่งจะค้นหาเอกสารเพิ่มเติมด้วยในการเก็บข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและจัดทำรายงานผลการวิจัยตามที่ได้กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการใช้อธิบายผลการวิจัยหาค่าสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำถามปลายเปิด ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๑ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

๓.๖.๑.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดย

๑.๑ รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นำมาจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy)

๑.๒ ผู้วิจัยจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมารวบรวมจัดวางอย่างเป็นระเบียบให้พร้อมใช้งานอย่างสะดวก จากนั้นจัดระเบียบออกเป็นหน่วยย่อยตามความเหมาะสมอย่างเป็นหมวดหมู่ เพื่อเป็นข้อมูลในการตอบคำถามวิจัย โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามโครงสร้างของประเด็นและเนื้อหาที่กำหนดไว้

๑.๓ ตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Credibility) ด้วยวิธีการตรวจสอบด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ตรงตามทฤษฎีที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร และให้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

๓.๖.๒.๑ การทดสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๒.๑ การทดสอบคุณภาพแบบสอบถาม

(๑) วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความ

สอดคล้องรายข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC)

(๒) วิเคราะห์ความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ โดยการวิเคราะห์หาค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาครอนบาค (Constant comparison : α)

๓.๖.๓.๓ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๓.๖.๓.๔ สรุปกระบวนการทำวิจัย

ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ตารางที่ ๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	วิธีการดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
๑.ศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล	ขั้นตอนที่ ๑ ๑. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลักการศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล	๑ วิเคราะห์องค์ประกอบ ๒) สังเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์หลักศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล	ศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลฐานความรู้ผู้ทรงคุณวุฒิ	สร้างเครื่องมือ ๑) แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์สังเคราะห์	การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตรวจสอบเครื่องมือ	องค์ประกอบ ๑) ข้อมูลพื้นฐานศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล
	ขั้นตอนที่ ๒ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล	๑. สัมภาษณ์ ๒. สังเคราะห์การพัฒนา ศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล	๑. เอกสารที่เกี่ยวข้อง ๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกแบบ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	๑. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ๒. แบบสัมภาษณ์แบบกลุ่มเฉพาะ	การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis	สรุปข้อมูลเพื่อการพัฒนา ศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	วิธีการดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
๒. ศึกษาสร้างภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต	ขั้นตอนที่ ๑ ๑. พัฒนาสร้างภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต	๑. สัมภาษณ์ ๒. สังเคราะห์ประเด็น สำคัญ ๓. สังเคราะห์การพัฒนาสร้างภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต	๑. เอกสารที่เกี่ยวข้อง ๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกแบบโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	๑. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามกรอบแนวคิดในการวิจัย	การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis	ร่างทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต
	ขั้นตอนที่ ๒ ๑. การวิจัยเชิงคุณภาพ	๑. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหา	ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการเลือกแบบเจาะจงเพื่อตรวจสอบคุณภาพ	๑. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามกรอบแนวคิดในการวิจัย	การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis	ตรวจสอบร่างทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต
	ขั้นตอนที่ ๓ ๑. การตรวจสอบรูปแบบเชิงคุณภาพ	๑. การตรวจสอบแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒. วิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา	ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการเลือกแบบเจาะจงเพื่อตรวจสอบคุณภาพ	-แบบประเมินการวิเคราะห์ความเหมาะสมสร้างภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต	การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis	รูปแบบภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	วิธีการดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
๓. นำเสนอทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล	- นำเสนอเพื่อยกระดับทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล	๑. วิเคราะห์ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ๒. ปรับปรุงและสรุปผล	๑. ผู้เข้าร่วมอบรม	-แบบประเมินการวิเคราะห์ความเหมาะสมสร้างภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต	วิเคราะห์ทางสถิติ	ให้ความรู้ความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล
๔. วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต	- การประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสม	- วิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเหมาะสม	ผู้เกี่ยวข้องและรับผิดชอบ	- วิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเหมาะสม	การวิเคราะห์เนื้อหา	ข้อมูลข้อเสนอแนะต่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงความเป็นไปได้และความเหมาะสมทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล” โดยดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยอนาคต (Future Research) โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ๒) เพื่อสร้างภาพในอนาคตของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต ๓) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต โดยนำเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ตอนที่ ๒ การร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์การพัฒนาทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล และการสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๔.๑ บริบททั่วไปของของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ก) สภาพทั่วไป

โครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศได้จัดขึ้นร่วมกันทั้งสองนิภายในระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๐๙ – ๒๕๑๐ และได้หยุดลงด้วยเหตุปัจจัยจำเป็นบางประการแต่ความต้องการพระธรรมทูตไปต่างประเทศกลับเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกางานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๓ แล้วมีการตั้งวัดเป็นบ้านเล็ก ๆ หลังหนึ่ง เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๑๔ ต่อมาวัดไทยเริ่มมีจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ เช่น นิวยอร์ก วอชิงตันดีซี ชิคาโก ลอสแอนเจลิส^๑

เมื่อพระสงฆ์ไทยไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างแดนมากขึ้น แต่ทว่าการจัดฝึกอบรมได้ชะงักลงไปแล้ว มหาเถรสมาคมภายใต้การสนับสนุนของกรมการศาสนา จึงให้มีการรื้อฟื้นโครงการนี้ขึ้นมาใหม่มอบให้สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) กรรมการมหาเถรสมาคมเป็นกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระสงฆ์มหานิกาย และสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนตจาโร) กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย พระมหาเถรทั้งสองได้

^๑ วิทยาลัยพระธรรมทูต, รายงานคู่มือพระธรรมทูตสายต่างประเทศ, ๒๕๖๖.

มอบภาระงานนี้ แก่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยลำดับเป็นหน่วยงานดำเนินการ กรมการศาสนาสนับสนุนงบประมาณจำนวนแห่งละสองแสนกว่าบาทในการดำเนินการโครงการนี้ จึงเริ่มมีการฝึกอบรมเป็นรูปธรรมอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่งนับตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๓๘ จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกันในการดำเนินงานคือ

๑. เพื่อฝึกอบรมพระธรรมทูตให้มีความรู้ความสามารถจริยวัตรอันงดงาม และความมั่นใจในการปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศยิ่งขึ้น

๒. เพื่อเตรียมพระธรรมทูต ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมส่งไปต่างประเทศ

๓. เพื่อสนองงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของคณะสงฆ์ไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ปีละ ๑ ครั้ง เริ่มอบรมรุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวนผู้ผ่านการอบรม ๔๙ รูป มีการอบรมมาถึงรุ่นที่ ๒๐ ตรงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีการประกาศการจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตขึ้น โดยมีพระโสภณวชิราภรณ์ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยพระธรรมทูต ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมต่อเป็นรุ่นที่ ๒๑ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๙๘ รูป รุ่นที่ ๒๒ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๑๑๑ รูป

เมื่อรวมสถิติการฝึกอบรมพระธรรมทูตตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๒๒ มีจำนวนพระธรรมทูตผ่านการอบรมแล้ว ๑,๖๕๘ รูป พระธรรมทูตได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก มีจำนวนวัดในต่างประเทศถึง ๓๙ ประเทศ^๒

ตารางที่ ๔.๑ สรุปจำนวนพระธรรมทูตสายต่างประเทศที่ผ่านการอบรม ตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๒๙

รุ่นที่	พ.ศ.	จำนวน
๑	๒๕๓๘	๔๙
๒	๒๕๓๙	๗๖
๓	๒๕๔๐	๗๒
๔	๒๕๔๑	๕๓
๕	๒๕๔๒	๕๗
๖	๒๕๔๓	๖๒
๗	๒๕๔๔	๗๓
๘	๒๕๔๕	๖๕

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

รุ่นที่	พ.ศ.	จำนวน
๙	๒๕๔๖	๖๙
๑๐	๒๕๔๗	๖๗
๑๑	๒๕๔๘	๗๕
๑๒	๒๕๔๙	๗๗
๑๓	๒๕๕๐	๘๑
๑๔	๒๕๕๑	๗๖
๑๕	๒๕๕๒	๘๔
๑๖	๒๕๕๓	๗๖
๑๗	๒๕๕๔	๘๕
๑๘	๒๕๕๕	๘๙
๑๙	๒๕๕๖	๙๕
๒๐	๒๕๕๗	๖๘
๒๑	๒๕๕๘	๙๘
๒๒	๒๕๕๙	๑๑๑
๒๓	๒๕๖๐	๑๑๒
๒๔	๒๕๖๑	๑๒๔
๒๕	๒๕๖๒	๑๑๓
๒๖	๒๕๖๓	๑๑๐
๒๗	๒๕๖๔	๑๓๐
๒๘	๒๕๖๕	๑๒๗
๒๙	๒๕๖๖	๑๐๗
รวมจำนวนทั้งสิ้น		๒,๔๘๑

และจากข้อมูลพระธรรมทูตสายต่างประเทศในปัจจุบันรวมจากรุ่นที่ ๑ - ๒๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ รวมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ทั้งสิ้น ๒,๔๘๑ รูป

ข) การกิจของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

งานของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

๑. งานด้านการเผยแผ่

๑.๑ ภาคทฤษฎี

- การแสดงธรรมในโอกาสงานต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคล
- การสอน ทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม

ประเพณี

- การอบรม การเข้าร่วมประชุม/สัมมนาทางวิชาการ เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง

- งานด้านผลิตสื่อในการเผยแผ่ เช่น จัดทำวารสารของวัดประจำเดือน ประจำเทศกาล เช่น แสงธรรม (วัดไทยฯ ดี.ซี.) ธัมโมภาส (วัดธัมมาราม) ธรรมปทีป (วัดวชิรธรรมปทีป) ดวงประทีป (วัดไทย LA.) พุทธปทีป (ลอนดอน) ศรียันตรา, พุทธาวาส, เป็นต้น และหนังสือธรรมะอื่น ๆ ที่เห็นสมควรเผยแผ่ทั้งภาคภาษาไทย และอังกฤษ พิมพ์ออกเผยแผ่ในโอกาสต่าง ๆ

- งานผลิตสื่อบันทึกเสียงธรรมะ เช่น เทปธรรมะ, เทปไหว้พระสวดมนต์เช้า-เย็น, เทปบทสวดอื่น ๆ รวมทั้งวีดีโอเทปธรรมะและสารคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาวัฒนธรรมประเพณีไทย

- งานถ่ายภาพสไลด์, ถ่ายภาพนิ่ง, ถ่ายวีดีโอ เพื่อการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่

- งานใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเผยแผ่ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างโฮมเพจเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด, เผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต, การใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ในการติดต่อสื่อสารโดยการถาม-ตอบ ปัญหาธรรมะ และข่าวสารข้อมูลอื่น ๆ รวมถึงการผลิตรายการวิทยุ, โทรศัพท์ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการเผยแผ่ด้วย

๑.๒ ภาคปฏิบัติ

- จัดการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (Meditation Class) แก่ผู้สนใจรายบุคคล และหมู่คณะทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ
- จัดบรรพชา-อุปสมบทภาคฤดูร้อน ทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ
- จัดอบรมธรรมะแก่เยาวชนในโครงการ “หลักธรรมนำเยาวชน”
- จัดให้มีการประเพณีธรรม รักษาศีล ๘ ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ
- จัดเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำปี (Meditation Retreat) แก่ชาวไทย และต่างประเทศ

๒. งานด้านการศึกษา

๒.๑. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (Buddhist Sunday School) เปิดสอนภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และพระพุทธศาสนาเบื้องต้น แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย และชาวพุทธที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศ

๒.๒. โรงเรียนสอนภาษาไทยภาคฤดูร้อน (Summer School) โดยวัดไทยฯ ร่วมกับคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นแบบไทย แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย ที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศในช่วงปิดภาคฤดูร้อนของทุกปี

๒.๓. โรงเรียนแผนกธรรม-ธรรมศึกษา สอนตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง และสอนธรรมะในพระไตรปิฎก สำหรับกลุ่มผู้ที่สนใจเป็นพิเศษ

๒.๔. จัดการเรียนการสอนแก่ผู้สนใจเฉพาะ (การศึกษาพิเศษ) เช่น การปรุงอาหารไทย, ทำขนมไทย, ดอกไม้ประดิษฐ์, การจัดดอกไม้, ศิลปะไทย, คอมพิวเตอร์ รวมทั้งการจัดชั้นเรียนพิเศษแก่ชาวต่างประเทศที่สนใจจะศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น พุทธศาสนา, ภาษาไทย, วัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นต้น

๒.๕. บริการด้านห้องสมุด มีหนังสือให้ศึกษาค้นคว้าทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษบริการให้ยืม

- เทปธรรมะต่าง ๆ บทเรียนภาษาไทย, บทสวดมนต์
- เทปวีดีโอ

๓. งานด้านสาธารณูปการ

๓.๑ งานด้านการสร้างวัด พระธรรมทูตต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติในการสร้างวัดในต่างประเทศ เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาในภายหลัง โดยการศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องก่อนลงมือปฏิบัติ

๓.๒ งานด้านการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นหน้าที่โดยตรงของพระธรรมทูตที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขซ่อมแซมถาวรวัตถุในวัด ตลอดถึงการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้คุ้มค่า เหมาะสมกับคุณค่าแห่งความเป็นวัดไทย

๓.๓ งานด้านพัฒนาวัด เป็นหน้าที่อย่างสำคัญของพระธรรมทูตที่จะพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน ในส่วนที่เป็นรูปธรรม คือวัดต้องเป็นสถานที่ที่สงบร่มรื่น สะอาดสอาดสวยงาม เป็นร่มอารามให้เป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

๔. ด้านรักษาประเพณี/พิธีกรรม

๔.๑ งานสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- วันมาฆบูชา - วันวิสาขบูชา - วันอาสาฬหบูชา - วันเข้าพรรษา - วันออกพรรษา

๔.๒ งานวัฒนธรรมของชาติ

- งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (วันพ่อแห่งชาติ)

- งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (วันแม่แห่งชาติ)

- งานวันปิยมหาราช

๔.๓ งานทำบุญประเพณีประจำปี

- งานสงกรานต์

- งานสารทไทย

- งานทอดกฐิน

- งานลอยกระทง

- งานทำบุญปีใหม่

- ทำบุญใส่บาตรวันอาทิตย์

กิจวัตรประจำของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

เวลา ๐๕.๓๐ น. เจริญสมาธิภาวนา

เวลา ๐๖.๐๐ น. ทำวัตรเช้า

เวลา ๐๗.๐๐ น. ปิณฑบาต (เฉพาะวันอาทิตย์ในพรรษา)

เวลา ๐๗.๓๐ น. ฉันทภัตตาหารเช้า

เวลา ๐๘.๓๐ น. มีพระธรรมเทศนาทุกวันอาทิตย์ (ตลอดพรรษา)

เวลา ๑๑.๐๐ น. ฉันทภัตตาหารเพล

เวลา ๑๓.๐๐ น. ปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระสงฆ์ประชุมทำอุโบสถสังฆกรรมทุกกึ่งเดือน

เวลา ๑๘.๐๐ น. ทำวัตรเย็น-เจริญสมาธิภาวนา

เวลา ๑๙.๐๐-๒๒.๐๐ น. วันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ รายการพระธรรมนำชีวิตมีนั่งสมาธิ เดิน
จงกรม-สนทนาธรรม

ค) คุณสมบัติของพระธรรมทูต

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพร อัมพโร) เสด็จเป็นประธาน เปิดการประชุมสัมมนาพระธรรมทูต และทรงมีพระโอวาทเปิดการประชุม

ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่โดยตรงของพระภิกษุ ไม่พึงมุ่งหวังลาภสักการะใดๆ แต่พึงมุ่งหมายเพื่อให้ธรรมะเรืองรองขึ้นอย่างกว้างขวาง ให้เป็นแสงสว่างทางปัญญา ช่วยอนุเคราะห์แก่อกุลชาวโลก การช่วยกันหมุนกงล้อแห่งธรรม หรือที่เรียกว่า “ธรรมจักร” ให้ขับเคลื่อนไปนั้น จำเป็นต้องอาศัยคุณสมบัติ ๕ ประการ ได้แก่

๑.ธัมมัญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง ต้องเป็นผู้รู้ธรรม

๒.อตถัญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงคฺ ว่าธรรมะที่เผยแผ่ไปนั้นมีความหมายอย่างไร และการทำหน้าที่ของท่านนั้นเพื่อประโยชน์อะไร

๓.มัตตัญญตา ต้องรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุในพระพุทธศาสนาอย่ามรู้จำประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่

๔.กาลัญญตา ต้องรู้จักกาลอันเหมาะสม รู้ระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจการงาน บริหารเวลาให้ถูกต้อง รู้ว่าเวลาใดควรทำ หรือควรพูด

๕.ปริสฺสญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน รู้กิจที่ควรประพฤติต่อชุมชนนั้นๆ ว่าชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิจอย่างนี้จะต้องพูดอย่างนี้ เป็นต้น ถ้าพระธรรมทูตมีคุณสมบัติครบทั้ง ๕ ประการ จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพ

คุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์พระธรรมทูตในต่างประเทศ สามารถรวบรวมและสรุปคุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศไว้ดังนี้

เริ่มต้นจากฐานะของพระธรรมทูตก่อนว่าเป็นอะไร ทำหน้าที่อะไร และต้องมีคุณสมบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่เช่นนั้น สำหรับพระธรรมทูตนั้นต้องมีคุณสมบัติต่าง ๆ คือ มีภูมิปัญญาที่มั่นใจและรู้ว่าการอะไร

ข้อที่ ๑ ต้องมั่นใจในคุณค่าความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนาเรียกว่า พุทธธรรม ข้อนี้สำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าเมื่อเป็นพระธรรมทูตจะไปเผยแผ่ธรรมก็ต้องมีความมั่นใจในธรรมที่ตนจะนำไปเผยแผ่ จะต้องมั่นใจว่าพระพุทธศาสนามีอะไรดีที่จะให้แก่โลก โดยเฉพาะแก่แผ่นดินที่จะไปทำงานซึ่งส่วนมากจะไปยังประเทศตะวันตก เช่น ประเทศอเมริกา เป็นต้น เพราะฉะนั้นจึงต้องมั่นใจว่าพระพุทธศาสนามีอะไรดีที่จะให้แก่ประเทศอเมริกา และต้องมีดีแน่ ๆ ถ้ามองเห็นว่ามีดีที่จะให้แล้ว จะสามารถเป็นผู้ให้สิ่งนี้เป็นฐานรองรับที่ทำให้เกิดความมั่นใจ เมื่อมั่นใจในความจริง ความดีงาม และคุณค่าของพระพุทธศาสนาหรือพุทธธรรมแล้ว ความรู้ก็ด้านหนึ่ง นอกเหนือจากความรู้เกี่ยวกับพุทธธรรม ก็คือความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมที่จะไป ซึ่งโยงไปหาสภาพของโลกทั้งหมดในปัจจุบัน โดยเฉพาะถ้าไปประเทศที่เจริญมากอย่างอเมริกาจะเชื่อมโยงกันได้ง่าย เพราะว่าสภาพปัญหาของโลกปัจจุบันนี้ ถือว่าประเทศอเมริกาเป็นผู้นำ หรือเป็นตัวแทนของความเป็นไปในโลกนี้ สภาพของสังคมอเมริกาก็แสดงถึงสภาพของโลกปัจจุบันที่เป็นอยู่ หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นหรือจะถูกผลกระทบ ต้องมีความรู้เข้าใจว่าเวลานี้โลกมีปัญหาอะไร มีความต้องการอะไรที่พระพุทธศาสนาจะไปสนองได้จะเชื่อมโยงกัน การที่เห็นคุณค่าของพระศาสนาว่าพระพุทธศาสนามี

อะไรจะให้ยอมเชื่อมโยงไปสู่คำถามต่อไปว่าจะให้อะไรอย่างไร ซึ่งต้องสัมพันธ์กับความต้องการว่าเวลานี้โลกกำลังต้องการอะไร การที่ต้องการก็เพราะประสบปัญหา มีความขาดแคลนอะไรอยู่ ยิ่งประเทศผู้นำอย่างอเมริกาต้องเข้าใจชัดว่าเป็นผู้นำของโลก มีปัญหาอะไร ขาดอะไร ต้องการอะไร จะนำเอาสิ่งที่มีขาดแคลนนั่น ซึ่งมีอยู่ในพุทธธรรมไปให้

ความเข้าใจสภาพสังคมอเมริกันมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้รวมไปถึงอารยธรรมตะวันตกทั้งหมดด้วย ทั้งปัจจุบันตามสภาพที่ปรากฏอยู่และสืบลงไปถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้เป็นมาอย่างนั้น ต้องเข้าถึงเหตุปัจจัยไม่ใช่อยู่แค่สภาพที่เป็นปัญหา การรู้แค่ความต้องการปัจจุบันยังไม่พอต้องเข้าถึงเหตุปัจจัยว่าเพราะอะไรจึงทำให้มาประสบปัญหาอย่างที่เป็นอยู่ เมื่อมองดูทางตะวันตกชาวต่างชาติอย่างอเมริกัน เมื่อจะส่งคนมาทำงานในประเทศไทย จะศึกษาสังคมของไทยอย่างจริงจังมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการตั้งคณะวิชาหรือโครงการต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับงานที่จะส่งคนไปทำในต่างประเทศ

ในยุคที่ดินแดนแถบที่เรียกว่า อาเซียนอาคเนย์ หรืออาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ กำลังมีปัญหาหนัก เช่น ยุคสงครามเวียดนาม สงครามในลาว และในเขมร ตอนนั้นจะเห็นชัดว่ามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศอเมริกา ตั้งภาควิชา ตลอดจนโครงการ Southeast Asian Studies เพราะว่าทางวิชาการต้องมารองรับการเมือง การศึกษาไม่ได้แยกจากร่องการบ้านการเมือง เมื่อความต้องการทางการเมืองมีขึ้นจะต้องส่งคนมาทำงานในประเทศเหล่านี้ และจะต้องปฏิบัติงานโดยสัมพันธ์กับประเทศทางอาเซียนอาคเนย์ให้ได้ผลดี ก็ต้องวางฐานทางวิชาการให้คนของเขาได้ศึกษาค้นคว้าให้มีความชำนาญรู้เรื่องประเทศเหล่านั้นจริงจัง และคนของเขานอกจากเรียนก็ยังทำวิจัยอีกด้วย

ข้อที่ ๒ นอกเหนือจากด้านภูมิปัญญาแล้ว เรื่องความประพฤติก็เป็นสิ่งที่สำคัญ พระสงฆ์นั้นมีหลักอยู่แล้ว คือ มิวินัย เรื่องแบบแผนความประพฤตินี้ เมื่อไปอยู่ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เจริญแล้ว ถ้าไม่มีความมั่นใจในตัวเองตั้งแต่ต้นจะรู้สึกว่าย่ำแย่ได้ง่าย ทั้งสภาพแวดล้อมและความสะดวกสบายต่าง ๆ ความรู้สึกคล้าย ๆ ว่าไปอยู่ในประเทศที่เจริญ มีระเบียบวินัยแบบแผนความประพฤติของพระอย่างนี้ไม่สอดคล้องกับประเทศที่เจริญแล้ว อันนี้ก็เป็นจุดอ่อนสำคัญอย่างหนึ่ง

ในทางที่ถูกต้องต้องมีความมั่นใจในวินัยของพระสงฆ์ ซึ่งมีความผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ต้องยืนหยัดในการที่จะประพฤติตามหลักพระวินัย ตัวอย่างเช่น ชาวยิว (Jews) เป็นชาติที่มีอิทธิพลอย่างยิ่ง ครองอำนาจอเมริกาในทางเศรษฐกิจ ดังเช่นโรงพยาบาลเอกชนทุกโรงในนิวยอร์กเป็นของชาวยิว และชาวยิวก็มีอิทธิพลทางการเมืองอย่างมาก เพราะฉะนั้นชาวยิวรบกับชาวอาหรับ ชาวยิวแค่ ๓ ล้านคนสามารถทำสงครามกับชาวอาหรับได้มากมาย ชาวยิวเอาชนะได้ยกตัวอย่าง เมื่อชาวยิวทำสงครามกับประเทศอียิปต์ประเทศเดียว ๘๐ ล้านคน หลายปีมาแล้ว เรียกกันว่าสงคราม ๗ วัน ตอนนั้น นัสเซอร์ (Gamal Abdel Nasser) แห่งอียิปต์ (Egypt) เป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ อียิปต์นับถือพอนัสเซอร์มีกำลังเข้มแข็งก็คิดว่าจะต้องแก้แค้น ต้องทำลายประเทศอิสราเอล (Israel) ลงให้ได้เพราะพร้อมที่สุดแล้ว อาจจะไม่ระยະไคสมัยใดที่พร้อมเท่านั้นสำหรับยุคสมัยใหม่ ก็ตกลงว่าจะทำสงครามบุกชาวยิว ถล่มคราวนี้ให้ถล่มจมหาย แต่พออียิปต์จะเอาเครื่องบินขึ้นไปรบ ยังไม่ทันเอาเครื่องบินขึ้น ชาวยิวก็ถึงตัวถล่มสนามบินอียิปต์ทั้งหมด อียิปต์ยอมแพ้ อียิปต์ตอนนั้นมีพลเมือง

ประมาณ ๘๐ ล้าน ชาวอินเดีย ๓ ล้านคน สงครามคราวอื่นก็มีมาเรื่อย ๆ แต่ชาวอินเดียที่แสนเล็กสามารถที่จะรอดตัวอยู่ได้ท่ามกลางภัยอันตรายที่คุกคามตลอดเวลา

การสร้างความเข้มแข็งภายใน เช่น คนอินเดียจะมีการฝึกฝนอย่างดี ไม่ว่าหญิงหรือชายทุกคน เมื่อมีเหตุจำเป็นเกิดขึ้นจะทำทุกอย่างได้ทันที ถือว่าคนอินเดียทุกคน ขึ้นรถขับรถได้ ลงเรือขับเรือได้ ขึ้นเครื่องบินขับเครื่องบินได้ ทำอะไรได้ทุกอย่างพร้อมหมด เพราะฉะนั้น ๑ ต่อ ๑๐ นี้ไม่กลัว แต่อันนี้เป็นส่วนของเรื่องภายใน อีกส่วนหนึ่งที่น่าสังเกตภายนอกก็คือ คนอินเดียรักชาติของตัวเองมากไม่ว่าจะไปอยู่ในดินแดนไหนก็ตาม มีความยึดมั่นในชนชาติของตนเองรวมทั้งศาสนาด้วย ฉะนั้นถ้ามองด้วยสายตาของคนภายนอกจะเห็นว่ายึดถือในข้อปฏิบัติตลอดจนถือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมอย่างเคร่งครัด จนดูเหมือนเป็นเรื่องของความเหลวไหลลงมายแต่ไม่หวั่นใจ มีความมั่นใจ ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ หลักระเบียบของวัฒนธรรมของอย่างมั่นคง สามารถสร้างเกียรติภูมิหรือศักดิ์ศรีขึ้นมาเป็นตัวอย่างที่ทำให้เห็นว่าควรมีความมั่นใจในตัวเอง

คนไทยหรือชาวพุทธไม่ค่อยมีความมั่นใจในตัวเอง เรื่องของรูปแบบ เช่น วัฒนธรรมที่แสดงออกภายนอก คนไทยไปอยู่ในต่างประเทศแล้วรักษาไม่ค่อยอยู่ คนไทยชาวพุทธในแง่หนึ่งก็เป็นคนที่มีความประสาทมกลมกลืนปรับตัวได้เก่ง แต่อีกด้านหนึ่งขาดความมั่นใจในตัวเองต่างจากหลายประเทศอื่นที่มั่นคงมากในเรื่องของวัฒนธรรมและรูปแบบภายนอกต่าง ๆ ดังชาวอินนี้เป็นตัวอย่าง การแต่งตัวก็ตามที่เป็นสัญลักษณ์ไม่หวั่นใจว่าใครจะมองอย่างไร รักษาของได้

คนไทยมีความมั่นใจในศีล คือ ในระเบียบวินัยของตนอย่าไปหวั่นไหวง่าย ๆ ถ้ารู้สึกส่วนไหนในระเบียบแบบแผนข้อปฏิบัติจะไม่สอดคล้องกับสังคมของต่างประเทศอาจจะทำให้ขัดขวางการปฏิบัติงาน ก็ต้องมองด้วยปัญญาจริง ๆ ไม่ใช่มองด้วยความหวั่นใจ หรือหวั่นไหวไปตามความรู้สึก ต้องพิจารณาว่าเรื่องปรับตัว หรือจะอย่างไรดี และอย่าเริ่มด้วยบุคคลต้องปรึกษากับหมู่คณะให้ไปด้วยกัน นี่เป็นหลักของการทำงานในสังคมที่เจริญแล้ว

ถ้ารู้สึกตัวขึ้นมาว่าข้อปฏิบัติอย่างนี้จะขัดขวางเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานแล้วจะหวั่นไหว อันนั้นอาจจะเป็นการคิดในแง่ส่วนตัวของตนเอง ถ้าคิดในแง่ตัวเองอย่างเดียวก็ไม่ถูกต้อง นอกจากจะแสดงถึงความไม่มั่นคงแล้วยังก่อให้เกิดความขัดแย้งในหมู่คณะด้วย จึงต้องปรึกษาหารือกัน เวลานี้ในประเทศอเมริกา มีการตั้งสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา (The Council of Thai Bhikkhus in the U.S.A.) ขึ้นมา เมื่อมีปัญหาต่างกล่าว วัดทั้งหลายก็ต้องปรึกษากัน ให้ไปด้วยกัน

ข้อที่ ๓ ด้านจิตใจก็ต้องมีความมั่นคง ในสังคมอย่างอเมริกันนั้นเป็นสังคมที่เจริญทางวัตถุ แต่มีปัญหาทางจิตใจอย่างสูงมีความต้องการในเรื่องสมาธิ เป็นต้น จนเกิดนิมิตเรื่องสมาธิ ชาวต่างประเทศเก่งทางด้านวัตถุ แต่ทางด้านจิตใจยังล้าหลัง บางอย่างก็ตกต่ำมาก ทางด้านจิตใจจึงมีความสำคัญ ต้องมีความมั่นคงทางจิตใจ มีคุณธรรม มีอะไรดีที่เขาเห็นทางด้านจิตใจ ศีล สมาธิ ข้อปฏิบัติด้านศีล เป็นต้น

สรุปจากข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเป็นสารสนเทศพื้นฐานประกอบการร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์การพัฒนาทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลต่อไป

๔.๒ การร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์ การพัฒนาภาพอนาคตทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

การศึกษาข้อมูลการวิจัย เรื่อง“ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ” ผู้วิจัยได้ลำดับการนำเสนอ ดังนี้

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการแปลความหมาย ผู้วิจัยขอกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

X แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ ๒ การร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์ การพัฒนาภาพอนาคตทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล และการสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยอนาคต (Future Research) ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาข้อมูลทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมทูตเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยสามารถสรุปข้อมูลและรายงานได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์และการพัฒนาภาพอนาคตทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ดังนี้

๑) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา เป็นทักษะพื้นฐานที่มนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ ทุกคนต้องเรียน เพราะโลกจะยิ่งเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้นเรื่อย ๆ และมีความซับซ้อนอ่อนไหวมากขึ้น คนที่อ่อนแอในทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมจะเป็นคนที่ตามโลกไม่ทันเป็นคนอ่อนแอ ชีวิตก็จะยากลำบากจึงต้องเอาใจใส่พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในด้านนี้ ให้สามารถออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้เรียนรู้และพัฒนาทักษะของตนเองในด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมได้ตลอดชีวิตวิธีออกแบบการเรียนรู้ให้มีทักษะนี้ใช้หลักการว่าต้องมีการเรียนรู้แบบร่วมกันสร้างความรู้เองคือ เรียนรู้โดยการสร้างความรู้ และเรียนรู้เป็นทีม

การเรียนรู้ทักษะในการเรียนรู้ (learning how to learn หรือ learning skills) และเรียนรู้ทักษะในการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น (นวัตกรรม) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical thinking) และการแก้ปัญหา (problem solving) ซึ่งหมายถึง การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking)

๒. การสื่อสาร (communication) และความร่วมมือ (collaboration) ซึ่งหมายถึง การสื่อสารอย่างซับซ้อน (complex communicating)

๓. ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์

เคล็ดลับอย่างหนึ่งของการบ่มเพาะทักษะทั้ง ๓ คือ การฝึกตั้งคำถาม การตั้งคำถามที่ถูกต้องสำคัญกว่าการหาคำตอบ การตั้งคำถามแปลก ๆ และชวนกันหาทางทดลอง หรือค้นคว้าเพื่อตอบคำถามนั้น ทุกโอกาสของทุกกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ควรชวนกันตั้งคำถาม ควรได้เรียนรู้ว่าคำถามที่ถูกต้องเป็นอย่างไร และนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ อยากรู้จริงเรื่องนี้ไม่ยากหากฝึกใจตัวเอง ไม่ยึดถูกผิดตามทฤษฎี แต่ชักชวนร่วมกันหาคำตอบที่นำไปสู่การเรียนรู้หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หัวใจของเรื่องนี้คือ จิตวิญญาณของความไม่รู้ หรือไม่รู้จริง หรือไม่เชื่อง่าย แล้วหาทางพิสูจน์เพื่อท้าทายความรู้เดิม ๆ ทั้งของตนเอง และของโลก

ทฤษฎีใหม่คัดค้านทฤษฎีเก่าโดยสิ้นเชิงว่าการเรียนรู้ไม่ได้มีลักษณะเรียงเป็นแถว จากเรียนรู้ทักษะหรือความรู้พื้นฐานไปสู่การเรียนรู้ทักษะที่ซับซ้อน (จากความรู้ knowledge) ไปสู่ความเข้าใจ (comprehension) การประยุกต์ใช้ (application) การวิเคราะห์ (analysis) การสังเคราะห์ (synthesis) และการประเมิน (evaluation) ตามลำดับ) แต่ในความเป็นจริงการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน การรู้เนื้อหาไปสู่ความเข้าใจแท้จริงในระดับที่เอาไปใช้ได้ สถานการณ์จริง การเรียนรู้เนื้อหาไปพร้อม ๆ กับการใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง หรือเรียนทุกขั้นตอนในวงเล็บข้างบนไปพร้อม ๆ กันในสถานการณ์จริง จึงให้ผลการเรียนรู้ที่ลึกและเชื่อมโยงกว่าคือ รู้จริง

ขั้นตอนการเรียนรู้จากผลการวิจัยในยุคปัจจุบันคือ จำได้ (remember) เข้าใจ (understand) ประยุกต์ใช้ (apply) วิเคราะห์ (analyze) ประเมิน (evaluate) และสร้างสรรค์ (create) โดยที่ขั้นตอนเหล่านี้เกิดพร้อม ๆ กันได้ หรืออะไรเกิดก่อนเกิดหลังได้ทั้งสิ้น รวมทั้งเกิดเรียงลำดับจากหลัง ไปหน้าก็ได้

๒) ทักษะชีวิต (Life skills) หมายถึงทักษะที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องมีและต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยให้ตนเองมีความสุข สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และประสบความสำเร็จ ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มีอยู่ ๒ อย่างคือ ทักษะทั่วไป (Generic Skills) กับทักษะวิชาชีพ (Profession Skills) ทักษะทั่วไปเป็นทักษะที่มนุษย์ต้องใช้ทุกวันเพื่อการมีชีวิตอยู่ แต่ทักษะวิชาชีพเป็นทักษะที่มนุษย์จำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการหาเลี้ยงชีพ

ในอดีต มนุษย์ยังไม่เห็นความสำคัญของทักษะวิชาชีพเท่าใดนักเนื่องจากประชากรยังมีน้อย การแข่งขันในการทำงานก็ไม่มากนัก แต่ในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมาโลกของการทำงานและโครงสร้างของงานได้เปลี่ยนแปลงไป ที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ เกิดโลกาภิวัตน์ทางด้านการค้าและอุตสาหกรรม (Globalization of commerce and industry) และมีการนำเทคโนโลยีเข้าไปใช้ในการทำงานมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้คนงานที่ไม่มีความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศ

และด้านเทคโนโลยีประสบปัญหาในการทำงาน บางคนต้องออกจากงาน เพราะเหตุนี้จึงทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ ต้องปรับปรุงหลักสูตรและรายวิชาในโปรแกรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความเชี่ยวชาญในสาขาที่จะออกไปประกอบอาชีพ

ความสามารถของบุคคลในการจัดการกับปัญหาและสิ่งท้าทายต่าง ๆ รอบตัวอย่างเหมาะสม ทักษะชีวิตมีความสำคัญในการตัดสินใจในการสื่อสารเพื่อการปฏิเสธ คัดค้าน การเจรจาต่อรอง การสื่อสารเพื่อรักษาจุดยืนของตนเอง โดยเสนอแนวทางที่ดีกว่าและรู้จักหาเหตุผลโน้มน้าวให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างละมุนละม่อม

องค์ประกอบของทักษะชีวิต ทักษะชีวิตพื้นฐานหรือทักษะชีวิตหลักโดยภาพรวมมี ๑๐ ประการ คือ

๑) การตัดสินใจ (Decision making) กระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ

- * ขั้นการวิเคราะห์สถานการณ์
- * ขั้นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- * ขั้นการวิเคราะห์ทางเลือก
- * ขั้นการเปรียบเทียบทางเลือก
- * ขั้นการตัดสินใจเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมที่สุด

๒) การแก้ปัญหา (Problem Solving) ใช้หลักทางวิทยาศาสตร์และคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

- ๓) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking)
- ๔) ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking)
- ๕) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication)
- ๖) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship)
- ๗) ความตระหนักในตนเอง (Self awareness)
- ๘) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
- ๙) การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion)
- ๑๐) การจัดการความเครียด (Coping with Stress)

การประยุกต์ใช้ทักษะชีวิต

การประยุกต์ใช้ทักษะชีวิตที่สำคัญ มี ๓ ระยะ

๑. การเตรียมความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Preparation) เป็นการให้เหตุผลเพื่อชักชวนและจูงใจให้เข้าร่วมโปรแกรม

๒. ความจำเป็นของทักษะชีวิต (Skill Acquisition) เป็นการสาธิตและยกตัวอย่างของการนำทักษะชีวิตไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

๓. การฝึกปฏิบัติทักษะชีวิต (Practice of Skill) เช่นการแสดงบทบาทสมมติ

ทักษะชีวิตพฤติกรรมการเรียนรู้ ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วย

- ทักษะด้านความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว
- ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) คือ ความสามารถในการคิดออกอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

๒. ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วย

- ทักษะด้านความตระหนักรู้ในตน (Self-awareness) คือ ความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดี จุดด้อยของตนเอง เข้าใจเรื่องธรรมชาติของความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว สุขภาพ หรือท้องถิ่น
- ทักษะด้านความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) คือ ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ไม่ว่าในด้านเพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา
- ทักษะด้านความภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) คือ ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า
- ทักษะด้านความมีน้ำใจ รู้จักให้ รู้จักรับ ค้นพบและภูมิใจในความสามารถต่าง ๆ เช่น สังคม ดนตรี กีฬา และศิลปะของตนเอง โดยมีได้สนใจอยู่กับรูปร่างหน้าตา เซนส์ หรือความสามารถทางเพศ หรือการเรียนเก่ง เท่านั้น
- ทักษะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Social-responsibility) คือ ความรู้สึกที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๓. ด้านทักษะพิสัย

- ทักษะด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal relationship and Communication skill) คือ ความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อการสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การสร้างสัมพันธภาพ
- ทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา (Decision making and Problem solving) คือ ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา การหาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก การประเมินทางเลือก นำไปสู่การตัดสินใจเลือกทางแก้ไขปัญหที่เหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

• ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด คือ ความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตน นำไปสู่การเลือกใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการระบุดูสาเหตุของความเครียดของตน เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย สามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุและเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

๓) ทักษะจำเป็นของการเป็นพลเมืองดิจิทัล

ทักษะจำเป็นของการเป็นพลเมืองดิจิทัล

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) แนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลพูดถึงความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และปลอดภัย การปฏิวัติเทคโนโลยีการสื่อสารได้เปิดโอกาสและหยิบยื่นความท้าทายใหม่ๆ ให้กับพลเมืองดิจิทัล สามารถเข้าถึงข้อมูลโดยไร้ข้อจำกัดเชิงภูมิศาสตร์ เข้าร่วมชุมชนที่มีความสนใจร่วมกัน สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา และทำให้เสียงของพลเมืองดังขึ้นในสังคม แต่ก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงใหม่ๆ เช่น การสอดแนมความเป็นส่วนตัว อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ดังนั้นในฐานะพลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล พัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นในโลกใหม่ และเข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์

นอกจากนั้นเราอาจนิยามความเป็นพลเมืองดิจิทัลออกเป็น ๓ มิติ คือ

๑) มิติด้านความรู้เกี่ยวกับสื่อและสารสนเทศ พลเมืองดิจิทัลต้องมีความรู้ความสามารถในการเข้าถึง ใช้ สร้างสรรค์ ประเมิน สังเคราะห์ และสื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านเครื่องมือดิจิทัล ดังนั้นพลเมืองยุคใหม่จึงต้องมีความรู้ด้านเทคนิคในการเข้าถึงและใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ได้อย่างเชี่ยวชาญ รวมถึงทักษะในการรู้คิดขั้นสูง เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจำเป็นต่อการเลือก จัดประเภท วิเคราะห์ ตีความ และเข้าใจข้อมูลข่าวสาร

๒) มิติด้านจริยธรรม พลเมืองดิจิทัลจะใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ และมีจริยธรรมได้อย่างไร พลเมืองที่ดีจะต้องรู้จักคุณค่าและจริยธรรมจากการใช้เทคโนโลยี ต้องตระหนักถึงผลพวงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ต รวมถึงรู้จักสิทธิและความรับผิดชอบออนไลน์ อาทิ เสรีภาพในการพูด การเคารพทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น และการปกป้องตนเองและชุมชนจากความเสี่ยงออนไลน์ เช่น การกลั่นแกล้งออนไลน์ ภาพลามกอนาจารเด็ก สแปม เป็นต้น

๓) มิติด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม พลเมืองดิจิทัลต้องรู้จักใช้ศักยภาพของอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางสังคม อินเทอร์เน็ตเป็นได้ทั้งเครื่องมือเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบ เช่น รัฐบาลใช้อินเทอร์เน็ตในการรับฟังความเห็นของประชาชนก่อนออกกฎหมาย การลงคะแนนเสียงอิเล็กทรอนิกส์ (e-Voting) หรือการยื่นคำร้องออนไลน์ (online petition) นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตยังใช้ส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองผ่านวิธีการใหม่ๆ ซึ่งทำทลายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเมืองในระดับโครงสร้าง

กล่าวโดยสรุป การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้น จำต้องมีชุดทักษะและความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง หรือที่เรียกว่า “การรู้ดิจิทัล” (Digital Literacy) เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางสังคม-วัฒนธรรม ทั้งเพื่อตนเอง ชุมชน ประเทศ และโลก

การรู้ดิจิทัล หรือ Digital literacy หมายถึง ทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แทปเลต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสารการปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

อีกทั้งยังเป็นทักษะด้านดิจิทัลพื้นฐานที่จะเป็นตัวช่วยสำคัญ สำหรับบุคคลในการปฏิบัติงาน การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในลักษณะ “ทำน้อย ได้มาก” หรือ “Work less but get more impact” และช่วยส่วนราชการสร้างคุณค่า (Value Co-creation) และความคุ้มค่าในการดำเนินงาน (Economy of Scale) เพื่อก้าวไปสู่การเป็นประเทศไทย ๔.๐ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือช่วยให้ข้าราชการ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้รับโอกาสการทำงานที่ดีและเติบโตก้าวหน้าในอาชีพราชการ (Learn and Growth) ด้วย

ทักษะดังกล่าวครอบคลุมความสามารถ ๔ มิติ

- การใช้ (Use)
- เข้าใจ (Understand)
- การสร้าง (create)
- เข้าถึง (Access) เทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้ (Use) หมายถึง ความคล่องแคล่วทางเทคนิคที่จำเป็นในการใช้คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ทักษะและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “ใช้” ครอบคลุมตั้งแต่เทคนิคขั้นพื้นฐาน คือ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น โปรแกรมประมวลผลคำ (Word processor) เว็บเบราว์เซอร์ (Web browser) อีเมล และเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ สู่วิธีขั้นสูงขึ้นสำหรับการเข้าถึง และการใช้ความรู้ เช่น โปรแกรมที่ช่วยในการสืบค้นข้อมูล หรือ เสิร์ชเอนจิน (Search engine) และฐานข้อมูลออนไลน์ รวมถึงเทคโนโลยีอุบัติใหม่ เช่น Cloud computing

เข้าใจ (Understand) คือ ชุดของทักษะที่จะช่วยผู้เรียนเข้าใจบริบทและประเมินสื่อดิจิทัล เพื่อให้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับอะไรที่ทำได้และพบบนโลกออนไลน์ จัดว่าเป็นทักษะที่สำคัญและที่จำเป็นที่จะต้องเริ่มสอนให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเข้าสู่โลกออนไลน์ เข้าใจยังรวมถึงการตระหนักรู้ว่าเทคโนโลยีเครือข่ายมีผลกระทบต่อพฤติกรรมและมุมมองของผู้เรียนอย่างไร มีผลกระทบต่อความเชื่อและความรู้สึกเกี่ยวกับโลกรอบตัวผู้เรียนอย่างไร เข้าใจยังช่วยเตรียมผู้เรียนสำหรับเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ผู้เรียนพัฒนาทักษะการจัดการสารสนเทศเพื่อค้นหา ประเมิน และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อติดต่อสื่อสาร ประสานงานร่วมมือ และแก้ไขปัญหา

การสร้าง (Create) คือ ความสามารถในการผลิตเนื้อหาและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านเครื่องมือสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย การสร้างด้วยสื่อดิจิทัลเป็นมากกว่าแค่การรู้วิธีการใช้โปรแกรมประมวลผลคำหรือการเขียนอีเมล แต่มันยังรวมความสามารถในการดัดแปลงสิ่งที่ผู้เรียนสร้างสำหรับบริบทและผู้ชมที่แตกต่างและหลากหลาย ความสามารถในการสร้างและสื่อสารด้วยการใช้ Rich media เช่น ภาพ วิดีโอ และเสียง ตลอดจนความสามารถในการมีส่วนร่วมด้วย Web ๒.๐ อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบ เช่น Blog การแชร์ภาพและวิดีโอ และ Social media รูปแบบอื่นๆ สิ่งสำคัญ คือ การพัฒนาการรู้ดิจิทัลคือกระบวนการการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะเฉพาะที่มีความจำเป็นสำหรับการรู้ดิจิทัลจะแตกต่างจากคนหนึ่งถึงอีกคนหนึ่งโดยขึ้นอยู่กับความต้องการและสถานการณ์ของผู้เรียน ซึ่งอาจครอบคลุมตั้งแต่การรับรู้ขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมสู่การประยุกต์ใช้งานที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนยิ่งขึ้น นอกจากนี้การรู้ดิจิทัลเกินความมากกว่าแค่การรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี แต่มันยังครอบคลุมถึงประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับจริยธรรม สังคม และการสะท้อน (Reflection) ซึ่งฝังอยู่ในการทำงาน การเรียนรู้ การพักผ่อน และชีวิตประจำวัน “Multi-literacies” คือ คำที่มักใช้เพื่ออธิบายถึงความถนัดและความสามารถที่แตกต่างและหลากหลายซึ่งจำเป็นต่อการเข้าใจ และสร้างสื่อดิจิทัลที่กล่าวถึงข้างต้น จากตรรกะนี้ช่วยให้เราได้คิดว่า “การรู้ดิจิทัลไม่ใช่ชุดทักษะที่ตายตัวแต่คือกรอบแนวคิด (Framework) ซึ่งดึงและขยายมาจากการรู้และความสามารถมากมายหลายหลายด้าน” ภายใต้อาณาจักร “การรู้ดิจิทัล” คือความหลากหลายของทักษะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ซึ่งทักษะเหล่านั้นอยู่ภายใต้ การรู้สื่อ (Media literacy) การรู้เทคโนโลยี (Technology literacy) การรู้สารสนเทศ (Information literacy) การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น (Visual literacy) การรู้การสื่อสาร (Communication literacy) และการรู้สังคม (Social literacy)

การรู้สื่อสะท้อนความสามารถของผู้เรียนเกี่ยวกับการเข้าถึง การวิเคราะห์ และการผลิตสื่อผ่าน ความเข้าใจและการตระหนักเกี่ยวกับ

- ๑) ศิลปะ ความหมาย และการส่งข้อความในรูปแบบต่างๆ
- ๒) ผลกระทบและอิทธิพลของสื่อมวลชนและวัฒนธรรมที่เป็นที่นิยม
- ๓) สื่อข้อความถูกสร้างขึ้นอย่างไรและทำไมถึงถูกผลิตขึ้น
- ๔) สื่อสามารถใช้ในการสื่อสารความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร

ทักษะจำเป็นของการเป็นพลเมืองดิจิทัล ทุกวันนี้ความรู้พื้นฐานด้านดิจิทัลมีบทบาทสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะทุกตำแหน่งงาน ทุกองค์กรต้องใช้ความรู้ด้านเทคโนโลยีมาผนวกเข้ากับการทำงาน เพื่อสร้างผลงาน หรือชิ้นงานที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นการพัฒนาทักษะเพื่อให้การใช้ชีวิตได้ก้าวทันกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกยุคดิจิทัลและอยู่ล้อมรอบตัวเราในปัจจุบัน

พื้นฐาน Digital Literacy

เมื่อมองไปยังภาคการเงินก็เป็นเรื่องดิจิทัลอีกเช่นกัน ทั้งระบบจ่ายเงินผ่าน QR Code การโอนชำระค่าสินค้า การทำธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร การยื่นภาษีเข้าระบบ ไปจนถึงเรื่องการลงทุนในเหรียญดิจิทัล Cryptocurrency ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน ก็ยังขยายเข้าสู่

ออนไลน์เช่นกัน ทั้งการเรียนในคลาสเรียน การทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ไปจนถึงการสอบวัดผลความรู้ เรียกได้ว่าแทบจะทุกองค์ประกอบในตอนนี้ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของข้อมูล และเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวพันอย่างเลี่ยงไม่ได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่ผลักดันให้หลายองค์กรต้องทำงานรูปแบบ Work from Home ก็เหมือนเป็นการต้องยกเครื่ององค์กรกลาย ๆ ว่าทั้งพนักงาน และผู้บริหารล้วนต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนี้ให้ได้ ดังนั้น การมีรากฐานที่แข็งแกร่งด้วยความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นเรื่องจำเป็น นอกจากจะต้องทำความเข้าใจโครงสร้างของดิจิทัลแล้ว ยังต้องเรียนรู้วิธีการใช้ประโยชน์ และระมัดระวังโทษหรืออันตรายจากดิจิทัลด้วยเช่นกัน การเพิกเฉยหรือมองข้ามความรู้ด้านนี้อาจทำให้เราเสียโอกาสหลาย ๆ อย่างและอาจสูญเสียโอกาสในการก้าวหน้าในอนาคต เพราะสิ่งแวดล้อมตอนนี้ได้เร่งเวลาให้สิ่งที่จะเกิดขึ้นอีก ๕ ปี ๑๐ ปีข้างหน้า ให้เกิดเร็วขึ้น มีบริษัทมากมายที่ค้นพบว่าการทำงานรูปแบบ Work from Home นั้นตอบโจทย์ความต้องการขององค์กร และพนักงานมากกว่า จนตัดสินใจเปลี่ยนรูปแบบการทำงานเป็น WFH แบบถาวร บางบริษัทอยู่ระหว่างการผสมผสาน และบางบริษัทกำลังเริ่มต้นปรับเปลี่ยน

ทักษะจำเป็นที่ควรมีติดตัว

๑. ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)

เริ่มตั้งแต่การใช้งาน Web Browser เข้าใจคอนเซ็ปต์การติดตั้งซอฟต์แวร์ การเชื่อมต่อ Network เบื้องต้น การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การจัดการกับฮาร์ดแวร์ เช่น การตั้งค่าเครื่องพิมพ์ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่เมื่อก่อนหากอยู่ในสำนักงานก็สามารถเรียกไอทีซัพพอร์ตมาช่วยดูให้ได้ แต่เมื่อต้องทำงานแบบ Work from Home หรือกรณีที่ไม่มีฝ่ายไอทีมาช่วยดูแล การรู้วิธีทำงานเบื้องต้นของระบบต่าง ๆ จะช่วยให้เราสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเองได้

๒. ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)

เมื่อต้องใช้ชีวิตไปพร้อม ๆ กับเทคโนโลยี แน่ใจว่าเรามีทั้งประโยชน์ และข้อควรระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ควรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี นโยบายการใช้งานต่าง ๆ การให้ความยินยอมในการเข้าถึงข้อมูล ทุกสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องระวังตัว เพื่อที่จะได้รับทราบตัวตนเรานั้น กำลังถูกใครคุกคามหรือขโมยข้อมูลส่วนบุคคลอยู่หรือไม่ และในทางกลับกันเราเองกำลังทำสิ่งเดียวกันนั้นกับผู้อื่นอยู่หรือไม่

๓. ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)

ทักษะการจัดการสารสนเทศเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ต้องการ โดยเฉพาะเรื่องการค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการค้นหาข้อมูลในไฟล์ ข้อมูลบนเว็บเพจ รวมไปถึงการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดต่าง ๆ การเข้าถึงและนำไปใช้ในแง่ของลิขสิทธิ์ ทั้งข้อมูลที่เป็น Public Domain และแบบ Creative Commons เพราะทุกผลงานไม่ว่าจะเป็นงานเขียน ศิลปะ เพลง ภาพถ่าย หรือข้อมูลใดก็ตามที่ได้รับการสร้างสรรค์

รวบรวมขึ้นเป็นชิ้นงานใหม่ ทุกอย่างล้วนมีลิขสิทธิ์ในตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องจดลิขสิทธิ์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยั้งที่เราจะต้องทราบว่าสิ่งใดนำมาใช้ได้ สิ่งใดนำมาใช้ไม่ได้ ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนหรือไม่

๔. ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation)

ในที่นี้เราหมายรวมถึงคอนเทนต์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นงานเอกสาร งานนำเสนอ งานด้านคำนวณกับการทำงานบนสเปรดชีต การจัดระเบียบเรียบเรียงเนื้อหา ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา การนำเสนอเนื้อหาสื่อดิจิทัลทั้งแบบภาพนิ่ง และเคลื่อนไหว ซึ่งพลเมืองยุคดิจิทัลนั้นเรียกได้ว่ามีความรอบรู้ในทักษะหลากหลายแขนง สามารถรับมือกับเทคโนโลยีได้ทุกรูปแบบ และนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี การเข้าใจโครงสร้างหรือวิธีการทำงานเบื้องต้นนั้นจะช่วยให้สามารถต่อยอดพัฒนาความรู้ และประหยัดเวลาในการทำงานได้มากกว่ายุคที่ดิจิทัลยังไม่เฟื่องฟู

๕. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)

เริ่มต้นตั้งแต่การเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมในการสื่อสาร เพราะไม่ว่าจะสื่อสารเรื่องอะไรก็แล้วแต่ การเลือกช่องทาง และกลุ่มผู้รับสารที่เหมาะสมจะช่วยให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สิ่งสำคัญคือการเรียนรู้ว่าวิธีการสื่อสารตอบโต้ในสื่อต่าง ๆ แบบไหนมีดี แบบไหนไม่ดี แบบไหนที่อาจมีผลกระทบตามมา รวมไปถึงการสื่อสารด้านการค้าขายบนแพลตฟอร์มดิจิทัลด้วย เพราะเดี๋ยวนี้ใคร ๆ ก็เริ่มหันมาจับธุรกิจและก้าวเข้าสู่โลกออนไลน์กันแล้ว การมีทักษะการสื่อสารที่ดีจะช่วยส่งเสริมกิจการให้ดีขึ้น หรือในมิติของการเป็นผู้ซื้อ เราก็จำเป็นต้องมีความรู้เบื้องต้นด้านการชำระเงิน ข้อควรระวังความปลอดภัย ทำอย่างไรจะไม่ถูกโกง ทุกสิ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทั้งสิ้น

๖. ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)

การเป็นพลเมืองดิจิทัล ไม่ใช่การทำงานร่วมกันในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่คือการแชร์ไฟล์เพื่อทำงานร่วมกันบนเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะบนระบบ Cloud ซึ่งเมื่อคลาวด์ช่วยให้เราสามารถทำงานจากที่ไหนก็ได้ที่มีอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่ก็มีข้อที่ต้องระวังเช่นกัน หากต้องทำงาน หรือใช้ไฟล์ร่วมกันกับเพื่อนร่วมทีมคนอื่น ๆ แน่นอนว่าเมื่อทำงานไปสักพักย่อมจะเกิดคำถามว่าใครปรับแก้ตรงไหน ใครใช้งานคนล่าสุด ถ้าทำงานพร้อมกันไฟล์งานจะทับกันจนข้อมูลหายไหม สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องอย่างยั้งที่จะต้องเรียนรู้ วิธีการทำงานของระบบเพื่อที่จะได้สามารถใช้งานเครื่องมือต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่นก็เป็นอีกเรื่องที่ต้องใส่ใจ เช่น เมื่อมีการประชุมหรือสัมมนาออนไลน์ เราควรที่จะเป็นผู้รับฟังที่ดีเมื่อเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ เป็นฝ่ายนำเสนอ ปิดไมค์ ไม่ขัดจังหวะ ไม่พูดแทรก ไม่ขัดจังหวะ และในขณะเดียวกันเมื่อเราต้องเป็นฝ่ายนำเสนอ ก็ควรจะฝึกใช้งานระบบต่าง ๆ ให้พร้อม เพื่อให้ไม่ติดขัดในการทำงานร่วมกัน ถึงจะเป็นทักษะเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็ช่วยรักษาระดับความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี

๗. ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)

เมื่อชีวิตก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลก็จำเป็นต้องใส่ใจเรื่องความปลอดภัยทั้งในแง่ของอุปกรณ์ และความปลอดภัยของตัวบุคคล เพราะโลกดิจิทัลนั้นเชื่อมต่อกันได้หมด ดังนั้นความเสี่ยงในการ ถูกหลอกลวงความปลอดภัยจึงมีช่องโหว่มากขึ้น การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้นควรรู้ว่าวิธีไหนที่สามารถรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลของตนเองได้ ตั้งแต่วิธีพื้นฐานอย่างการตั้งค่ารหัสผ่านเพื่อ ป้องกันผู้ไม่เกี่ยวข้อง การปกป้องข้อมูลจากไวรัส หรือสิ่งอื่นที่จะมาเจาะข้อมูลของเรา นอกจากนี้สิ่ง สำคัญที่เราจะต้องปกป้องคือ การปกป้องสุขภาพและจิตใจที่อาจเกิดขึ้นจากการได้รับผลกระทบจาก โลกดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการเสพติดอุปกรณ์ดิจิทัล ความทรุดโทรมของร่างกายเมื่อต้องใช้งานอุปกรณ์ ดิจิทัลในระยะยาว (ออฟฟิศซินโดรม) ผลกระทบจากการโพสต์สื่อเชิงลบหรือไม่เหมาะสม การถูกรังแกบนโลกออนไลน์ การถูกคุกคามทางออนไลน์

สรุปผลจากการร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สามารถนำข้อมูลไปพัฒนาทักษะสำหรับ พระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ได้ต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างภาพอนาคตการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล สามารถสร้างภาพอนาคตพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ตามรูปภาพดังนี้

ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ภาพที่ ๔.๑ แสดงการสร้างภาพอนาคตทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

จากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย ๓ ทักษะซึ่งครอบคลุมทุก

ประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

๑) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development Skills) และเรียนรู้ทักษะในการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

๑.๑) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking)

๑.๒) การแก้ปัญหา (problem solving)

๑.๓) ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึงการประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์

๒) ทักษะชีวิต (Life skills) ทักษะชีวิตพื้นฐานหรือทักษะชีวิตหลัก โดยภาพรวมประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

๒.๑) การตัดสินใจ (Decision making) กระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ

- * ขั้นตอนวิเคราะห์สถานการณ์
- * ขั้นตอนรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- * ขั้นตอนวิเคราะห์ทางเลือก
- * ขั้นตอนเปรียบเทียบทางเลือก
- * ขั้นตอนตัดสินใจเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมที่สุด

๒.๒) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship)

๒.๓) ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness)

๒.๔) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

๒.๕) การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion)

๒.๖) การจัดการความเครียด (Coping with Stress)

๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship Skills) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังนี้

๓.๑) ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)

๓.๒) ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)

๓.๓) ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)

๓.๔) ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation)

๓.๕) ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)

๓.๖) ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)

๓.๗) ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)

สรุปผลจากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล นำทักษะที่ได้ไปการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อไป

๔.๓ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

การวิเคราะห์ ข้อมูลความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลจากผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างพระธรรมทูตในปี ๒๕๖๖ จำนวน ๑๓๖ รูป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในการท่องเที่ยวเชิง จ्ञานศึกษาประเด็นจาก ๓ ทักษะ ได้แก่ ๑) ทักษะด้านการเรียนรู้และพัฒนา ๒) ทักษะชีวิต ๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศปรากฏดังตาราง และนำเสนอ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ : ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ทักษะด้านการเรียนรู้และพัฒนา	๔.๕๐	๐.๒๘	มากที่สุด
๒. ทักษะชีวิต	๔.๔๐	๐.๑๗	มาก
๓. ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ	๔.๓๙	๐.๒๐	มาก
รวม	๔.๔๑	๐.๒๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๑ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๓ โดยระดับความเหมาะสมทักษะในด้านการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๘ เมื่อพิจารณาด้านทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ และทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๙ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ : ระดับความเหมาะสมทักษะในการเรียนรู้

ทักษะในการเรียนรู้และพัฒนา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่าง ผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking)	๔.๕๐	๐.๓๑	มากที่สุด
๒. การแก้ปัญหา (problem solving)	๔.๔๕	๐.๒๒	มาก
๓. ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การ ประยุกต์ใช้จินตนาการและการ ประดิษฐ์	๔.๕๕	๐.๒๑	มากที่สุด
รวม	๔.๕๐	๐.๒๘	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าระดับความเหมาะสมทักษะในการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๘ โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๓๑ และการแก้ปัญหา (problem solving) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ : ระดับความเหมาะสมด้านทักษะชีวิต ดังนี้

ด้านทักษะชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. การตัดสินใจ (Decision making)	๔.๓๐	๐.๑๗	มาก
๒. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship)	๔.๔๐	๐.๑๕	มาก
๓. ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness)	๔.๕๕	๐.๒๑	มากที่สุด
๔. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)	๔.๒๕	๐.๒๔	มาก
๕. การจัดการอารมณ์ (Coping with emotion)	๔.๕๐	๐.๒๑	มากที่สุด
๖. การจัดการความเครียด (Coping with Stress)	๔.๓๐	๐.๒๗	มาก
รวม	๔.๔๐	๐.๑๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่าระดับความเหมาะสมด้านทักษะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการตัดสินใจ (Decision making) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๕ ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๔ การจัดการอารมณ์ (Coping with emotion) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ การจัดการความเครียด (Coping with Stress) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๗ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ : ระดับความเหมาะสมทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ดังนี้

ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล ของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาใน ต่างประเทศ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
๑. ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)	๔.๓๐	๐.๒๘	มาก
๒. ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)	๔.๒๐	๐.๑๙	มาก
๓. ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)	๔.๒๐	๐.๑๒	มาก
๔. ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation)	๔.๓๕	๐.๑๗	มาก
๕. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)	๔.๕๕	๐.๑๙	มากที่สุด
๖. ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)	๔.๓๕	๐.๒๔	มาก
๗. ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)	๔.๔๐	๐.๑๙	มาก
รวม	๔.๓๙	๐.๒๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าระดับความเหมาะสมทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๓๙ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics) โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๘ ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๒๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๒๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๒ ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน

(Collaboration) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๔ ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ตามลำดับ

๔.๔ การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง สรุป นำเสนอ และขับเคลื่อน ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อ การพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

จากการวิเคราะห์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ในต่างประเทศ และการประเมินความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่ พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนาคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่ พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนาคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ประกอบด้วยทักษะ ๓ ด้านได้แก่ ทักษะในด้านการเรียนรู้ ด้านทักษะชีวิต ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของ พระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งจะมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรายละเอียด ดังนี้

๑. สรุปแนวทางกระบวนการพัฒนาวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ทักษะในด้านการเรียนรู้และการพัฒนา

โลกปัจจุบันของเรามีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วและรุนแรงสืบ เนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสำคัญ ส่งผลทำให้ลักษณะของงานมีการ เปลี่ยนแปลงไป มีทักษะใหม่ๆ ที่ทุกคนต้องเรียนรู้และปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ และบริบทที่แตกต่างกัน “ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา” (Learning and Development Skills) เป็นทักษะสำคัญทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง

ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์และ สังเคราะห์ประสบการณ์การปฏิบัติเป็นองค์ความรู้เชิงลึก (Deep knowledge) ที่อิงอยู่กับบริบทเชิง พื้นที่และนำไปใช้สำหรับการพัฒนาตนเอง พัฒนาระบบการทำงาน พัฒนาระบบการเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างสรรคนวัตกรรมต่อไป

การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และพัฒนานับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการ เตรียมผู้เรียนไปสู่สังคมอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และการสร้างสรรคนวัตกรรม ที่ไม่ สามารถอยู่กับสิ่งเดิมๆ โดยไม่เปลี่ยนแปลงไม่ปรับตัวอีกต่อไป การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ และพัฒนาจะเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าทักษะการเรียนรู้ประกอบไปด้วย ทักษะย่อย ๆ ๓ ด้าน ซึ่งจะทำให้มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ในต่างประเทศมีการพัฒนาเป็นกำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลที่สำคัญทางศาสนา

๑) ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) หมายถึง การคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ใช้งานได้และเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน บางอย่างอาจเป็นความคิดต่อยอดและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมที่จะนำไปสู่การสร้างผลงานใหม่ที่ไม่เหมือนผู้อื่น การคิดสร้างสรรค์สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกงานทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นวิธีการทำงาน ความสัมพันธ์หรือแม้แต่การพัฒนา นวัตกรรม ล้วนแล้วแต่ต้องมีการคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานทั้งสิ้น ซึ่งองค์กรใหญ่ ๆ หลายแห่งที่ประสบ ความสำเร็จ จากการนำความคิดเล็ก ๆ ของบุคลากรมาใช้ในการแก้ปัญหา องค์กรที่ประสบ ความสำเร็จสูงสุดจะเห็นคุณค่าของพนักงานทุกระดับ สิ่งที่ทำหายก็คือจะทำอย่างไรให้บุคลากรยินดี หยิบยื่นความคิดดี ๆ ให้กับองค์กรและองค์กรจะทำอย่างไรที่จะพัฒนาการคิดเล็ก ๆ เหล่านั้นให้ กลายเป็นความคิดสร้างสรรค์ได้ การคิดสร้างสรรค์ถือเป็นสิ่งใหม่เป็นการคิดริเริ่มใหม่ ๆ ที่ใช้งานได้ เป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีกว่าเดิม

การคิดสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่สามารถเรียนรู้ได้พัฒนาได้และนำไปประยุกต์ใช้ได้ กับทุกคน และสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน ต้องฝึกให้สมองได้คิดสิ่งใหม่ ๆ บ่อย ๆ ฝึกฝนจนเกิด เป็นทักษะที่ติดตัวเราจุดเริ่มต้นของการคิดสร้างสรรค์ก็ต้องเข้าใจว่าความคิดสร้างสรรค์คืออะไร แล้ววิเคราะห์สิ่งที่คนหรือเป้าหมายต้องการ เช่น ถ้าต้องการผลิตสื่อเพื่อการนำเสนอก็ต้องเข้าใจว่า ยุคปัจจุบันเป็นโลกของยุคดิจิทัล ยุคออนไลน์ ถ้าจะผลิตสื่อก็ต้องรู้จัก Platform ที่จะนำเสนอว่า ปัจจุบันมีช่องทางในการนำเสนออะไรบ้างจะ Online หรือ Offline หรือทั้ง ๒ อย่าง แล้ว Content อะไรที่คนยุคดิจิทัลต้องการก็เติมความรู้ที่จะต่อยอดโดยเราต้องมีความรู้พื้นฐานเดิมอยู่เพื่อที่จะต่อยอดการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุดสามารถเติมความรู้ เติมไต่เต้าได้ตลอดเวลา สิ่งสำคัญก็ต้องฝึกคิดอย่างสม่ำเสมอ และต้องเอาตัวเองไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทำให้เกิดการคิดทำไมการคิด สร้างสรรค์จึงสำคัญ ไอส์ไตน์เคยกล่าวไว้ว่า “จินตนาการสำคัญกว่าความรู้” ความรู้ทำให้ฉลาดขึ้น แต่ มันจะเป็นสิ่งที่อยู่คงเดิมอย่างนั้น หากไม่นำความรู้ไปใส่จินตนาการเพิ่มเติม เปรียบเทียบง่าย ๆ ความรู้ก็เหมือนกับปัจจุบัน ขณะที่จินตนาการก็เปรียบเสมือนกับอนาคต ไม่ใช่ว่าความรู้ไม่สำคัญแต่ ต้องใช้ควบคู่กันไป ใช้ความรู้ที่มีสร้างจินตนาการแล้วใช้จินตนาการสร้างความรู้ใหม่ เพื่อที่จะได้ จินตนาการต่อยอดขึ้นไปอีก การคิดสร้างสรรค์เป็นจุดเด่นของมนุษย์ ยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการใช้ เทคโนโลยี AI เข้ามาแทนที่การทำงานบางอย่างของมนุษย์ AI นับว่าเป็นเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์

องค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์

การคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมอง ในการคิดหลายทิศทาง ซึ่งมี องค์ประกอบ คือ ความสามารถในการคิดริเริ่ม ความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด และการ ให้อยู่ละเอียดในการคิด

จากทฤษฎีโครงสร้างทางปัญญา ได้แบ่งองค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์ โดยทั่วไปว่ามี ๔ องค์ประกอบ คือ

๑. การคิดริเริ่ม หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิด ธรรมดา หรือความคิดง่าย ๆ ที่เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

๒. การคิดคล่องแคล่ว หมายถึง เป็นความคิดในเรื่องเดียวกันที่ไม่ซ้ำกัน ใน องค์ประกอบนี้ความคิดจะโลดแล่นออกมามากมาย

๓. การคิดยืดหยุ่น หมายถึง ประเพณีหรือแบบของความคิด ที่พยายามคิดได้หลายอย่างต่างๆ กันหรือความคิดยืดหยุ่น ด้านการดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์

๔. การคิดละเอียดละออ เป็นความคิดที่ต้องทำด้วยความระมัดระวัง และมีรายละเอียดที่สามารถทำให้ความคิดสร้างสรรค์นั้นสมบูรณ์ขึ้นได้

การคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางปัญญาระดับสูง ที่ใช้กระบวนการทางความคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกัน ซึ่งประกอบด้วยการคิดริเริ่ม คิดคล่องแคล่ว คิดยืดหยุ่นและคิดละเอียดละออ

กระบวนการทำงานของสมองซีกซ้ายและขวา สมองซีกซ้ายจะทำงานเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นคำพูดการวิเคราะห์ข้อมูล นิรนัย ความเป็นเหตุเป็นผล ตรรกะและเส้นตรง ส่วนสมองซีกขวาจะเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นคำพูด เช่น ภาพ การสังเคราะห์ข้อมูล อุปนัย ความเป็นเหตุเป็นผล สัญชาตญาณ จินตนาการและความพ้อฝัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น จำเป็นต้องฝึกฝนทักษะที่เกิดจากการใช้สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล โดยการฝึกการถาม-ตอบ ฝึกการเป็นผู้นำ ฝึกความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก ฝึกการรับรู้ปัญหา และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ด้วยตนเอง

๒) การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking) คือ ความตั้งใจหรือความพยายามที่จะคิดและตัดสินใจในสิ่งต่างๆ โดยอาศัยเหตุผล หลักฐาน หรือข้อสนับสนุน โดยไม่ใช้อารมณ์ ความเชื่อดั้งเดิม ประสบการณ์ และอคติ ในการคิดและการตัดสินใจนั้น เพื่อที่สุดท้ายจะทำให้คำตอบ หรือสิ่งที่เราตัดสินใจ มีโอกาสที่จะถูกต้องมากขึ้นหรือดียิ่งขึ้น

องค์ประกอบของ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking) มีดังนี้

๑) การทำความเข้าใจ (Understanding)

ทักษะย่อยที่ ๑: การทำความเข้าใจ (Understanding) การทำความเข้าใจเป็นทักษะย่อยแรกที่มีความสำคัญ และเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบและข้อมูลที่จำเป็นต่อการนำไปวิเคราะห์ในขั้นต่อไป และวิธีการที่มนุษย์ใช้ในการทำความเข้าใจ คือ “การตั้งคำถาม (Asking Question)” การตั้งคำถามจะช่วยขยายขอบเขตของสิ่งที่มนุษย์เคยคิดทราบดี และขุดค้นให้เกิดคำตอบที่นำมาซึ่งการค้นพบในหลาย ๆ สิ่งที่มนุษย์เคยสงสัย การมี Critical Thinking คือการตั้งคำถามต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สงสัยใคร่รู้ (Curiosity) ซึ่งการตั้งคำถามเป็นพฤติกรรมที่ดีที่จะนำไปสู่การมี Critical Thinking เพราะทำให้เข้าใจสิ่งที่กำลังคิดจะตัดสินใจ

๒) การวิเคราะห์ (Analysis)

ทักษะย่อยที่ ๒: การวิเคราะห์ (Analysis) เมื่อมีองค์ประกอบของสิ่งที่จะใช้พิจารณาตัดสินใจแล้ว สิ่งต่อมาคือการหาความเชื่อมโยงขององค์ประกอบเหล่านั้นว่าองค์ประกอบเหล่านั้น ถ้าสิ่งหนึ่งเพิ่มขึ้นอีกสิ่งหนึ่งจะเป็นอย่างไร หรือถ้าสิ่งหนึ่งขาดหายไปสิ่งไหนจะโดนผลกระทบบ้าง ซึ่งเรียกการเชื่อมโยงที่ว่านี้ว่า การให้เหตุผล (Reasoning) การให้เหตุผลเป็นศาสตร์หนึ่งในตรรกศาสตร์ (Logic) ถ้าจะให้ยกตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบชัด ๆ ก็จะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูล (Data) และสารสนเทศ (Information) เช่น ข้อมูลของอายุของผู้เสียชีวิตจาก COVID-

๑๙ ทัวโลก โดยจะพบว่าข้อมูล (Data) ในที่นี้ ไม่มีความหมายอะไร เป็นแค่องค์ประกอบย่อยๆ ซ้ำ ๆ แตกต่างกันไป อาจบอกแค่อายุเท่านี้ ๆ มีกี่คน ขึ้นตอนถัดไป คือ การเอาข้อมูล (Data) นั้นมา เชื่อมโยงให้เกิดความหมาย เรียกการเอาองค์ประกอบของข้อมูลมาเชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นความหมาย ว่า การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) จนได้มาซึ่ง สารสนเทศ (Information) หรือผลจากการวิเคราะห์ เช่น จะพบว่าผู้เสียชีวิตเป็นวัย ๗๐+ ถึง ๓๐% และช่วงวัย ๑๐-๔๐ มีผู้เสียชีวิตอยู่ ๗% ของทั้งหมด หรืออาจจะนำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมจนทราบว่า วัย ๓๐ ปีลงมา จะมีอัตราการเสียชีวิตต่อจำนวนผู้ติดเชื้อ เท่ากับ ๐.๑% จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์ก็คือการนำองค์ประกอบต่างๆ ที่อาจจะไม่มีความหมาย ในตัวเองมาเชื่อมโยง โดยใช้หลักเหตุและผล จนได้ออกมาเป็นผลการวิเคราะห์ที่มีความหมายเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ (Decision Making) จนไปถึงนำไปปฏิบัติ (Take Action) ต่อได้

๓) การอนุมาน (Inference)

ทักษะย่อยที่ ๓: การอนุมาน (Inference) “การอนุมาน” (Inference) คือ การประเมินให้เกิดผลลัพธ์จากองค์ประกอบที่มีความหมาย หรือผลจากการวิเคราะห์ เพื่อใช้ในการตัดสินใจ สมมติว่ามีคนกำลังเดินอยู่บนทางเท้าแล้วได้ยินเสียงไซเรนรถพยาบาล ในหัวจะคิดว่าน่าจะมีอุบัติเหตุ หรือมีคนต้องการความช่วยเหลือทางพยาบาลอยู่ข้างหน้าแน่นอน หรือรถพยาบาลคันนี้อาจจะกำลังกลับไปโรงพยาบาล ทั้งที่ไม่ได้เห็นว่าข้างหน้ามีอุบัติเหตุจริง หรือมีโรงพยาบาลอยู่จริงๆ ซึ่งเรียกระบวนการนี้ของสมองว่า การอนุมาน

๓) การแก้ปัญหา (problem solving)

ทักษะการแก้ปัญหา Problem solving คือ ความสามารถในการระบุและค้นหา ต้นตอของปัญหา จัดลำดับความสำคัญและวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อนำข้อมูลไปสร้างเป็นแผนการดำเนินงานให้แก้ไขปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้สำเร็จ

ขั้นตอนการแก้ปัญหา สิ่งที่จะช่วยให้แก้ไขปัญหานั้นได้ คือ การมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนที่ช่วยให้สามารถทำตามได้ง่าย ซึ่งในปัจจุบันมีแนวทางการทำ Problem solving หลายรูปแบบ ดังนั้นผู้วิจัยสรุปกระบวนการแก้ปัญหามา ๗ ขั้นตอน โดยที่ยังมีรายละเอียดที่คิดว่าสามารถนำไปปรับใช้สำหรับการทำงานของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัลได้ ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดมีดังนี้

๑. การตั้งปัญหา

การระบุปัญหาเป็นการทำความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ปัญหา เพื่อกำหนดขอบเขตของปัญหามีเงื่อนไข ข้อจำกัด และแรงผลักดันอะไรในการแก้ปัญหานั้น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการหาวิธีแก้ไขปัญหา สิ่งสำคัญที่สุดในการแก้ปัญหา คือ การตั้งปัญหา เพราะการตั้งปัญหาเป็นขั้นตอนแรกสุดของกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งการกำหนดปัญหาได้ดีจะช่วยให้เข้าใจขอบเขตของปัญหา ความสำคัญของปัญหา และความเร่งด่วนของปัญหาที่ช่วยให้เราทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้านิยามปัญหาที่ต้องการแก้ไขไม่ได้จะทำให้เสียทั้งเวลาและทรัพยากรอย่างเปล่าประโยชน์

๒. การแบ่งปัญหาใหญ่เป็นปัญหาย่อย และ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

หัวใจสำคัญของกระบวนการแก้ไขปัญหาคือ การแบ่งปัญหาใหญ่เป็นปัญหาย่อยให้สามารถเข้าใจได้ง่าย เพราะปัญหาที่ตั้งมาในตอนแรกมักจะเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมีองค์ประกอบหลายอย่างอยู่ด้วยกัน ดังนั้นจึงต้องนำปัญหาที่ตั้งไว้ในขั้นแรกมาแบ่งย่อยให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถวิเคราะห์และเข้าใจได้ง่าย ซึ่งจะช่วยให้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. การวิเคราะห์ปัญหา การระบุปัญหา และการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์การระบุปัญหา และการทดสอบสมมติฐานเป็นอีกหนึ่งหัวใจสำคัญของการแก้ไขปัญห เพราะหากไม่สามารถหาสาเหตุของปัญหาได้ว่าองค์ประกอบไหนที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพไม่ดี ซึ่งการวิเคราะห์ปัญหาและการระบุปัญห ด้วย Fishbone Diagram และ ๕ Whys โดย Fishbone Diagram เป็นเครื่องมือที่ไว้ค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยการจัดผลกระทบของปัญหาไว้เป็นหมวดหมู่ จากนั้นก็ค่อยๆ ลงลึกไปหาสาเหตุของผลกระทบนั้นโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบ ๕ Why หรือการถามคำถามว่า “ทำไมปัญหานี้จึงเกิดขึ้น” ๕ ครั้ง เพื่อให้สามารถเข้าถึงต้นตอของปัญหาได้

๔. การค้นหาวิธีแก้ปัญห

เมื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้แล้วว่าปัญหาไหนควรจัดการก่อน สิ่งที่เราควรทำต่อไปก็คือการออกแบบวิธีการแก้ปัญห จุดนี้เป็นจุดที่ยากที่สุดของกระบวนการ Problem solving เพราะไม่ว่าจะวิเคราะห์ปัญหาได้ดีขนาดไหน ถ้าไม่มีวิธีแก้ปัญหาก็เท่านั้น นอกจากนี้บางปัญหาก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ด้วยการคิดแบบตรงๆ แต่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญห เพื่อให้เราสามารถแก้ไขปัญหได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ หลักการคิดแก้ปัญหที่จะช่วยให้หาทางแก้ปัญหได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งก็คือ การคิดแบบ Brainstorm กับทีม ที่จะช่วยให้มองปัญหาในมุมมองใหม่ๆ ที่ไม่เคยนึกถึง ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสให้เจอ solution ในการแก้ปัญหที่สร้างสรรค์มากขึ้น

๕. การวางแผนการแก้ปัญห

เมื่อระบุปัญหาได้แล้ว วิธีการแก้ปัญหาก็เตรียมไว้พร้อมเรียบร้อยแล้ว ที่เหลือก็คือการวางแผนแก้ไขปัญห เพราะปัญหาก็ไม่มีทางถูกแก้ไขถ้าไม่ได้ลงมือทำ สิ่งสำคัญของการวางแผนการแก้ปัญห ก็คือการมี Action plan

๖. การติดตามผลแผนการแก้ปัญห

การวัดผลและการประเมินในแต่ละช่วงจะเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะการประเมินจะทำให้รู้ว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่เป็นไปในทิศทางที่ถูกหรือกำลังเสียทรัพยากรไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น การคอยติดตามสถานการณ์และประเมินผล KPI จากการดำเนินการแก้ไขปัญหาก็เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ Action Plan มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๗. การนำเสนอผลลัพธ์ในการแก้ปัญห

นอกจากลงมือแก้ปัญหแล้ว สิ่งสุดท้ายที่ต้องทำก็คือการรายงานผลว่าปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าจะถูกรับรู้ในเชิงของการทำงาน เพราะส่วนใหญ่ในโลกของการทำงานนั้นคนที่สั่งให้แก้ปัญหาก็จะไม่ใช่คนที่ลงมือแก้ปัญหด้วยตนเอง ดังนั้นการนำเสนอผลการแก้ไขปัญหาก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะว่า ถ้าไม่บอกว่าแก้แล้ว ปัญหานั้นก็ไม่นับว่าได้รับ

การแก้ไข ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเชื่อมโยงกับทักษะการสื่อสารจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหาคืบคลานขึ้นตอน ด้วยการนำเสนอผลการแก้ไขปัญหากับผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดว่ามีผลลัพธ์เป็นอย่างไร

๒. สรุปแนวทางการกระบวนการพัฒนาวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต (Life skills) คือ ความสามารถที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น พร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้กำหนดทักษะชีวิตสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศไว้ ๖ ประการ ได้แก่

๑. การตัดสินใจ (Decision making)

การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ประเมินทางเลือกและผลที่จะได้รับการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่สร้างภาระทางความคิดและความรู้สึกให้กับตัวเองและผู้อื่น ซึ่งสามารถฝึกได้

วิธีฝึกทักษะการตัดสินใจ

- ทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้น
- แยกแยะเหตุผลออกจากความรู้สึก
- จัดการกับอารมณ์ความรู้สึกให้ได้
- หาข้อมูลสำคัญมาประกอบ
- พิจารณาทางเลือกต่างๆ
- ชั่งน้ำหนักผลดีผลเสีย
- ตัดสินใจเลือกอย่างมีสติ

๒. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship)

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship) เป็นความสามารถที่เป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และมากไปกว่านั้นคือการรักษาความสัมพันธ์ไว้ให้ยาวนาน

วิธีฝึกทักษะสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

- นับถือผู้อื่นเช่นเดียวกับนับถือตนเอง
- เอาใจเขามาใส่ใจเราเสมอ
- ไว้วางใจซึ่งกันและกัน
- มีความยืดหยุ่น
- แบ่งปันประสบการณ์ความคิดความรู้สึก

- ช่วยเหลือเกื้อกูล
- รู้จักการให้เท่าๆ กับการรับ

๓. ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness)

ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) จะช่วยให้ค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ข้อดีข้อด้อยของตนเอง รู้ความต้องการและสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้สามารถเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่นๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

วิธีฝึกทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง

- หมั่นสังเกตและรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง
- ไม่ปิดเป็นความรู้สึก (รัก โลภ โกรธ หลง อิจฉา เหวง เศร้า)
- ใช้เวลาตัวเองทำความเข้าใจกับอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น
- รู้ข้อดีและยอมรับข้อด้อยของตัวเอง
- พร้อมเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง

๔. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) ถือเป็นทักษะสำคัญของคนยุคปัจจุบัน เป็นความสามารถที่พึงมีในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพ สีผิว การศึกษา ศาสนา อาชีพ ความคิด ความเชื่อ ซึ่งการยอมรับความแตกต่างหลากหลายนี้จะทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล ลดความขัดแย้งรุนแรง และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในโลกของความเป็นจริง

วิธีฝึกทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy)

- ไม่ตัดสินหรือตีตราผู้อื่นด้วยเหตุแห่งความแตกต่าง
- ละวางอคติและฟังอย่างตั้งใจ
- ถามหากสงสัยไม่ใช่ตีรวน
- พยายามทำความเข้าใจโดยจินตนาการให้ตัวเองอยู่ในสถานการณ์หรือเงื่อนไขเดียวกัน
- รับรู้สุขทุกข์ของคนอื่น

๕. การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion)

ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion) จะทำให้สามารถรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร และรู้วิธีจัดการอารมณ์ที่สับสนนั้น ก่อนที่มันจะส่งผลกระทบต่อตัวเองและคนรอบข้าง

วิธีฝึกทักษะการจัดการกับอารมณ์

- เมื่อเริ่มมีความรู้สึกในทางลบให้หยุดสิ่งที่กำลังทำอยู่
- พิจารณาถึงเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ
- หยุดโทษตัวเองและคนอื่น
- มองสุขทุกข์ให้เป็นธรรมดาโลก
- เมตตาต่อตัวเอง ปลอบโยนตัวเอง
- ฝึกมีสติอยู่กับปัจจุบัน
- เพิ่มมุมมองด้านบวก

๖. การจัดการความเครียด (Coping with Stress)

ทักษะการจัดการความเครียด (Coping with stress) เป็นความสามารถของแต่ละคนในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้จักวิธีผ่อนคลาย และแนวทางในการควบคุมไม่ให้เครียดจนสร้างปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้กับตัวเอง

วิธีฝึกทักษะการจัดการความเครียด

- หาสาเหตุของความเครียดให้เจอ
- จัดอันดับความเครียดที่ส่งผลกระทบต่อตัวเอง
- หาวิธีรับมือหรือเผชิญหน้ากับเหตุการณ์นั้นๆ
- ปรึกษาคนรอบข้างหากคนรับฟัง
- ทำกิจกรรมที่ช่วยให้ผ่อนคลาย
- รู้จักปล่อยวางและพักผ่อนอย่างเหมาะสม

๓. สรุปแนวทางกระบวนการพัฒนาวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) แนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลพูดถึงความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และปลอดภัย การปฏิบัติเทคโนโลยีการสื่อสารได้เปิดโอกาสและหยิบนัยความท้าทายใหม่ๆ ให้กับพลเมืองดิจิทัล เราสามารถเข้าถึงข้อมูลโดยไร้ข้อจำกัดเชิงภูมิศาสตร์ เข้าร่วมชุมชนที่มีความสนใจร่วมกัน สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา และทำให้เสียงของพลเมืองดังขึ้นในสังคม แต่เราก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงใหม่ๆ เช่น การสอดแนมความเป็นส่วนตัว อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ดังนั้นเราในฐานะพลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล พัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นในโลกใหม่ และเข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์

กล่าวโดยสรุป การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้น เราจะต้องมีชุดทักษะและความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง หรือที่เรียกว่า “การรู้ดิจิทัล” (Digital Literacy) เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ในโลกออนไลน์

เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม-วัฒนธรรม ทั้งเพื่อตนเอง ชุมชน ประเทศ และโลก

การรู้ดิจิทัล หรือ Digital literacy หมายถึง ทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยจากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ได้ ๗ ด้านดังนี้

๑. ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)

เริ่มตั้งแต่การใช้งาน Web Browser เข้าใจคอนเซ็ปต์การติดตั้งซอฟต์แวร์ การเชื่อมต่อ Network เบื้องต้น การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การจัดการกับฮาร์ดแวร์ เช่น การตั้งค่าเครื่องพิมพ์ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่เมื่อก่อนหากอยู่ในสำนักงานก็สามารถเรียกไอทีซัพพอร์ตมาช่วยดูให้ได้ แต่เมื่อต้องทำงานแบบ Work from Home หรือกรณีที่ไม่มีความรู้ไอทีมาช่วยดูแล การรู้วิธีทำงาน เบื้องต้นของระบบต่าง ๆ จะช่วยให้เราสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเองได้

๒. ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)

หมายถึงเมื่อต้องใช้ชีวิตไปพร้อม ๆ กับเทคโนโลยี แน่แน่นอนว่ามีทั้งประโยชน์ และข้อควรระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ควรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี นโยบายการใช้งานต่าง ๆ การให้ความยินยอมในการเข้าถึงข้อมูล ทุกสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องระวังตัว เพื่อที่จะได้รับทราบ ว่าตัวเรานั้นกำลังถูกใครคุกคามหรือขโมยข้อมูลส่วนบุคคลอยู่หรือไม่ และในทางกลับกันเราเองกำลังทำสิ่งเดียวกันนั้นกับผู้อื่นอยู่หรือไม่

๓. ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)

การค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการค้นหาข้อมูลในไฟล์ ข้อมูลบนเว็บเพจ รวมไปถึงการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดต่าง ๆ การเข้าถึงและนำไปใช้ในแง่ของลิขสิทธิ์ ทั้งข้อมูลที่เป็น Public Domain และแบบ Creative Commons เพราะทุกผลงานไม่ว่าจะเป็นงานเขียน ศิลปะ เพลง ภาพถ่าย หรือข้อมูลใดก็ตามที่ได้รับการสร้างสรรค์รวบรวมขึ้นเป็นชิ้นงานใหม่ ทุกอย่างล้วนมีลิขสิทธิ์ในตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องจดลิขสิทธิ์ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องทราบว่าสิ่งใดนำมาใช้ได้ สิ่งใดนำมาใช้ไม่ได้ ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนหรือไม่

๔. ทักษะการสร้างสรรค์เนื้อหา (Content Creation)

ทักษะการสร้างสรรค์เนื้อหาในที่นี้เราหมายรวมถึงคอนเทนต์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นงานเอกสาร งานนำเสนอ งานด้านคำนวณกับการทำงานบนสเปรดชีต การจัดระเบียบเรียบเรียงเนื้อหา ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา การนำเสนอเนื้อหาสื่อดิจิทัลทั้งแบบภาพนิ่ง และเคลื่อนไหว ของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งพลเมืองยุคดิจิทัลนั้นเรียกได้

ว่ามีความรอบรู้ในทักษะหลากหลายแขนง สามารถรับมือกับเทคโนโลยีได้ทุกรูปแบบ และนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี การเข้าใจโครงสร้างหรือวิธีการทำงานเบื้องต้นนั้นจะช่วยให้สามารถต่อยอดพัฒนาความรู้ และประหยัดเวลาในการทำงานได้มากกว่ายุคที่ดิจิทัลยังไม่เฟื่องฟู

๕. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)

ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) ในทางดิจิทัล คือการเริ่มต้นตั้งแต่การเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมในการสื่อสาร เพราะไม่ว่าจะสื่อสารเรื่องอะไรก็แล้วแต่ การเลือกช่องทาง และกลุ่มผู้รับสารที่เหมาะสมจะช่วยให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สิ่งสำคัญคือการเรียนรู้ว่าวิธีการสื่อสารตอบโต้ในสื่อต่าง ๆ แบบไหนมีดี แบบไหนไม่ดี แบบไหนที่อาจมีผลกระทบตามมา รวมไปถึงการสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จำเป็นจะต้องมีความรู้เบื้องต้น ข้อควรระวังความปลอดภัย ทุกสิ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทั้งสิ้น

๖. ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)

ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันเกี่ยวข้องอย่างไรกับการเป็นพลเมืองดิจิทัล แต่สิ่งที่จะพูดถึงนี้ไม่ใช่การทำงานร่วมกันในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่คือการแชร์ไฟล์เพื่อทำงานร่วมกันบนเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะบนระบบ Cloud ซึ่งเมื่อคลาวด์ช่วยให้สามารถทำงานจากที่ไหนก็ได้ที่มีอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่ก็มีข้อที่ต้องระวังเช่นกันหากต้องทำงาน หรือใช้ไฟล์ร่วมกันกับเพื่อนร่วมทีมคนอื่น ๆ แน่นอนว่าเมื่อทำงานไปสักพักย่อมจะเกิดคำถามว่าใครปรับแก้ตรงไหน ใครใช้งานคนล่าสุด ถ้าทำงานพร้อมกันไฟล์งานจะทับกันจนข้อมูลหายไหม สิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ วิธีการทำงานของระบบเพื่อที่จะได้สามารถใช้งานเครื่องมือต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่นก็เป็นอีกเรื่องที่ควรใส่ใจ เช่น เมื่อมีการประชุมหรือสัมมนาออนไลน์ เราควรที่จะเป็นผู้รับฟังที่ดีเมื่อเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ เป็นฝ่ายนำเสนอ ปิดไมค์ และสอบถามเมื่อถึงช่วงเวลา ไม่พูดแทรก ไม่ขัดจังหวะ และในขณะเดียวกันเมื่อเราต้องเป็นฝ่ายนำเสนอ ก็ควรจะฝึกใช้งานระบบต่าง ๆ ให้พร้อม เพื่อให้ไม่ติดขัดในการทำงานร่วมกันถึงจะเป็นทักษะเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็ช่วยรักษาระดับความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี

๗. ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)

เมื่อชีวิตก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลก็จำเป็นต้องใส่ใจเรื่องความปลอดภัยทั้งในแง่ของอุปกรณ์ และความปลอดภัยของตัวบุคคล เพราะโลกดิจิทัลนั้นเชื่อมต่อถึงกันได้หมด ดังนั้นความเสี่ยงในการถูกลิขิตความปลอดภัยจึงมีช่องโหว่มากขึ้น การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ตื่นตัวควรรู้ว่าวิธีไหนที่สามารถรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลของตนเองได้ ตั้งแต่วิธีพื้นฐานอย่างการตั้งค่าน์รหัสผ่านเพื่อป้องกันผู้ไม่เกี่ยวข้อง การปกป้องข้อมูลจากไวรัส หรือสิ่งอื่นที่จะมาเจาะข้อมูลของเรา นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่จะต้องปกป้องคือ การปกป้องสุขภาพและจิตใจที่อาจเกิดขึ้นจากการได้รับผลกระทบจากโลกดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการเสพติดอุปกรณ์ดิจิทัล ความทรุดโทรมของร่างกายเมื่อต้องใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัลในระยะยาว (ออฟฟิศซินโดรม) ผลกระทบจากการโพสต์สื่อเชิงลบหรือไม่เหมาะสม การถูกรังแกบนโลกออนไลน์ การถูกคุกคามทางออนไลน์

กล่าวโดยสรุป ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล แบ่งออกได้เป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ทักษะในด้านการเรียนรู้และพัฒนา ๒. ทักษะชีวิต ๓. ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยครอบคลุมการทำงานของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และมีความเหมาะสมประกอบด้วยทักษะความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมสังคม-วัฒนธรรม ทั้งเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ชุมชนประเทศ และโลก

๔.๕ ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

๔.๕.๑ ข้อเสนอแนะ

๑) ทักษะในการเรียนรู้และพัฒนา

ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา เป็นทักษะพื้นฐานที่มนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเรียน เพราะโลกจะยิ่งเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้นเรื่อย ๆ และมีความซับซ้อนซ่อนเงื่อนมากขึ้น คนที่อ่อนแอในทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมจะเป็นคนที่ตามโลกไม่ทัน เป็นคนอ่อนแอชีวิตก็จะยากลำบาก จึงต้องเอาใจใส่พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในด้านนี้ ให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะของตนเองในการเรียนรู้และนวัตกรรมได้ตลอดชีวิต วิธีออกแบบการเรียนรู้ให้มีทักษะนี้ ใช้หลักการว่า ต้องมีการเรียนรู้แบบร่วมกันสร้างความรู้เองคือ เรียนรู้โดยการสร้างความรู้ และเรียนรู้เป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลต่อไป

๒) ทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตเป็นทักษะจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน รวมทั้งสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลจำเป็นต้องมีและต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยให้ตนเองมีความสุข สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และประสบความสำเร็จ ควรส่งเสริมสนับสนุนและสร้างความร่วมมือเชื่อมโยงให้พระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเช่นนี้ต่อไป

๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ทุกวันนี้ความรู้พื้นฐานด้านดิจิทัลมีบทบาทสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะทุกตำแหน่งงาน ทุกองค์กรต้องใช้ความรู้ด้านเทคโนโลยีมาผนวกเข้ากับการทำงาน เพื่อสร้างผลงาน หรือชิ้นงานที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นการพัฒนาทักษะเพื่อให้การใช้ชีวิตได้ก้าวหน้ากับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกยุคดิจิทัลและอยู่ล้อมรอบตัวเราในปัจจุบัน เช่นเดียวกันควรส่งเสริมสนับสนุนพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อการทำหน้าที่ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๕.๒ การนำไปใช้ประโยชน์และองค์ความรู้จากการวิจัย

การนำไปใช้ประโยชน์

๑) ได้แนวทางในการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๒) ได้เอกสารงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ต่อชุมชน หน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓) นำไปเผยแพร่ในวารสารระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

๔) นำไปบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

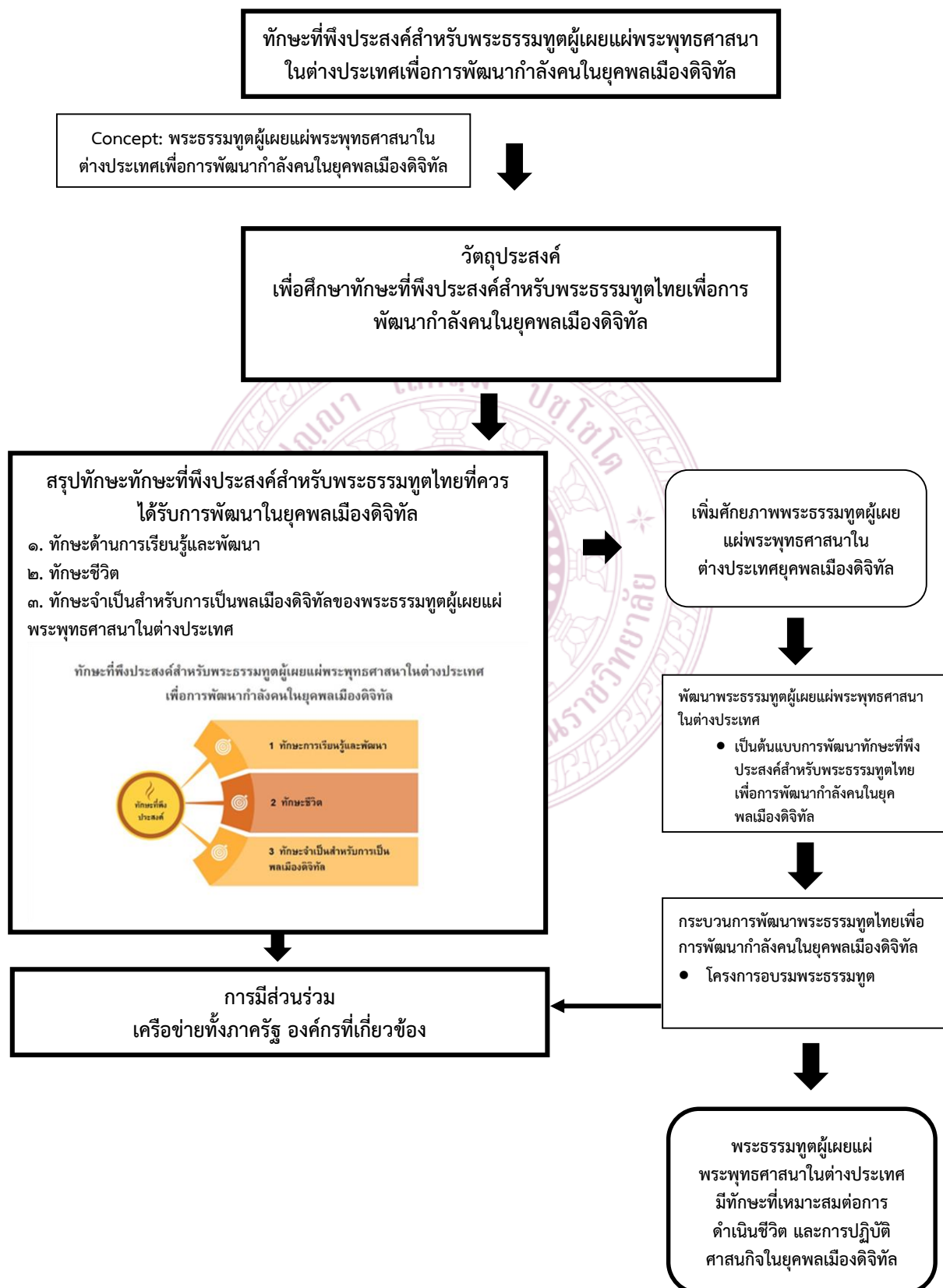
๕) นำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

๔.๕.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลง โดยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทกับการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก และในขณะเดียวกันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้รวมทั้งพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีนั้นมีทั้งคุณประโยชน์และโทษในเวลาเดียวกัน เพื่อให้มีความรู้และสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประโยชน์และปลอดภัย ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะในการเรียนรู้และพัฒนา ทักษะชีวิต ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

- (๑) เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล
- (๒) เพื่อสร้างภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต
- (๓) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ศึกษาสภาพการณ์บริบททั่วไปของของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน จากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้

๑) สภาพทั่วไป

โครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศได้จัดขึ้นร่วมกันทั้งสองนิกาย ใน ระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๐๙ – ๒๕๑๐ และได้หยุดลงด้วยเหตุปัจจัยจำเป็นบางประการแต่ความต้องการพระธรรมทูตไปต่างประเทศกลับเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกางานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๓ แล้วมีการตั้งวัดเป็นบ้านเล็ก ๆ หลังหนึ่ง เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๑๔ ต่อมาวัดไทยเริ่มมีจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ เช่น นิวยอร์ก วอชิงตันดีซี ชิคาโก ลอสแอนเจลิส เมื่อพระสงฆ์ไทยไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างแดนมากขึ้น แต่ทว่าการจัดฝึกอบรมได้ชะงักลงไปแล้ว มหาเถรสมาคมภายใต้การสนับสนุนของกรมการศาสนา จึงให้มีการรื้อฟื้นโครงการนี้ขึ้นมาใหม่มอบให้สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) กรรมการมหาเถรสมาคมเป็นกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระสงฆ์มหานิกาย และสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนตจาโร) กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย พระมหาเถระทั้งสองได้มอบภาระงานนี้ แก่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยลำดับเป็นหน่วยงานดำเนินการ กรมการศาสนาสนับสนุนงบประมาณจำนวนแห่งละสองแสนกว่าบาทในการดำเนินการโครงการนี้ จึงเริ่มมีการฝึกอบรมเป็นรูปธรรมอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่งนับตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๓๘ จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกันในการดำเนินงานคือ

๑. เพื่อฝึกอบรมพระธรรมทูตให้มีความรู้ความสามารถจริยาวัตรอันงดงาม และความมั่นใจในการปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศยิ่งขึ้น

๒. เพื่อเตรียมพระธรรมทูต ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมส่งไปต่างประเทศ

๓. เพื่อสนองงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของคณะสงฆ์ไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ปีละ ๑ ครั้ง เริ่มอบรมรุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวนผู้ผ่านการอบรม ๔๙ รูป มีการอบรมมาถึงรุ่นที่ ๒๐ ตรงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีประกาศการจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตขึ้น โดยมีพระโสภณวชิราภรณ์ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยพระธรรมทูต ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมต่อเป็นรุ่นที่ ๒๑ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๙๘ รูป รุ่นที่ ๒๒ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๑๑๑ รูป เมื่อรวมสถิติการฝึกอบรมพระธรรมทูตตั้งแต่รุ่นที่ ๑ - ๒๒ มีจำนวนพระธรรมทูตผ่านการอบรมแล้ว ๑,๖๕๘ รูป พระธรรมทูตได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก มีจำนวนวัดในต่างประเทศถึง ๓๙ ประเทศ

๒) ศึกษาข้อมูลภารกิจของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

๑. งานด้านการเผยแผ่

๑.๑ ภาคทฤษฎี

- การแสดงธรรมในโอกาสงานต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคล
- การสอน ทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

วัฒนธรรม ประเพณี

- การอบรม การเข้าร่วมประชุม/สัมมนาทางวิชาการ เพื่อให้มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง

- งานด้านผลิตสื่อในการเผยแผ่ เช่น จัดทำวารสารของวัด ประจำเดือน ประจำเทศกาล เช่น แสงธรรม (วัดไทยฯ ตี.ซี.) ธัมมโฆส (วัดธัมมมาราม) ธรรมปทีป (วัดวชิรธรรมปทีป) ดวงประทีป (วัดไทย LA.) พุทธปทีป (ลอนดอน) ศรัทธิตนสาร, พุทธาวาส, เป็นต้น และหนังสือธรรมะอื่น ๆ ที่เห็นสมควรเผยแผ่ทั้งภาคภาษาไทย และอังกฤษ พิมพ์ออกเผยแผ่ในโอกาสต่าง ๆ

- งานผลิตสื่อบันทึกเสียงธรรมะ เช่น เทปธรรมะ, เทปไหว้พระสวดมนต์เช้า-เย็น, เทปบทสวดอื่น ๆ รวมทั้งวีดิโอเทปธรรมะและสารคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาวัฒนธรรม ประเพณีไทย

- งานถ่ายภาพสไลด์, ถ่ายภาพนิ่ง, ถ่ายวีดิโอ เพื่อการประชาสัมพันธ์ และเผยแผ่

- งานใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเผยแผ่ เช่น การใช้ อินเทอร์เน็ต การสร้างโฮมเพจเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด, เผยแพร่ธรรมะทาง

อินเทอร์เน็ต, การใช้ประโยชน์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ในการติดต่อสื่อสารโดยการถาม-ตอบ ปัญหา ธรรมะ และข่าวสารข้อมูลอื่น ๆ รวมถึงการผลิตรายการวิทยุ, โทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการ เผยแพร่ด้วย

๑.๒ ภาคปฏิบัติ

- จัดการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (Meditation Class) แก่ ผู้สนใจรายบุคคลและหมู่คณะทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

- จัดบรรพชา-อุปสมบทภาคฤดูร้อน ทั้งแก่ชาวไทยและชาว ต่างประเทศ

- จัดอบรมธรรมะแก่เยาวชนในโครงการ “หลักธรรมนำเยาวชน”

- จัดให้มีการประเพณีธรรม รักษาศีล ๘ ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

- จัดเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำปี (Meditation Retreat) แก่ชาวไทยและต่างประเทศ

๒. งานด้านการศึกษา

๒.๑. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (Buddhist Sunday School) เปิดสอนภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และพระพุทธศาสนาเบื้องต้น แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย และ ชาวพุทธที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศ

๒.๒. โรงเรียนสอนภาษาไทยภาคฤดูร้อน (Summer School) โดยวัด ไทยร่วมกับคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดให้มีการ เรียนการสอนภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่น แบบไทย แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย ที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศในช่วงปิดภาคฤดูร้อนของทุก ปี

๒.๓. โรงเรียนแผนกธรรม-ธรรมศึกษา สอนตามหลักสูตรแม่กองธรรม สนามหลวง และสอนธรรมะในพระไตรปิฎก สำหรับกลุ่มผู้ที่สนใจเป็นพิเศษ

๒.๔. จัดการเรียนการสอนแก่ผู้สนใจเฉพาะ (การศึกษาพิเศษ) เช่น การ ปรุงอาหารไทย, ทำขนมไทย, ดอกไม้ประดิษฐ์, การจัดดอกไม้, ศิลปะไทย, คอมพิวเตอร์ รวมทั้งการ จัดชั้นเรียนพิเศษแก่ชาวต่างประเทศที่สนใจจะศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น พุทธศาสนา, ภาษาไทย, วัฒนธรรม ประเพณีไทย เป็นต้น

๒.๕. บริการด้านห้องสมุด มีหนังสือให้ศึกษาค้นคว้าทั้งภาคภาษาไทย และภาษาอังกฤษบริการให้ยืม

- เทปธรรมะต่าง ๆ บทเรียนภาษาไทย, บทสวดมนต์

- เทปวีดีโอ

๓. งานด้านสาธารณูปการ

๓.๑ งานด้านการสร้างวัด พระธรรมทูตต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติในการสร้างวัดในต่างประเทศ เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาในภายหลัง โดยการศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องก่อนลงมือปฏิบัติ

๓.๒ งานด้านการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นหน้าที่โดยตรงของพระธรรมทูต ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขซ่อมแซมถาวรวัตถุในวัด ตลอดถึงการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้ คุ่มค่า เหมาะสมกับคุณค่าแห่งความเป็นวัดไทย

๓.๓ งานด้านพัฒนาวัด เป็นหน้าที่อย่างสำคัญของพระธรรมทูตที่จะพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน ในส่วนที่เป็นรูปธรรม คือวัดต้องเป็นสถานที่ที่สงบร่มรื่น สะอาดสอาดสวยงาม เป็นร่มอารามให้เป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

๔. ด้านรักษาประเพณี/พิธีกรรม

๔.๑ งานสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- วันมาฆบูชา
- วันวิสาขบูชา
- วันอาสาฬหบูชา
- วันเข้าพรรษา
- วันออกพรรษา

๔.๒ งานวัฒนธรรมของชาติ

- งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (วันพ่อแห่งชาติ)

- งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (วันแม่แห่งชาติ)

- งานวันปิยมหาราช

๔.๓ งานทำบุญประเพณีประจำปี

- งานสงกรานต์
- งานสารทไทย
- งานทอดกฐิน
- งานลอยกระทง
- งานทำบุญปีใหม่

- ทำบุญใส่บาตรวันอาทิตย์

กิจวัตรประจำของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

เวลา ๐๕.๓๐ น. เจริญสมาธิภาวนา

เวลา ๐๖.๐๐ น. ทำวัตรเช้า

เวลา ๐๗.๐๐ น. ปิณฑบาต (เฉพาะวันอาทิตย์ในพรรษา)

เวลา ๐๗.๓๐ น. ฉันทน์ภัตตาหารเช้า

เวลา ๐๘.๓๐ น. มีพระธรรมเทศนาทุกวันอาทิตย์ (ตลอดพรรษา)

เวลา ๑๑.๐๐ น. ฉันทน์ภัตตาหารเพล

เวลา ๑๓.๐๐ น. ปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระสงฆ์ประชุมทำอุโบสถสังฆกรรมทุกกึ่งเดือน

เวลา ๑๘.๐๐ น. ทำวัตรเย็น-เจริญสมาธิภาวนา

เวลา ๑๙.๐๐-๒๒.๐๐ น. วันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ รายการพระธรรมนำ

ชีวิตมีนัยสมาธิ เติบงกรม-สนทนาธรรม

๓) คุณสมบัติของพระธรรมทูต

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพร อัมพโร) เสด็จเป็นประธาน เปิดการประชุมสัมมนาพระธรรมทูต และทรงมีพระโอวาทเปิดการประชุมว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่โดยตรงของพระภิกษุ ไม่เพียงมุ่งหวังลาภสักการะใดๆ แต่พึงมุ่งหมายเพื่อให้ธรรมะเรืองรองขึ้นอย่างกว้างขวาง ให้เป็นแสงสว่างทางปัญญา ช่วยอนุเคราะห์แก่อุญทลชาวโลก การช่วยกันหมุนกงล้อแห่งธรรม หรือที่เรียกว่า “ธรรมจักร” ให้ขับเคลื่อนไปนั้น จำเป็นต้องอาศัยคุณสมบัติ ๕ ประการ ได้แก่

๑.ธัมมัญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง ต้องเป็นผู้รู้ธรรม

๒.อรรถัญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงคฺ ว่า ธรรมะที่เผยแผ่ไปนั้นมีความหมายอย่างไร และการทำหน้าที่ของท่านนั้นเพื่อประโยชน์อะไร

๓.มัตตัญญตา ต้องรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุในพระพุทธศาสนา ย่อมรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่

๔.กาลัญญตา ต้องรู้จักกาลอันเหมาะสม รู้ระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการ ประกอบกิจการงาน บริหารเวลาให้ถูกต้อง รู้ว่าเวลาใดควรทำ หรือควรพูด

๕.ปริสฺสัญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน รู้กิจริยาที่จะประพตติดต่อ ชุมชนนั้นๆว่าชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิจริยาอย่างนี้จะต้องพูดอย่างนี้ เป็นต้น ถ้าพระธรรมทูตมี คุณสมบัติครบทั้ง ๕ ประการ จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพ

คุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์พระธรรมทูตในต่างประเทศ สามารถรวบรวมและสรุปคุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศไว้ดังนี้

เริ่มต้นจากฐานะของพระธรรมทูตก่อนว่าเป็นอะไร ทำหน้าที่อะไร และต้องมีคุณสมบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่เช่นนั้น สำหรับพระธรรมทูตนั้นต้องมีคุณสมบัติต่าง ๆ คือ มีภูมิปัญญาที่มั่นใจและรู้ว่าการอะไร

ข้อที่ ๑ ต้องมั่นใจในคุณค่าความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนา เรียกว่าพุทธธรรม ข้อนี้สำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าเมื่อเป็นพระธรรมทูตจะไปเผยแผ่ธรรมก็ต้องมีความมั่นใจในธรรมที่ตนจะนำไปเผยแผ่ จะต้องมั่นใจว่าพระพุทธศาสนามีอะไรดีที่จะให้แก่โลก โดยเฉพาะแก่แผ่นดินที่จะไปทำงานซึ่งส่วนมากจะไปยังประเทศตะวันตก เช่น ประเทศอเมริกา เป็นต้น เพราะฉะนั้นจึงต้องมั่นใจว่าพระพุทธศาสนามีอะไรที่จะให้แก่ประเทศอเมริกา และต้องมีดีแน่ ๆ ถ้ามองเห็นว่ามีดีที่จะให้แล้ว จะสามารถเป็นผู้ให้สิ่งนี้เป็นฐานรองรับที่ทำให้เกิดความมั่นใจ เมื่อมั่นใจในความจริง ความดีงาม และคุณค่าของพระพุทธศาสนาหรือพุทธธรรมแล้ว ความรู้อีกด้านหนึ่งนอกเหนือจากความรู้เกี่ยวกับพุทธธรรม ก็คือความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมที่จะไป ซึ่งโยงไปหาสภาพของโลกทั้งหมดในปัจจุบัน โดยเฉพาะถ้าไปประเทศที่เจริญมากอย่างอเมริกาจะเชื่อมโยงกันได้ง่าย เพราะว่าสภาพปัญหาของโลกปัจจุบันนี้ ถือว่าประเทศอเมริกาเป็นผู้นำ หรือเป็นตัวแทนของความ เป็นไปในโลกนี้ สภาพของสังคมอเมริกันจึงแสดงถึงสภาพของโลกปัจจุบันที่เป็นอยู่ หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นหรือจะถูกผลกระทบ ต้องมีความรู้เข้าใจว่าเวลานี้โลกมีปัญหาอะไร มีความต้องการอะไรที่พระพุทธศาสนาจะไปสนองได้จะเชื่อมโยงกัน การที่เห็นคุณค่าของพระศาสนาว่าพระพุทธศาสนามีอะไรจะให้ยอมเชื่อมโยงไปสู่คำถามต่อไปว่าจะให้อะไรอย่างไร ซึ่งต้องสัมพันธ์กับความต้องการว่าเวลานี้โลกกำลังต้องการอะไร การที่ต้องการก็เพราะประสบปัญหา มีความขาดแคลนอะไรอยู่ ยิ่งประเทศผู้นำอย่างอเมริกาต้องเข้าใจชัดว่าเป็นผู้นำของโลก มีปัญหาอะไร ขาดอะไร ต้องการอะไร จะนำเอาสิ่งที่ขาดแคลนนั่น ซึ่งมีอยู่ในพุทธธรรมไปให้

ความเข้าใจสภาพสังคมอเมริกันมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้รวมไปถึงอารยธรรมตะวันตกทั้งหมดด้วย ทั้งปัจจุบันตามสภาพที่ปรากฏอยู่และสืบลงไปถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้เป็นมาอย่างนั้น ต้องเข้าถึงเหตุปัจจัยไม่ใช่อยู่แค่สภาพที่เป็นปัญหา การรู้แค่ความต้องการปัจจุบันยังไม่พอ ต้องเข้าถึงเหตุปัจจัยว่าเพราะอะไรจึงทำให้มาประสบปัญหาอย่างที่เป็นอยู่ เมื่อมองดูทางตะวันตก ชาวต่างชาติอย่างอเมริกัน เมื่อจะส่งคนมาทำงานในประเทศไทย จะศึกษาสังคมของไทยอย่างจริงจัง มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการตั้งคณะวิชาหรือโครงการต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับงานที่จะส่งคนไปทำในต่างประเทศ

ในยุคที่ดินแดนแถบที่เรียกว่า อาเซียนอาคนย์ หรืออาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ กำลังมีปัญหา มาก เช่น ยุคสงครามเวียดนาม สงครามในลาว และในเขมร ตอนนั้นจะเห็นชัดว่ามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศอเมริกา ตั้งภาควิชา ตลอดจนโครงการ Southeast Asian Studies เพราะว่าฐานทางวิชาการต้องมารองรับการเมือง การศึกษาไม่ได้แยกจากเรื่องการบ้านการเมือง เมื่อมีความต้องการทางการเมืองมีขึ้นจะต้องส่งคนมาทำงานในประเทศเหล่านี้ และจะต้องปฏิบัติงานโดย

สัมพันธ์กับประเทศทางเอเชียอาคเนย์ให้ได้ผลดี ก็ต้องวางฐานทางวิชาการให้คนของเขาได้ศึกษาค้นคว้าให้มีความชำนาญรู้เรื่องประเทศเหล่านั้นจริงจัง และคนของเขานอกจากเรียนก็ยังทำวิจัยอีกด้วย

ข้อที่ ๒ นอกเหนือจากด้านภูมิปัญญาแล้ว เรื่องความประพฤติก็เป็นสิ่งที่สำคัญ พระสงฆ์นั้นมีหลักอยู่แล้ว คือ มีวินัย เรื่องแบบแผนความประพฤตินี้ เมื่อไปอยู่ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เจริญแล้ว ถ้าไม่มีความมั่นใจในตัวเองตั้งแต่ต้นจะรู้สึกว่าย่ำแย่ได้ทั้งกายและใจ ทั้งสภาพแวดล้อมและความสะดวกสบายต่าง ๆ ความรู้สึกคล้าย ๆ ว่าไปอยู่ในประเทศที่เจริญ มีระเบียบวินัยแบบแผนความประพฤติของพระอย่างนี้ไม่สอดคล้องกับประเทศที่เจริญแล้ว อันนี้ก็เป็นจุดอ่อนสำคัญอย่างหนึ่ง

ในทางที่ถูกต้องต้องมีความมั่นใจในวินัยของพระสงฆ์ ซึ่งมีความผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ต้องยืนหยัดในการที่จะประพฤติตามหลักพระวินัย ตัวอย่างเช่น ชาวยิว (Jews) เป็นชาติที่มีอิทธิพลอย่างยิ่ง ครอบงำสังคมอเมริกันมากในทางเศรษฐกิจ ดังเช่นโรงพยาบาลเอกชนทุกโรงในนิวยอร์กเป็นของชาวยิว และชาวยิวก็มีอิทธิพลทางการเมืองอย่างมาก เพราะฉะนั้นชาวยิวรบกับชาวอาหรับ ชาวยิวแค่ ๓ ล้านคนสามารถทำสงครามกับชาวอาหรับได้มากมาย ชาวยิวเอาชนะได้ยกตัวอย่าง เมื่อชาวยิวทำสงครามกับประเทศอียิปต์ประเทศเดียว ๘๐ ล้านคน หลายปีมาแล้ว เรียกกันว่าสงคราม ๗ วัน ตอนนั้น นัสเซอร์ (Gamal Abdel Nasser) แห่งอียิปต์ (Egypt) เป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ อียิปต์นับถือพอนัสเซอร์มีกำลังเข้มแข็งก็คิดว่าจะต้องแก้แค้น ต้องทำลายประเทศอิสราเอล (Israel) ลงให้ได้เพราะพร้อมที่สุดแล้ว อาจจะไม่ระยะใดสมัยใดที่พร้อมเท่านั้นสำหรับยุคสมัยใหม่ ก็ตกลงว่าจะทำสงครามบุกชาวยิว ถล่มคราวนี้ให้ถล่มจนหาย แต่พออียิปต์จะเอาเครื่องบินขึ้นไปรบ ยังไม่ทันเอาเครื่องบินขึ้น ชาวยิวก็ถึงตัวถล่มสนามบินอียิปต์ทั้งหมด อียิปต์ยอมแพ้ อียิปต์ตอนนั้นมีพลเมืองประมาณ ๘๐ ล้าน ชาวยิวมี ๓ ล้านคน สงครามคราวอื่นก็มีมาเรื่อยๆ แต่ชาวยิวที่แสนเล็กสามารถที่จะรอดตัวอยู่ได้ท่ามกลางภัยอันตรายที่คุกคามตลอดเวลา

การสร้างเสริมความเข้มแข็งภายใน เช่น คนยิวจะมีการฝึกฝนอย่างดี ไม่ว่าหญิงหรือชายทุกคน เมื่อมีเหตุจำเป็นเกิดขึ้นจะทำทุกอย่างได้ทันที ถือว่าคนยิวทุกคน ขึ้นรถขับรถได้ ลงเรือขับเรือได้ ขึ้นเครื่องบินขับเครื่องบินได้ ทำอะไรได้ทุกอย่างพร้อมหมด เพราะฉะนั้น ๑ ต่อ ๑๐ นี้ไม่กลัว แต่อันนี้เป็นส่วนของเรื่องภายใน อีกส่วนหนึ่งที่น่าสังเกตภายนอกก็คือ คนยิวรักชาติของตนเองมากไม่ว่าจะไปอยู่ในดินแดนไหนก็ตาม มีความยึดมั่นในชนชาติของตนเองรวมทั้งศาสนาด้วย ฉะนั้นถ้ามองด้วยสายตาของคนภายนอกจะเห็นว่ายึดถือในข้อปฏิบัติตลอดจนถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมอย่างเคร่งครัด จนดูเหมือนเป็นเรื่องของความเหลวไหลลงมายแต่ไม่หวั่นใจ มีความมั่นใจ ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ หลักระเบียบของวัฒนธรรมของอย่างมั่นคง สามารถสร้างเกียรติภูมิหรือศักดิ์ศรีขึ้นมาเป็นตัวอย่างให้เห็นว่าควรมีความมั่นใจในตัวเอง

คนไทยหรือชาวพุทธไม่ค่อยมีความมั่นใจในตัวเอง เรื่องของรูปแบบ เช่น วัฒนธรรม ที่แสดงออกภายนอก คนไทยไปอยู่ในต่างประเทศแล้วรักษาไม่ค่อยอยู่ คนไทยชาวพุทธในแง่หนึ่งก็เป็นคนที่มีลักษณะประสานกลมกลืนปรับตัวได้เก่ง แต่อีกด้านหนึ่งขาดความมั่นใจในตัวเอง ต่างจากหลายประเทศอื่นที่มั่นคงมากในเรื่องของวัฒนธรรมและรูปแบบภายนอกต่างๆ ดังชาวยิวนี้เป็นตัวอย่าง การแต่งตั้งก็ทำตามที่เป็นสัญลักษณ์ไม่หวั่นใจว่าใครจะมองอย่างไร รักษาของได้

คนไทยมีความมั่นใจในศีล คือ ในระเบียบวินัยของตนอย่าไปหวั่นไหวง่าย ๆ ถ้ารู้สึกส่วนไหนในระเบียบแบบแผนข้อปฏิบัติจะไม่สอดคล้องกับสังคมของต่างประเทศอาจทำให้ขัดขวางการปฏิบัติงาน ก็ต้องมองด้วยปัญญาจริง ๆ ไม่ใช่มองด้วยความหวั่นใจ หรือหวั่นไหวไปตามความรู้สึก ต้องพิจารณาว่าเรื่องปรับตัว หรือจะอย่างไรดี และอย่าเริ่มด้วยบุคคลต้องปรึกษากับหมู่คณะให้ไปด้วยกัน นี่เป็นหลักของการทำงานในสังคมที่เจริญแล้ว

ถ้ารู้สึกตัวขึ้นมาว่าข้อปฏิบัติอย่างนี้จะขัดขวางเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน แล้วจะหวั่นไหว อันนั้นอาจจะเป็นการคิดในแง่ส่วนตัวของตนเอง ถ้าคิดในแง่ตัวเองอย่างเดียวก็ไม่ถูกต้อง นอกจากจะแสดงถึงความไม่มั่นคงแล้วยังก่อให้เกิดความขัดแย้งในหมู่คณะด้วย จึงต้องปรึกษาหารือกัน เวลานี้ในประเทศอเมริกา มีการตั้งสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา (The Council of Thai Bhikkhus in the U.S.A.) ขึ้นมา เมื่อมีปัญหาต่างกล่าว วัดทั้งหลายก็ต้องปรึกษากัน ให้ไปด้วยกัน

ข้อที่ ๓ ด้านจิตใจก็ต้องมีความมั่นคง ในสังคมอย่างอเมริกันนั้นเป็นสังคมที่เจริญทางวัตถุ แต่มีปัญหาทางจิตใจอย่างสูงมีความต้องการในเรื่องสมาธิ เป็นต้น จนเกิดนิคมเรื่องสมาธิ ชาวต่างประเทศเก่งทางด้านวัตถุ แต่ทางด้านจิตใจยังล้าหลัง บางอย่างก็ตกต่ำมาก ทางด้านจิตใจจึงมีความสำคัญ ต้องมีความมั่นคงทางจิตใจ มีคุณธรรม มีอะไรดีที่เขาเห็นทางด้านจิตใจ ศีลสมาธิ ข้อปฏิบัติด้านศีล เป็นต้น

สรุปจากข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเป็นสารสนเทศพื้นฐานประกอบการร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์การพัฒนาทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัลต่อไป

๕.๑.๒ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล

ตอนที่ ๒ ศึกษาพัฒนาการร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์การพัฒนาภาพในอนาคตทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล และการสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล คณะผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์และการพัฒนาภาพในอนาคตทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนาภาพในอนาคตทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนที่ ๓ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของภาพในอนาคตทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนที่ ๔ การสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนที่ ๑ การร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์และการพัฒนาทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๑.๑ ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา เป็นทักษะพื้นฐานที่มนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ ทุกคนต้องเรียน เพราะโลกจะยิ่งเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้นเรื่อย ๆ และมีความซับซ้อนซ่อนเงื่อนมากขึ้น คนที่อ่อนแอในทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมจะเป็นคนที่ตามโลกไม่ทันเป็นคนอ่อนแอ ชีวิตก็เลยยากลำบากจึงต้องเอาใจใส่พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในด้านนี้ ให้สามารถออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้เรียนรู้และพัฒนาทักษะของตนเองในด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมได้ตลอดชีวิตวิธีออกแบบการเรียนรู้ให้มีทักษะนี้ใช้หลักการว่าต้องมีการเรียนรู้แบบร่วมกันสร้างความรู้เองคือ เรียนรู้โดยการสร้างความรู้ และเรียนรู้เป็นทีม

ทักษะในการเรียนรู้ (learning how to learn หรือ learning skills) และเรียนรู้ทักษะในการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น (นวัตกรรม) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ (critical thinking) และการแก้ปัญหา (problem solving) ซึ่งหมายถึง การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking)

๒. การสื่อสาร (communication)และความร่วมมือ (collaboration) ซึ่งหมายถึง การสื่อสารอย่างซับซ้อน (complex communicating)

๓. ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์

เคล็ดลับอย่างหนึ่งของการบ่มเพาะทักษะทั้ง ๓ คือ การฝึกตั้งคำถาม การตั้งคำถามที่ถูกต้องสำคัญกว่าการหาคำตอบ การตั้งคำถามแปลก ๆ และชวนกันหาทางทดลอง หรือค้นคว้าเพื่อตอบคำถามนั้น ทุกโอกาสของทุกกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ควรชวนกันตั้งคำถาม ควรได้เรียนรู้ว่าคำถามที่ถูกต้องเป็นอย่างไร และนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ อย่างไร ที่จริงเรื่องนี้ไม่ยาก หากฝืนใจตัวเอง ไม่ยึดถูกผิดตามทฤษฎี แต่ชักชวนร่วมกันหาคำตอบที่นำไปสู่การเรียนรู้หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หัวใจของเรื่องนี้คือ จิตวิญญาณของความไม่รู้ หรือไม่รู้จริง หรือไม่เชื่อง่าย แล้วหาทางพิสูจน์เพื่อท้าทายความรู้เดิม ๆ ทั้งของตนเอง และของโลก

ทฤษฎีใหม่คัดค้านทฤษฎีเก่าโดยสิ้นเชิงว่าการเรียนรู้ไม่ได้มีลักษณะเรียงเป็นแถว จากเรียนรู้ทักษะหรือความรู้พื้นฐานไปสู่การเรียนรู้ทักษะที่ซับซ้อน (จากความรู้ knowledge) ไปสู่ความเข้าใจ (comprehension) การประยุกต์ใช้ (application) การวิเคราะห์ (analysis) การสังเคราะห์ (synthesis) และการประเมิน (evaluation) ตามลำดับ) แต่ในความเป็นจริงการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน การรู้เนื้อหาไปสู่ความเข้าใจแท้จริงในระดับที่เอาไปใช้ได้ในสถานการณ์จริง การเรียนรู้เนื้อหาไปพร้อม ๆ กับการใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง หรือเรียนทุกขั้นตอนในวงเล็บข้างบนไปพร้อม ๆ กันในสถานการณ์จริง จึงให้ผลการเรียนรู้ที่ลึกและเชื่อมโยงกว่าคือ รู้จริง

ขั้นตอนการเรียนรู้จากผลการวิจัยในยุคปัจจุบันคือ จำได้ (remember) เข้าใจ (understand) ประยุกต์ใช้ (apply) วิเคราะห์ (analyze) ประเมิน (evaluate) และสร้างสรรค์ (create) โดยที่ขั้นตอนเหล่านี้เกิดพร้อม ๆ กันได้ หรืออะไรเกิดก่อนเกิดหลังได้ทั้งสิ้น รวมทั้งเกิดเรียงลำดับจากหลัง ไปหน้าก็ได้

๑.๒ ทักษะชีวิต (Life skills)

ทักษะชีวิต (Life skills) หมายถึงทักษะที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องมีและต้องใช้ในการชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยให้ตนเองมีความสุข สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และประสบความสำเร็จ ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มีอยู่ ๒ อย่างคือ ทักษะทั่วไป (Generic Skills) กับทักษะวิชาชีพ (Profession Skills) ทักษะทั่วไปเป็นทักษะที่มนุษย์ต้องใช้ทุกวันเพื่อการมีชีวิตอยู่ แต่ทักษะวิชาชีพเป็นทักษะที่มนุษย์จำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการหาเลี้ยงชีพ

ในอดีต มนุษย์ยังไม่เห็นความสำคัญของทักษะวิชาชีพเท่าใดนักเนื่องจากประชากรยังมีน้อย การแข่งขันในการทำงานก็ไม่มากนัก แต่ในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมาโลกของการทำงานและโครงสร้างของงานได้เปลี่ยนแปลงไป ที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ เกิดโลกาภิวัตน์ทางด้านการค้าและอุตสาหกรรม (Globalization of commerce and industry) และมีการนำเทคโนโลยีเข้าไปใช้ในการทำงานมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้คนงานที่ไม่มีความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศและด้านเทคโนโลยีประสบปัญหาในการทำงาน บางคนต้องออกจากงาน เพราะเหตุนี้จึงทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ ต้องปรับปรุงหลักสูตรและรายวิชาในโปรแกรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความเชี่ยวชาญในสาขาที่จะออกไปประกอบอาชีพ

ความสามารถของบุคคลในการจัดการกับปัญหาและสิ่งท้าทายต่าง ๆ รอบตัวอย่างเหมาะสม ทักษะชีวิตมีความสำคัญในการตัดสินใจในการสื่อสารเพื่อการปฏิเสธ คัดค้าน การเจรจาต่อรอง การสื่อสารเพื่อรักษาจุดยืนของตนเอง โดยเสนอแนวทางที่ดีกว่าและรู้จักหาเหตุผลโน้มน้าวให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างละมุนละม่อม

องค์ประกอบของทักษะชีวิต ทักษะชีวิตพื้นฐานหรือทักษะชีวิตหลักโดยภาพรวมมี ๑๐ ประการ คือ

๑) การตัดสินใจ (Decision making) กระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ

- ๑.๑) ขั้นการวิเคราะห์สถานการณ์
- ๑.๒) ขั้นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- ๑.๓) ขั้นการวิเคราะห์ทางเลือก
- ๑.๔) ขั้นการเปรียบเทียบทางเลือก
- ๑.๕) ขั้นการตัดสินใจเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมที่สุด

๒) การแก้ปัญหา (Problem Solving) ใช้หลักทางวิทยาศาสตร์และคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

- ๓) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking)
- ๔) ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking)
- ๕) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication)

๖) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ (Interpersonal relationship)

๗) ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness)

๘) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

๙) การจัดการอารมณ์ (Coping with emotion)

๑๐) การจัดการความเครียด (Coping with Stress)

การประยุกต์ใช้ทักษะชีวิต

การประยุกต์ใช้ทักษะชีวิตที่สำคัญ มี ๓ ระยะ

๑. การเตรียมความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Preparation) เป็นการให้เหตุผลเพื่อชักชวนและจูงใจให้เข้าร่วมโปรแกรม

๒. ความจำเป็นของทักษะชีวิต (Skill Acquisition) เป็นการสาธิตและยกตัวอย่างของการนำทักษะชีวิตไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

๓. การฝึกปฏิบัติทักษะชีวิต (Practice of Skill) เช่นการแสดงบทบาทสมมติ

ทักษะชีวิตพฤติกรรมการเรียนรู้ ๓ ด้าน คือ

๓.๑) ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วย

• ทักษะด้านความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) คือความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว

• ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) คือความสามารถในการคิดออกปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

๓.๒) ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วย

• ทักษะด้านความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) คือความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดี จุดด้อยของตนเอง เข้าใจเรื่องธรรมชาติของความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว สุขภาพ หรือท้องถิ่น

• ทักษะด้านความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) คือ ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ไม่ว่าในด้านเพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา

• ทักษะด้านความภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) คือ ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า

• ทักษะด้านความมีน้ำใจ รู้จักให้ รู้จักรับ ค้นพบและภูมิใจในความสามารถต่าง ๆ เช่น สังคม ดนตรี กีฬา และศิลปะของตนเอง โดยมีได้สนใจอยู่กับรูปร่างหน้าตาเสน่ห์ หรือความสามารถทางเพศ หรือการเรียนเก่ง เท่านั้น

• ทักษะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Social-responsibility) คือ ความรู้สึกที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๓.๓) ด้านทักษะพิสัย

• ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสาร (Interpersonal relationship and Communication skill) คือ ความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อ

การสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การสร้างสัมพันธภาพ

- ทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา (Decision making and Problem solving) คือ ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา การหาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก การประเมินทางเลือก นำไปสู่การตัดสินใจเลือกทางแก้ไข ปัญหาที่เหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

- ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด คือ ความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตน นำไปสู่การเลือกใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการระบุสาเหตุของความเครียดของตน เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย สามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุและเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

๑.๓ ทักษะจำเป็นของการเป็นพลเมืองดิจิทัล

ทักษะจำเป็นของการเป็นพลเมืองดิจิทัล ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) แนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลพูดถึงความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และปลอดภัย การปฏิบัติเทคโนโลยี การสื่อสารได้เปิดโอกาสและหยิบยื่นความท้าทายใหม่ๆ ให้กับพลเมืองดิจิทัล สามารถเข้าถึงข้อมูลโดยไร้ข้อจำกัดเชิงภูมิศาสตร์ เข้าร่วมชุมชนที่มีความสนใจร่วมกัน สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา และทำให้เสียงของพลเมืองดังขึ้นในสังคม แต่ก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงใหม่ๆ เช่น การสอดแนมความเป็นส่วนตัว อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ดังนั้นในฐานะพลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล พัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นในโลกใหม่ และเข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์

นอกจากนั้นเราอาจนิยามความเป็นพลเมืองดิจิทัลออกเป็น ๓ มิติ คือ

๑) มิติด้านความรู้เกี่ยวกับสื่อและสารสนเทศ พลเมืองดิจิทัลต้องมีความรู้ความสามารถในการเข้าถึง ใช้ สร้างสรรค์ ประเมิน สังเคราะห์ และสื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านเครื่องมือดิจิทัล ดังนั้นพลเมืองยุคใหม่จึงต้องมีความรู้ด้านเทคนิคในการเข้าถึงและใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ได้อย่างเชี่ยวชาญ รวมถึงทักษะในการรู้คิดขั้นสูง เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจำเป็นต่อการเลือก จัดประเภท วิเคราะห์ ตีความ และเข้าใจข้อมูลข่าวสาร

๒) มิติด้านจริยธรรม พลเมืองดิจิทัลจะใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ และมีจริยธรรมได้อย่างไร พลเมืองที่ดีจะต้องรู้จักคุณค่าและจริยธรรมจากการใช้เทคโนโลยี ต้องตระหนักถึงผลพวงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ต รวมถึงรู้จักสิทธิและความรับผิดชอบออนไลน์ อาทิ เสรีภาพในการพูด การเคารพทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น และการปกป้องตนเองและชุมชนจากความเสี่ยงออนไลน์ เช่น การกลั่นแกล้งออนไลน์ ภัยลามกอนาจารเด็ก สแปม เป็นต้น

๓) มิติด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม พลเมืองดิจิทัลต้องรู้จักใช้ศักยภาพของอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางสังคม อินเทอร์เน็ตเป็นได้ทั้งเครื่องมือเพิ่มการมีส่วนร่วม

ร่วมทางการเมืองในระบบ เช่น รัฐบาลใช้อินเทอร์เน็ตในการรับฟังความเห็นของประชาชนก่อนออกกฎหมาย การลงคะแนนเสียงอิเล็กทรอนิกส์ (e-Voting) หรือการยื่นคำร้องออนไลน์ (online petition) นอกจากนั้นอินเทอร์เน็ตยังใช้ส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองผ่านวิธีการใหม่ๆ ซึ่งทำทลายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเมืองในระดับโครงสร้าง

กล่าวโดยสรุป การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้น จำต้องมีชุดทักษะและความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง หรือที่เรียกว่า “การรู้ดิจิทัล” (Digital Literacy) เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางสังคม-วัฒนธรรม ทั้งเพื่อตนเอง ชุมชน ประเทศ และโลก

พื้นฐาน Digital Literacy เมื่อมองไปยังภาคการเงินก็เป็นเรื่องดิจิทัลอีกเช่นกัน ทั้งระบบจ่ายเงินผ่าน QR Code การโอนชำระค่าสินค้า การทำธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร การยื่นภาษีเข้าระบบ ไปจนถึงเรื่อง ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน ก็ขยายขยายเข้าสู่ออนไลน์เช่นกัน ทั้งการเรียนในคลาสเรียน การทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ไปจนถึงการสอบวัดผลความรู้ เรียกได้ว่าแทบจะทุกองค์กรในตอนนี้ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของข้อมูล และเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวพันอย่างเลี่ยงไม่ได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่ผลักดันให้หลายองค์กรต้องทำงานรูปแบบ Work from Home ก็เหมือนเป็นการต้องยกเครื่ององค์กรหลายๆ ว่าทั้งพนักงาน และผู้บริหารล้วนต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนี้ให้ได้ ดังนั้น การมีรากฐานที่แข็งแกร่งด้วยความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นเรื่องจำเป็น นอกจากจะต้องทำความเข้าใจโครงสร้างของดิจิทัลแล้ว ยังต้องเรียนรู้วิธีการใช้ประโยชน์ และระมัดระวังโทษหรืออันตรายจากดิจิทัลด้วยเช่นกัน การเพิกเฉยหรือมองข้ามความรู้ด้านนี้อาจทำให้เราเสียโอกาสหลาย ๆ อย่างและอาจสูญเสียโอกาสในการก้าวหน้าในอนาคต เพราะสิ่งแวดล้อมตอนนี้ได้เร่งเวลาให้สิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นอีก ๕ ปี ๑๐ ปีข้างหน้า ให้เกิดเร็วขึ้น มีบริษัทมากมายที่ค้นพบว่าการทำงานรูปแบบ Work from Home นั้นตอบโจทย์ความต้องการขององค์กรและพนักงานมากกว่า จนตัดสินใจเปลี่ยนรูปแบบการทำงานเป็น WFH แบบถาวร บางบริษัทอยู่ระหว่างการผสมผสาน และบางบริษัทกำลังเริ่มต้นปรับเปลี่ยน

ทักษะจำเป็นที่ควรมีติดตัว

๑. ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)

เริ่มตั้งแต่การใช้งาน Web Browser เข้าใจคอนเซ็ปต์การติดตั้งซอฟต์แวร์ การเชื่อมต่อ Network เบื้องต้น การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การจัดการกับฮาร์ดแวร์ เช่น การตั้งค่าเครื่องพิมพ์ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่เมื่อก่อนหากอยู่ในสำนักงานก็สามารถเรียกไอทีซัพพอร์ตมาช่วยดูให้ได้ แต่เมื่อต้องทำงานแบบ Work from Home หรือกรณีที่ไม่มีฝ่ายไอทีมาช่วยดูแล การรู้วิธีทำงานเบื้องต้นของระบบต่าง ๆ จะช่วยให้เราสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเองได้

๒. ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)

เมื่อต้องใช้ชีวิตไปพร้อม ๆ กับเทคโนโลยี แน่นอนว่าเรามีทั้งประโยชน์ และข้อควรระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ควรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี นโยบายการใช้งานต่าง ๆ การให้ความยินยอม

ในการเข้าถึงข้อมูล ทุกสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องระวังตัว เพื่อที่จะได้รับทราบว่าคุณเหล่านั้นกำลังถูกใครคุกคามหรือขโมยข้อมูลส่วนบุคคลอยู่หรือไม่ และในทางกลับกันเราเองกำลังทำสิ่งเดียวกันนั้นกับผู้อื่นอยู่หรือไม่

๓. ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)

ทักษะการจัดการสารสนเทศเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ต้องการ โดยเฉพาะเรื่องการค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการค้นหาข้อมูลในไฟล์ ข้อมูลบนเว็บเพจ รวมไปถึงการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดต่าง ๆ การเข้าถึงและนำไปใช้ในแง่ของลิขสิทธิ์ ทั้งข้อมูลที่เป็น Public Domain และแบบ Creative Commons เพราะทุกผลงานไม่ว่าจะเป็นงานเขียน ศิลปะ เพลง ภาพถ่าย หรือข้อมูลใดก็ตามที่ได้รับการสร้างสรรค์รวบรวมขึ้นเป็นชิ้นงานใหม่ ทุกอย่างล้วนมีลิขสิทธิ์ในตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องจดลิขสิทธิ์ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องทราบว่าสิ่งใดนำมาใช้ได้ สิ่งใดนำมาใช้ไม่ได้ ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนหรือไม่

๔. ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation)

ในที่นี้เราหมายถึงคอนเทนต์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นงานเอกสาร งานนำเสนอ งานด้านคำนวณกับการทำงานบนสเปรดชีต การจัดระเบียบเรียบเรียงเนื้อหา ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา การนำเสนอเนื้อหาสื่อดิจิทัลทั้งแบบภาพนิ่ง และเคลื่อนไหว ซึ่งพลเมืองยุคดิจิทัลนั้นเรียกได้ว่ามีความรอบรู้ในทักษะหลากหลายแขนง สามารถรับมือกับเทคโนโลยีได้ทุกรูปแบบ และนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี การเข้าใจโครงสร้างหรือวิธีการทำงานเบื้องต้นนั้นจะช่วยให้สามารถต่อยอดพัฒนาความรู้ และประหยัดเวลาในการทำงานได้มากกว่ายุคที่ดิจิทัลยังไม่เฟื่องฟู

๕. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)

เริ่มต้นตั้งแต่การเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมในการสื่อสาร เพราะไม่ว่าจะสื่อสารเรื่องอะไรก็แล้วแต่ การเลือกช่องทาง และกลุ่มผู้รับสารที่เหมาะสมจะช่วยให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สิ่งสำคัญคือการเรียนรู้ว่าวิธีการสื่อสารตอบโต้ในสื่อต่าง ๆ แบบไหนมีดี แบบไหนไม่ดี แบบไหนที่อาจมีผลกระทบตามมา รวมไปถึงการสื่อสารด้านการค้าขายบนแพลตฟอร์มดิจิทัลด้วย เพราะเดี๋ยวนี้ใคร ๆ ก็เริ่มหันมาจับธุรกิจและก้าวเข้าสู่โลกออนไลน์กันแล้ว การมีทักษะการสื่อสารที่ดีจะช่วยส่งเสริมกิจการให้ดีขึ้น หรือในมิติของการเป็นผู้ซื้อ เราก็จำเป็นต้องมีความรู้เบื้องต้นด้านการชำระเงิน ข้อควรระวังความปลอดภัย ทำอย่างไรจะไม่ถูกโกง ทุกสิ่งล้วนเกี่ยวข้องกับสื่อสารทั้งสิ้น

๖. ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)

การเป็นพลเมืองดิจิทัล ไม่ใช่การทำงานร่วมกันในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่คือการแชร์ไฟล์เพื่อทำงานร่วมกันบนเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะบนระบบ Cloud ซึ่งเมื่อคลาวด์ช่วยให้เราสามารถทำงานจากที่ไหนก็ได้ที่มีอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่ก็มีข้อที่ต้องระวังเช่นกันหากต้องทำงาน หรือใช้ไฟล์ร่วมกันกับเพื่อนร่วมทีมคนอื่น ๆ แน่นอนว่าเมื่อทำงานไปสักพักย่อมจะเกิดคำถามว่าใครปรับแก้ตรงไหน ใครใช้งานคนล่าสุด ถ้าทำงานพร้อมกันไฟล์งานจะทับกันจนข้อมูลหายไหม สิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ วิธีการทำงานของระบบเพื่อที่จะได้สามารถใช้

งานเครื่องมือต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่นก็เป็นอีกเรื่อง ที่ควรใส่ใจ เช่น เมื่อมีการประชุมหรือสัมมนาออนไลน์ เราควรที่จะเป็นผู้รับฟังที่ดีเมื่อเพื่อนร่วมงาน คนอื่น ๆ เป็นฝ่ายนำเสนอ ปิดไมค์ และสอบถามเมื่อถึงช่วงเวลา ไม่พูดแทรก ไม่ขัดจังหวะ และใน ขณะเดียวกันเมื่อเราต้องเป็นฝ่ายนำเสนอ ก็ควรจะมีใจใช้งานระบบต่าง ๆ ให้พร้อม เพื่อให้ไม่ติดขัดใน การทำงานร่วมกัน ถึงจะเป็นทักษะเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็ช่วยรักษาระดับความสัมพันธ์ในการทำงาน ร่วมกันได้อย่างดี

๗. ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)

เมื่อชีวิตก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลก็จำเป็นต้องใส่ใจเรื่องความปลอดภัยทั้งในแง่ของ อุปกรณ์ และความปลอดภัยของตัวบุคคล เพราะโลกดิจิทัลนั้นเชื่อมต่อถึงกันได้หมด ดังนั้นความเสี่ยง ในการถูกลิขิตความปลอดภัยจึงมีช่องโหว่มากขึ้น การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้นควรรู้ว่าวิธีไหนที่ สามารถรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลของตนเองได้ ตั้งแต่วิธีพื้นฐานอย่างการตั้งคำรหัสผ่านเพื่อ ป้องกันผู้ไม่เกี่ยวข้อง การปกป้องข้อมูลจากไวรัส หรือสิ่งอื่นที่จะมาเจาะข้อมูลของเรา นอกจากนี้สิ่ง สำคัญที่เราจะต้องปกป้องคือ การปกป้องสุขภาพและจิตใจที่อาจเกิดขึ้นจากการได้รับผลกระทบจาก โลกดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการเสพติดอุปกรณ์ดิจิทัล ความทรุดโทรมของร่างกายเมื่อต้องใช้งานอุปกรณ์ ดิจิทัลในระยะยาว (ออฟฟิศซินโดรม) ผลกระทบจากการโพสต์สื่อเชิงลบหรือไม่เหมาะสม การถูก รังแกบนโลกออนไลน์ การถูกคุกคามทางออนไลน์

สรุปผลจากการร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สามารถนำข้อมูลไปพัฒนาทักษะ สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมือง ดิจิทัลได้ต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนาภาพในอนาคต ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล สามารถพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ตามรูปภาพดังนี้

**ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล**

จากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย ๓ ทักษะซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

๑) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development Skills) เรียนรู้ทักษะในการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking)

๒. การแก้ปัญหา (problem solving)

๓. ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์

๒) ทักษะชีวิต (Life skills) ทักษะชีวิตพื้นฐานหรือทักษะชีวิตหลักโดยภาพรวมประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การตัดสินใจ (Decision making) กระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ

- * ขั้นการวิเคราะห์สถานการณ์
- * ขั้นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- * ขั้นการวิเคราะห์ทางเลือก

* ขึ้นการเปรียบเทียบทางเลือก

* ขึ้นการตัดสินใจเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมที่สุด

๒. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship)

๓. ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness)

๔. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

๕. การจัดการอารมณ์ (Coping with emotion)

๖. การจัดการความเครียด (Coping with Stress)

๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship Skills) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังนี้

๑. ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)

๒. ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)

๓. ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)

๔. ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation)

๕. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)

๖. ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)

๗. ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)

สรุปผลจากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล นำทักษะที่ได้ไปการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อไป

ขั้นตอนที่ ๓ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการการวิเคราะห์ ข้อมูลความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลจากผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างพระธรรมทูตในปี ๒๕๖๖ จำนวน ๑๓๖ รูป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในการท่องเที่ยวเชิงจำแนกศึกษาประเด็นจาก ๓ ทักษะ ได้แก่ ๑) ทักษะด้านการเรียนรู้และพัฒนา ๒) ทักษะชีวิต ๓)

ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
ปรากฏดังตาราง และนำเสนอ ดังนี้

ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล พบว่าระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41, S.D. = 0.23$) โดยระดับความเหมาะสมทักษะในด้านการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50, S.D. = 0.28$) เมื่อพิจารณาด้านทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40, S.D. = 0.40$) และทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ พบว่าอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 4.39, S.D. = 0.20$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละทักษะในด้านการเรียนพบว่าระดับความเหมาะสมทักษะในด้านการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50, S.D. = 0.28$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55, S.D. = 0.21$) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45, S.D. = 0.31$) และการแก้ปัญหา (problem solving) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45, S.D. = 0.22$) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อในด้านทักษะชีวิตพบว่าระดับความเหมาะสมด้านทักษะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการตัดสินใจ (Decision making) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.17 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.15 ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.21 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.25 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.24 การจัดเก็บอารมณ์ (Coping with emotion) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.21 การจัดการความเครียด (Coping with Stress) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.27 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศพบว่าระดับความเหมาะสมทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.39 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics) โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนน

เฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๘ ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๒ ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๔ ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ ๔ การสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

จากการวิเคราะห์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และการประเมินความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ประกอบด้วยทักษะ ๓ ด้านได้แก่ ทักษะในด้านการเรียนรู้ ด้านทักษะชีวิต ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งจะมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดดังนี้

๑. สรุปแนวทางกระบวนการพัฒนาวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทักษะในด้านการเรียนรู้และพัฒนา

โลกปัจจุบันของเรามีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วและรุนแรงสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสำคัญ ส่งผลทำให้ลักษณะของงานมีการเปลี่ยนแปลงไป มีทักษะใหม่ๆ ที่ทุกคนต้องเรียนรู้และปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และบริบทที่แตกต่างกัน “ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา” (Learning and Development Skills) เป็นทักษะสำคัญทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์การปฏิบัติเป็นองค์ความรู้เชิงลึก (Deep knowledge) ที่อิงอยู่กับบริบทเชิงพื้นที่และนำไปใช้สำหรับการพัฒนาตนเอง พัฒนาระบบการทำงาน พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดจนการสร้างสรรคนวัตกรรมต่อไป

การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และพัฒนานับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเตรียมผู้เรียนไปสู่สังคมอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม ที่ไม่สามารถอยู่กับสิ่งเดิมๆ โดยไม่เปลี่ยนแปลงไม่ปรับตัวอีกต่อไป การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และพัฒนาจะเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าทักษะการเรียนรู้ประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ ๓ ด้าน ซึ่งจะทำให้มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ในต่างประเทศมีการพัฒนาเป็นกำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลที่สำคัญทางศาสนา

๑) ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) หมายถึง การคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ใช้งานได้และเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน บางอย่างอาจเป็นความคิดต่อยอดและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมที่จะนำไปสู่การสร้างผลงานใหม่ที่ไม่เหมือนผู้อื่น การคิดสร้างสรรค์สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกงานทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นวิธีการทำงาน ความสัมพันธ์หรือแม้แต่การพัฒนา นวัตกรรม ล้วนแล้วแต่ต้องมีการคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานทั้งสิ้น ซึ่งองค์กรใหญ่ ๆ หลายแห่งที่ประสบความสำเร็จ จากการนำความคิดเล็ก ๆ ของบุคลากรมาใช้ในการแก้ปัญหา องค์กรที่ประสบความสำเร็จสูงสุดจะเห็นคุณค่าของพนักงานทุกระดับ สิ่งที่ทำหายก็คือจะหาอย่างไรให้บุคลากรยินดี หยิบยื่นความคิดดี ๆ ให้กับองค์กรและองค์กรจะหาอย่างไรที่จะพัฒนาการคิดเล็ก ๆ เหล่านั้นให้ กลายเป็นความคิดสร้างสรรค์ได้ การคิดสร้างสรรค์ถือเป็นสิ่งใหม่เป็นการคิดริเริ่มใหม่ ๆ ที่ใช้งานได้ เป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีกว่าเดิม

การคิดสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่สามารถเรียนรู้ได้พัฒนาได้และนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกคน และสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน ต้องฝึกให้สมองได้คิดสิ่งใหม่ ๆ บ่อย ๆ ฝึกฝนจนเกิดเป็นทักษะที่ติดตัวเราจุดเริ่มต้นของการคิดสร้างสรรค์ก็ต้องเข้าใจว่าความคิดสร้างสรรค์คืออะไร แล้วก็วิเคราะห์สิ่งที่คนหรือเป้าหมายต้องการ เช่น ถ้าต้องการผลิตสื่อเพื่อการนำเสนอก็ต้องเข้าใจว่า ยุคปัจจุบันเป็นโลกของยุคดิจิทัล ยุคออนไลน์ ถ้าจะผลิตสื่อก็ต้องรู้จัก Platform ที่จะนำเสนอว่า ปัจจุบันมีช่องทางในการนำเสนออะไรบ้างจะ Online หรือ Offline หรือทั้ง ๒ อย่าง แล้ว Content อะไรที่คนยุคดิจิทัลต้องการก็เติมความรู้ที่จะต่อยอดโดยเราต้องมีความรู้พื้นฐานเดิมอยู่เพื่อที่จะต่อยอดการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุดสามารถเติมความรู้ เติมไต่เต้าได้ตลอดเวลา สิ่งสำคัญก็ต้องฝึกคิดอย่างสม่ำเสมอ และต้องเอาตัวเองไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทำให้เกิดการคิดทำไมการคิดสร้างสรรค์จึงสำคัญ ไอส์ไตน์เคยกล่าวไว้ว่า “จินตนาการสำคัญกว่าความรู้” ความรู้ทำให้ฉลาดขึ้น แต่มันจะเป็นสิ่งที่อยู่คงเดิมอย่างนั้น หากไม่นำความรู้ไปใส่จินตนาการเพิ่มเติม เปรียบเทียบง่าย ๆ ความรู้ก็เหมือนกับปัจจุบัน ขณะที่จินตนาการก็เปรียบเสมือนกับอนาคต ไม่ใช่ว่าความรู้ไม่สำคัญแต่ต้องใช้ควบคู่กันไป ใช้ความรู้ที่มีสร้างจินตนาการแล้วใช้จินตนาการสร้างความรู้ใหม่ เพื่อที่จะได้ จินตนาการต่อยอดขึ้นไปอีก การคิดสร้างสรรค์เป็นจุดเด่นของมนุษย์ ยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการใช้เทคโนโลยี AI เข้ามาแทนที่การทำงานบางอย่างของมนุษย์ AI นับว่าเป็นเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์

องค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์การคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมอง ในการคิดหลายทิศทาง ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ความสามารถในการคิดริเริ่ม ความคล่องในการคิด

ความยืดหยุ่นในการคิด และการให้รายละเอียดในการคิด จากทฤษฎีโครงสร้างทางปัญญา ได้แบ่งองค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์โดยทั่วไปว่ามี ๔ องค์ประกอบ คือ

๑. การคิดริเริ่ม หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา หรือความคิดง่าย ๆ ที่เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

๒. การคิดคล่องแคล่ว หมายถึง เป็นความคิดในเรื่องเดียวกันที่ไม่ซ้ำกัน ในองค์ประกอบนี้ความคิดจะโลดแล่นออกมามากมาย

๓. การคิดยืดหยุ่น หมายถึง ประเพณีหรือแบบของความคิด ที่พยายามคิดได้หลายอย่างต่าง ๆ กันหรือความคิดยืดหยุ่น ด้านการดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์

๔. การคิดละเอียดละออ เป็นความคิดที่ต้องทำด้วยความระมัดระวัง และมีรายละเอียดที่สามารถทำให้ความคิดสร้างสรรค์นั้นสมบูรณ์ขึ้นได้

การคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางปัญญาระดับสูง ที่ใช้กระบวนการทางความคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกัน ซึ่งประกอบด้วยการคิดริเริ่ม คิดคล่องแคล่ว คิดยืดหยุ่นและคิดละเอียดละออกระบวนการทำงานของสมองซีกซ้ายและขวา สมองซีกซ้ายจะทำงานเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นคำพูดการวิเคราะห์ข้อมูล นิรนัย ความเป็นเหตุเป็นผล ตรรกะและเส้นตรง ส่วนสมองซีกขวาคือเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นคำพูด เช่น ภาพ การสังเคราะห์ข้อมูล อุปนัย ความเป็นเหตุเป็นผล สัญชาตญาณ จินตนาการและความเพ้อฝัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น จำเป็นต้องฝึกฝนทักษะที่เกิดจากการใช้สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล โดยการฝึกการถาม-ตอบ ฝึกการเป็นผู้นำ ฝึกความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก ฝึกการรับรู้ปัญหา และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ด้วยตนเอง

๒) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking) คือ ความตั้งใจหรือความพยายามที่จะคิดและตัดสินใจในสิ่งต่างๆ โดยอาศัยเหตุผล หลักฐาน หรือข้อสนับสนุน โดยไม่ใช้อารมณ์ ความเชื่อดั้งเดิม ประสบการณ์ และอคติ ในการคิดและการตัดสินใจนั้น เพื่อที่สุดท้ายจะทำให้คำตอบ หรือสิ่งที่เราตัดสินใจ มีโอกาสที่จะถูกต้องมากขึ้นหรือดียิ่งขึ้น

องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking) มีดังนี้

๑) การทำความเข้าใจ (Understanding)

ทักษะย่อยที่ ๑: การทำความเข้าใจ (Understanding) การทำความเข้าใจเป็นทักษะย่อยแรกที่มีความสำคัญ และเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบและข้อมูลที่จำเป็นต่อการนำไปวิเคราะห์ในขั้นต่อไป และวิธีการที่มนุษย์ใช้ในการทำความเข้าใจ คือ “การตั้งคำถาม (Asking Question)” การตั้งคำถามจะช่วยขยายขอบเขตของสิ่งที่มนุษย์เคยคิดว่ารู้จัก และขุดค้นให้เกิดคำตอบที่นำมาซึ่งการค้นพบในหลาย ๆ สิ่ง ที่มนุษย์เคยสงสัย การมี Critical Thinking คือการต้องรู้จักตั้งคำถามต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สงสัยใคร่รู้ (Curiosity) ซึ่งการตั้งคำถามเป็นพฤติกรรมที่ดีที่จะนำไปสู่การมี Critical Thinking เพราะทำให้เข้าใจสิ่งที่กำลังคิดจะตัดสินใจ

๒) การวิเคราะห์ (Analysis)

ทักษะย่อยที่ ๒: การวิเคราะห์ (Analysis) เมื่อมีองค์ประกอบของสิ่งที่จะใช้พิจารณาตัดสินใจแล้ว สิ่งต่อมาคือการหาความเชื่อมโยงขององค์ประกอบเหล่านั้นว่า องค์ประกอบเหล่านั้น ถ้าสิ่งหนึ่งเพิ่มขึ้นอีกสิ่งหนึ่งจะเป็นอย่างไร หรือถ้าสิ่งหนึ่งขาดหายไปสิ่งไหนจะโดนผลกระทบบ้าง ซึ่งเรียกการเชื่อมโยงที่ว่านี้ว่า การให้เหตุผล (Reasoning) การให้เหตุผลเป็นศาสตร์หนึ่งในตรรกศาสตร์ (Logic) ถ้าจะให้ยกตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบชัด ๆ ก็จะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูล (Data) และสารสนเทศ (Information) เช่น ข้อมูลของอายุของผู้เสียชีวิตจาก COVID-๑๙ ทั่วโลก โดยจะพบว่าข้อมูล (Data) ในที่นี้ ไม่มีความหมายอะไร เป็นแค่องค์ประกอบย่อยๆ ซ้ำ ๆ แตกต่างกันบ้าง อาจจะบอกแค่อายุเท่านั้น ๆ มีกี่คน ขึ้นตอนถัดไป คือ การเอาข้อมูล (Data) นั้นมาเชื่อมโยงให้เกิดความหมาย เรียกการเอาองค์ประกอบของข้อมูลมาเชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นความหมายว่า การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) จนได้มาซึ่ง สารสนเทศ (Information) หรือผลจากการวิเคราะห์ เช่น จะพบว่าผู้เสียชีวิตเป็นวัย ๗๐+ ถึง ๓๐% และช่วงวัย ๑๐-๔๐ มีผู้เสียชีวิตอยู่ ๗% ของทั้งหมด หรืออาจจะนำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมจนทราบว่า วัย ๓๐ ปีลงมา จะมีอัตราการเสียชีวิตต่อจำนวนผู้ติดเชื้อ เท่ากับ ๐.๑% จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์ก็คือการนำองค์ประกอบต่างๆ ที่อาจจะไม่มีความหมายในตัวเองมาเชื่อมโยง โดยใช้หลักเหตุและผล จนได้ออกมาเป็นผลการวิเคราะห์ที่มีความหมายเพื่อให้นำไปใช้ตัดสินใจ (Decision Making) จนไปถึงนำไปปฏิบัติ (Take Action) ต่อได้

๓) การอนุมาน (Inference)

ทักษะย่อยที่ ๓: การอนุมาน (Inference) “การอนุมาน” (Inference) คือ การประเมินให้เกิดผลลัพธ์จากองค์ประกอบที่มีความหมาย หรือผลจากการวิเคราะห์ เพื่อใช้ในการตัดสินใจ สมมติว่ามีคนกำลังเดินอยู่บนทางเท้าแล้วได้ยินเสียงไซเรนรถพยาบาล ในหัวจะคิดว่า น่าจะมีอุบัติเหตุ หรือมีคนต้องการความช่วยเหลือทางพยาบาลอยู่ข้างหน้าแน่นอน หรือรถพยาบาลคันนี้อาจจะกำลังกลับไปโรงพยาบาล ทั้งที่ไม่ได้เห็นว่าข้างหน้ามีอุบัติเหตุจริง หรือมีโรงพยาบาลอยู่จริงๆ ซึ่งเรียกกระบวนการนี้ของสมองว่า การอนุมาน

๓) การแก้ปัญหา (problem solving) ทักษะการแก้ปัญหา Problem solving คือ ความสามารถในการระบุและค้นหาต้นตอของปัญหา จัดลำดับความสำคัญและวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อนำข้อมูลไปสร้างเป็นแผนการดำเนินงานให้แก้ไขปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้สำเร็จ

ขั้นตอนการแก้ปัญหา สิ่งที่จะช่วยให้แก้ไขปัญหานั้นง่ายขึ้นได้ คือ การมีแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนที่ช่วยให้สามารถทำตามได้ง่าย ซึ่งในปัจจุบันมีแนวทางการทำ Problem solving หลายรูปแบบ ดังนั้นผู้วิจัยสรุปกระบวนการแก้ปัญหามา ๗ ขั้นตอน โดยที่ยังมีรายละเอียดที่คิดว่าจะสามารถนำไปปรับใช้สำหรับการทำงานของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลได้ ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดมีดังนี้

๓.๑) การตั้งปัญหา

การระบุปัญหาเป็นการทำความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ปัญหา เพื่อกำหนดขอบเขตของปัญหาว่ามีเงื่อนไข ข้อจำกัด และแรงผลักดันอะไรในการแก้ปัญหานั้น ซึ่ง

เป็นรากฐานสำคัญในการหาวิธีแก้ไขปัญหา สิ่งสำคัญที่สุดในการแก้ปัญหา คือ การตั้งปัญหา เพราะการตั้งปัญหาเป็นขั้นตอนแรกสุดของกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งการกำหนดปัญหาได้ดีจะช่วยให้เข้าใจขอบเขตของปัญหา ความสำคัญของปัญหา และความเร่งด่วนของปัญหาที่ช่วยทำให้เราทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้านิยามปัญหาที่ต้องการแก้ได้ไม่ดีจะทำให้เสียทั้งเวลาและทรัพยากรอย่างเปล่าประโยชน์

๓.๒) การแบ่งปัญหาใหญ่เป็นปัญหาย่อย และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา หัวใจสำคัญของกระบวนการแก้ไขปัญหาคือ การแบ่งปัญหาใหญ่เป็นปัญหาย่อยให้สามารถเข้าใจได้ง่าย เพราะปัญหาที่ตั้งมาในตอนแรกมักจะเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมึนงงประกอบหลายอย่างอยู่ด้วยกัน ดังนั้นจึงต้องนำปัญหาที่ตั้งไว้ในขั้นแรกมาแบ่งย่อยให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถวิเคราะห์และเข้าใจได้ง่าย ซึ่งจะช่วยให้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓.๓) การวิเคราะห์ปัญหา การระบุปัญหา และการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์การระบุปัญหา และการทดสอบสมมติฐานเป็นอีกหนึ่งหัวใจสำคัญของการแก้ไขปัญหาคือ เพราะหากไม่สามารถหาสาเหตุของปัญหาได้ว่าองค์ประกอบไหนที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพไม่ดี ซึ่งการวิเคราะห์ปัญหาและการระบุปัญหาคือด้วย Fishbone Diagram และ ๕ Whys โดย Fishbone Diagram เป็นเครื่องมือที่ไว้ค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยการจัดผลกระทบของปัญหาไว้เป็นหมวดหมู่ จากนั้นก็ค่อยๆ ลงลึกไปหาสาเหตุของผลกระทบนั้นโดยการใช่เทคนิคการวิเคราะห์แบบ ๕ Why หรือการถามคำถามว่า “ทำไมปัญหานี้จึงเกิดขึ้น” ๕ ครั้ง เพื่อให้สามารถเข้าถึงต้นตอของปัญหาได้

๓.๔) การค้นหาวิธีแก้ปัญหา

เมื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้แล้วว่าปัญหาไหนควรจัดการก่อน สิ่งที่เราควรทำต่อไปก็คือการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา จุดนี้เป็นจุดที่ยากที่สุดของกระบวนการ Problem solving เพราะไม่ว่าจะวิเคราะห์ปัญหาได้ดีขนาดไหน ถ้าไม่มีวิธีแก้ปัญหาก็เท่านั้น นอกจากนี้บางปัญหาก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ด้วยการคิดแบบตรงๆ แต่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา เพื่อให้เราสามารถแก้ไขปัญหได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ หลักการคิดแก้ไขปัญหาคือที่จะช่วยให้หาทางแก้ปัญหได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งก็คือ การคิดแบบ Brainstorm กับทีม ที่จะช่วยให้มองปัญหาในมุมมองใหม่ๆ ที่ไม่เคยนึกถึง ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสให้เจอ solution ในการแก้ไขปัญหาคือที่สร้างสรรค์มากขึ้น

๓.๕) การวางแผนการแก้ปัญหา

เมื่อระบุปัญหาได้แล้ว วิธีการแก้ปัญหาก็เตรียมไว้พร้อมเรียบร้อยแล้ว เหลือก็คือการวางแผนแก้ไขปัญหาคือ เพราะปัญหาจะไม่มีทางถูกแก้ไขถ้าไม่ได้ลงมือทำ สิ่งสำคัญของการวางแผนการแก้ปัญหา ก็คือการมี Action plan

๓.๖) การติดตามผลแผนการแก้ปัญหา

การวัดผลและการประเมินในแต่ละช่วงจะเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะการประเมินจะทำให้รู้ว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่เป็นไปในทิศทางที่ถูกหรือกำลังเสียทรัพยากรไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น การคอยติดตามสถานการณ์และประเมินผล KPI จากการดำเนินการแก้ไขปัญหาก็เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ Action Plan มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓.๗) การนำเสนอผลลัพธ์ในการแก้ปัญหา

นอกจากลงมือแก้ไขปัญหาลแล้ว สิ่งสุดท้ายที่ต้องทำก็คือการรายงานผลว่าปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องถูกมองข้ามในเชิงของการทำงาน เพราะส่วนใหญ่ในโลกของการทำงานนั้นคนที่สั่งให้แก้ปัญหาอาจจะไม่ใช่คนที่ลงมาแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นการนำเสนอผลการแก้ไขปัญหาก็เป็นสิ่งที่สำคัญเพราะว่า ถ้าไม่บอกว่าแก้แล้ว ปัญหานั้นก็ไม่นับว่าได้รับการแก้ไข ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเชื่อมโยงกับทักษะการสื่อสารจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหาคืบคลานขึ้นตอน ด้วยการนำเสนอผลการแก้ไขปัญหากับผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดว่ามีผลลัพธ์เป็นอย่างไร

๒. สรุปแนวทางกระบวนการพัฒนาวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทักษะ

ชีวิต

ทักษะชีวิต คือ ความสามารถที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น พร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดทักษะชีวิตสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศไว้ ๖ ประการ ได้แก่

๑. การตัดสินใจ (Decision making)

การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ประเมินทางเลือกและผลที่จะได้รับการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่สร้างภาระทางความคิดและความรู้สึกให้กับตัวเองและผู้อื่น ซึ่งสามารถฝึกได้

วิธีฝึกทักษะการตัดสินใจ

- ๑) ทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้น
- ๒) แยกแยะเหตุผลออกจากความรู้สึก
- ๓) จัดการกับอารมณ์ความรู้สึกให้ได้
- ๔) หาข้อมูลสำคัญมาประกอบ
- ๕) พิจารณาทางเลือกต่างๆ
- ๖) ชั่งน้ำหนักผลดีผลเสีย
- ๗) ตัดสินใจเลือกอย่างมีสติ

๒. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship)

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship) เป็นความสามารถที่เป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และมากกว่านั้นคือการรักษาความสัมพันธ์ไว้ให้ยาวนาน

วิธีฝึกทักษะสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

- ๑) นับถือผู้อื่นเช่นเดียวกับนับถือตนเอง

- ๒) เอาใจเขามาใส่ใจเราเสมอ
- ๓) ไว้ว่างใจซึ่งกันและกัน
- ๔) มีความยืดหยุ่น
- ๕) แบ่งปันประสบการณ์ความคิดความรู้สึก
- ๖) ช่วยเหลือเกื้อกูล
- ๗) รู้จักการให้เท่าๆ กับการรับ

๓. ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness)

ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) จะช่วยให้ค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ข้อดีข้อด้อยของตนเอง รู้ความต้องการและสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้สามารถเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่นๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

วิธีฝึกทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง

- ๑) หมั่นสังเกตและรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง
- ๒) ไม่บิดเบือนความรู้สึก (รัก โลภ โกรธ หลง อิจฉา เงา เศร้า)
- ๓) ใช้เวลาตัวเองทำความเข้าใจกับอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น
- ๔) รู้ข้อดีและยอมรับข้อด้อยของตัวเอง
- ๕) พร้อมเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง

๔. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) ถือเป็นทักษะสำคัญของคนยุคปัจจุบัน เป็นความสามารถที่พึงมีในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพ สปีชีส์ การศึกษา ศาสนา อาชีพ ความคิด ความเชื่อ ซึ่งการยอมรับความแตกต่างหลากหลายนี้จะทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล ลดความขัดแย้งรุนแรง และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในโลกของความเป็นจริง

วิธีฝึกทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy)

- ๑) ไม่ตัดสินหรือติตราผู้อื่นด้วยเหตุแห่งความแตกต่าง
- ๒) ละวางอคติและฟังอย่างตั้งใจ
- ๓) ถามหากสงสัยไม่ใช่ติรวน
- ๔) พยายามทำความเข้าใจโดยจินตนาการให้ตัวเองอยู่ในสถานการณ์หรือเงื่อนไขเดียวกัน
- ๕) รับรู้สุขทุกข์ของคนอื่น

๕. การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion)

ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion) จะทำให้สามารถรับรู้ อารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร และรู้วิธีการจัดการ อารมณ์ที่สับสนนั้น ก่อนที่มันจะส่งผลกระทบต่อตัวเองและคนรอบข้าง

วิธีฝึกทักษะการจัดการกับอารมณ์

- ๑) เมื่อเริ่มมีความรู้สึกในทางลบให้หยุดสิ่งที่กำลังทำอยู่
- ๒) พิจารณาถึงเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ
- ๓) หยุดโทษตัวเองและคนอื่น
- ๔) มองสุขทุกข์ให้เป็นธรรมดาโลก
- ๕) เมตตาต่อตัวเอง ปลอบโยนตัวเอง
- ๖) ฝึกมีสติอยู่กับปัจจุบัน
- ๗) เพิ่มมุมมองด้านบวก

๖. การจัดการความเครียด (Coping with Stress)

ทักษะการจัดการความเครียด (Coping with stress) เป็นความสามารถของแต่ละคนในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้จักวิธีผ่อนคลาย และแนวทางในการควบคุมไม่ให้เครียด จนสร้างปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้กับตัวเอง

วิธีฝึกทักษะการจัดการความเครียด

- ๑) หาสาเหตุของความเครียดให้เจอ
- ๒) จัดอันดับความเครียดที่ส่งผลกระทบต่อตัวเอง
- ๓) หาวิธีรับมือหรือเผชิญหน้ากับเหตุการณ์นั้นๆ
- ๔) ปรึกษาคนรอบข้างหากคนรับฟัง
- ๕) ทำกิจกรรมที่ช่วยให้ผ่อนคลาย
- ๖) รู้จักปล่อยวางและพักผ่อนอย่างเหมาะสม

๓. สรุปแนวทางกระบวนการพัฒนาวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) แนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล พุทธถึงความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และปลอดภัย การปฏิวัติเทคโนโลยีการสื่อสารได้เปิดโอกาสและยับยั้งความท้าทายใหม่ๆ ให้กับพลเมืองดิจิทัล เราสามารถเข้าถึงข้อมูลโดยไร้ข้อจำกัดเชิงภูมิศาสตร์ เข้าร่วมชุมชนที่มีความสนใจร่วมกัน สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา และทำให้เสียงของพลเมืองดังขึ้นใน

สังคม แต่เราก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงใหม่ๆ เช่น การสอดแนมความเป็นส่วนตัว อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ดังนั้นเราในฐานะพลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล พัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นในโลกใหม่ และเข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์

กล่าวโดยสรุป การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้น เราจะต้องมีชุดทักษะและความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง หรือที่เรียกว่า “การรู้ดิจิทัล” (Digital Literacy) เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม-วัฒนธรรม ทั้งเพื่อตนเอง ชุมชน ประเทศ และโลก

การรู้ดิจิทัล หรือ Digital literacy หมายถึง ทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยจากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ได้ ๗ ด้านดังนี้

๑. ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)

เริ่มตั้งแต่การใช้งาน Web Browser เข้าใจคอนเซ็ปต์การติดตั้งซอฟต์แวร์ การเชื่อมต่อ Network เบื้องต้น การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การจัดการกับฮาร์ดแวร์ เช่น การตั้งค่าเครื่องพิมพ์ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่เมื่อก่อนหากอยู่ในสำนักงานก็สามารถเรียกไอทีซัพพอร์ทมาช่วยดูให้ได้ แต่เมื่อต้องทำงานแบบ Work from Home หรือกรณีที่ไม่มียาไอทีมาช่วยดูแล การรู้วิธีทำงานเบื้องต้นของระบบต่าง ๆ จะช่วยให้เราสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเองได้

๒. ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)

หมายถึงเมื่อต้องใช้ชีวิตไปพร้อม ๆ กับเทคโนโลยี แน่แน่นอนว่ามีทั้งประโยชน์และข้อควรระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ควรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี นโยบายการใช้งานต่าง ๆ การให้ความยินยอมในการเข้าถึงข้อมูล ทุกสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องระวังตัว เพื่อที่จะได้รับทราบ ว่าตัวเรานั้นกำลังถูกใครคุกคามหรือขโมยข้อมูลส่วนบุคคลอยู่หรือไม่ และในทางกลับกันเราเองกำลังทำสิ่งเดียวกันนั้นกับผู้อื่นอยู่หรือไม่

๓. ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)

การค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการค้นหาข้อมูลในไฟล์ ข้อมูลบนเว็บเพจ รวมไปถึงการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดต่าง ๆ การเข้าถึงและนำไปใช้ในแง่ของลิขสิทธิ์ ทั้งข้อมูลที่เป็น Public Domain และแบบ Creative Commons เพราะทุกผลงานไม่ว่าจะเป็นงานเขียน ศิลปะ เพลง ภาพถ่าย หรือข้อมูลใดก็ตามที่ได้รับการสร้างสรรค์รวบรวมขึ้นเป็นชิ้นงานใหม่ ทุกอย่างล้วนมีลิขสิทธิ์ในตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องจดลิขสิทธิ์ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องทราบว่าสิ่งใดนำมาใช้ได้ สิ่งใดนำมาใช้ไม่ได้ ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนหรือไม่

๔. ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation)

ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหาในที่นี้เราหมายรวมถึงคอนเทนต์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นงานเอกสาร งานนำเสนอ งานด้านคำนวณกับการทำงานบนสเปรดชีต การจัดระเบียบเรียบเรียงเนื้อหา ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา การนำเสนอเนื้อหาสื่อดิจิทัลทั้งแบบภาพนิ่ง และเคลื่อนไหว ของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งพลเมืองยุคดิจิทัลนั้นเรียกได้ว่ามีความรอบรู้ในทักษะหลากหลายแขนง สามารถรับมือกับเทคโนโลยีได้ทุกรูปแบบ และนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี การเข้าใจโครงสร้างหรือวิธีการทำงานเบื้องต้นนั้นจะช่วยให้สามารถต่อยอดพัฒนาความรู้ และประหยัดเวลาในการทำงานได้มากกว่ายุคที่ดิจิทัลยังไม่เฟื่องฟู

๕. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)

ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) ในทางดิจิทัล คือการเริ่มต้นตั้งแต่การเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมในการสื่อสาร เพราะไม่ว่าจะสื่อสารเรื่องอะไรก็แล้วแต่ การเลือกช่องทาง และกลุ่มผู้รับสารที่เหมาะสมจะช่วยให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สิ่งสำคัญคือการเรียนรู้ว่าวิธีการสื่อสารตอบโต้ในสื่อต่าง ๆ แบบไหนมีดี แบบไหนไม่ดี แบบไหนที่อาจมีผลกระทบตามมา รวมไปถึงการสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จำเป็นจะต้องมีความรู้เบื้องต้น ข้อควรระวังความปลอดภัย ทุกสิ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทั้งสิ้น

๖. ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)

ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันเกี่ยวข้องอย่างไรกับการเป็นพลเมืองดิจิทัล แต่สิ่งที่จะพูดถึงนี้ไม่ใช่การทำงานร่วมกันในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่คือการแชร์ไฟล์เพื่อทำงานร่วมกันบนเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะบนระบบ Cloud ซึ่งเมื่อคลาวด์ช่วยให้สามารถทำงานจากที่ไหนก็ได้ที่มีอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่ก็มีข้อที่ต้องระวังเช่นกันหากต้องทำงาน หรือใช้ไฟล์ร่วมกันกับเพื่อนร่วมทีมคนอื่น ๆ แน่นอนว่าเมื่อทำงานไปสักพักย่อมจะเกิดคำถามว่าใครปรับแก้ตรงไหน ใครใช้งานคนล่าสุด ถ้าทำงานพร้อมกันไฟล์งานจะทับกันจนข้อมูลหายไหม สิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ วิธีการทำงานของระบบเพื่อที่จะได้สามารถใช้งานเครื่องมือต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่นก็เป็นอีกเรื่องที่ควรใส่ใจ เช่น เมื่อมีการประชุมหรือสัมมนาออนไลน์ เราควรที่จะเป็นผู้รับฟังที่ดีเมื่อเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ เป็นฝ่ายนำเสนอ ปิดไมค์ และสอบถามเมื่อถึงช่วงเวลา ไม่พูดแทรก ไม่ขัดจังหวะ และในขณะเดียวกันเมื่อเราต้องเป็นฝ่ายนำเสนอ ก็ควรจะฝึกใช้งานระบบต่าง ๆ ให้พร้อม เพื่อให้ไม่ติดขัดในการทำงานร่วมกันถึงจะเป็นทักษะเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ก็ช่วยรักษาระดับความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี

๗. ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)

เมื่อชีวิตก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลก็จำเป็นต้องใส่ใจเรื่องความปลอดภัยทั้งในแง่ของอุปกรณ์ และความปลอดภัยของตัวบุคคล เพราะโลกดิจิทัลนั้นเชื่อมต่อถึงกันได้หมด ดังนั้นความเสี่ยงในการถูกลิขิตรอนความปลอดภัยจึงมีช่องโหว่มากขึ้น การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้นควรรู้ว่าวิธีไหนที่สามารถรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลของตนเองได้ ตั้งแต่วิธีพื้นฐานอย่างการตั้งค่าน์รหัสผ่านเพื่อ

ป้องกันผู้ไม่เกี่ยวข้อง การปกป้องข้อมูลจากไวรัส หรือสิ่งอื่นที่จะมาเจาะข้อมูลของเรา นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่จะต้องปกป้องคือ การปกป้องสุขภาพและจิตใจที่อาจเกิดขึ้นจากการได้รับผลกระทบจากโลกดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการเสพติดอุปกรณ์ดิจิทัล ความทรุดโทรมของร่างกายเมื่อต้องใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัลในระยะยาว (ออฟฟิศซินโดรม) ผลกระทบจากการโพสต์สื่อเชิงลบหรือไม่เหมาะสม การถูกรังแกบนโลกออนไลน์ การถูกคุกคามทางออนไลน์

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน จากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ผู้วิจัยทำการศึกษาจากสถานการณ์ปัจจุบัน พบว่าพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีความรู้ความสามารถจริยาวัตรอันงดงาม ในการสนองงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งในสถานการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและเทคโนโลยี จึงต้องเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาทักษะรอบด้าน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติการกิจเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ^๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาศักยภาพคน (Capacity Building) จากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก กระแสโลกาภิวัตน์และนโยบายประเทศไทย ๔.๐ อุดมศึกษาจึงต้องผลิตบัณฑิตและพัฒนากำลังคนให้สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีคุณค่า โดยบัณฑิตและกำลังคนดังกล่าวต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีองค์ความรู้ความเข้าใจ ทักษะที่สอดคล้องกับเป้าหมายและสามารถตอบโจทย์ที่ท้าทายของประเทศ ซึ่งการผลิตบัณฑิตและพัฒนากำลังคนคนต้องสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ประชากรทุกกลุ่มตั้งแต่ผู้พิการ ตลอดจนผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมด้วยเหตุนี้อุดมศึกษาจึงต้องปรับและพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน ประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อกำหนดและพัฒนาหลักสูตรสำหรับผลิตบัณฑิต (Degree) และพัฒนากำลังแรงงาน (Non-Degree) ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และการพัฒนาประเทศรวมถึงพัฒนาอาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์และเสริมสร้างองค์ความรู้ทักษะของบุคลากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ

แนวทางที่ ๑ การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อให้ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนผู้สูงวัยสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสูง เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถ

^๑ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานนโยบายและแผนการอุดมศึกษา (๒๕๖๔) “แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศพ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐” หน้า ๗๑-๘๒.

ประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอที่จะช่วยเหลือยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวที่ดีขึ้นในอนาคตตามกลยุทธ์การพัฒนา ได้แก่

กลยุทธ์ ๑ กำหนดแผนการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต (Provide Lifelong Learning Plan) (๑.๓) รัฐพึงจัดให้มีแผนการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตโดยสถาบันอุดมศึกษาต้องจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตให้สอดคล้องกับแผน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และบริการทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาได้โดยไม่มีขีดจำกัดความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนไม่ได้จำกัดเฉพาะในช่วงเวลาที่เป็นนักศึกษา แต่จะเป็นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ในสถานภาพใด สถาบันอุดมศึกษาต้องให้บริการตลอดช่วงชีวิต

กลยุทธ์ ๒ สร้างโอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Access & Equity in Higher Education) (๑.๓) สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ และเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติโดยรองรับผู้เรียนที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการความแตกต่างเรื่องถิ่นกำเนิดเชื้อชาติภาษา เพศ อายุสถานะของบุคคล ศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสเรียนจนสำเร็จปริญญาตรีทั้งนี้รัฐควรจัดเงินอุดหนุนการดำเนินงานทั้งในส่วน of สถาบันอุดมศึกษาและผู้เรียน โดยในส่วนของผู้เรียนอาจจัดเงินทุนการศึกษา เงินทุนให้กู้ยืม ทุนผูกพันเมื่อสำเร็จการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ หรือการสนับสนุนให้ทำงานระหว่างเรียน

แนวทางที่ ๒ ยกระดับคุณภาพการศึกษาและสมรรถนะของกำลังคน (Quality & Manpower Competencies Enhancement)

เพื่อพัฒนากำลังคน ทั้งในระบบการศึกษาและผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงานหรืออยู่ในกลุ่มนอกรั้วเรียน (Non-Aged Group) ให้มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม มีทักษะดำรงชีวิตสำหรับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ ได้รับการศึกษาและการพัฒนาที่มีคุณภาพสูง ตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานที่หลากหลาย เป็นกำลังคนที่มีคุณลักษณะ ๑) สมรรถนะเชิงวิชาการ ๒) สมรรถนะการประกอบอาชีพที่มีทักษะการปฏิบัติงานรองรับงานในปัจจุบันและอนาคต และ ๓) สมรรถนะการเป็นพลโลก สมรรถนะเหล่านี้จะช่วยให้กำลังคนสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ตลอดจนสังคม รวมถึงการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ ๓ วางแผนการผลิตบัณฑิตกำลังคน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องตามศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษา และตอบสนองความต้องการเพื่อการพัฒนาประเทศ (๑.๑) (๑.๒) รัฐกำหนดกรอบนโยบายการผลิตและพัฒนากำลังคน ที่ตอบสนองทิศทางการพัฒนาประเทศในกลุ่มสาขาตามอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve & New Curve) เพื่อรองรับการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ โดยมีกลไกการติดตาม และตรวจสอบความต้องการกำลังคน สมรรถนะที่จำเป็นต่อการทำงาน การเปลี่ยนแปลงของอาชีพ ตลอดจนการประเมินศักยภาพของบัณฑิตในการประกอบอาชีพ รวมถึงพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ ในลักษณะ Sandbox นำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาและพัฒนากำลังคนรูปแบบใหม่ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้

สถาบันอุดมศึกษาต้องผลิตและพัฒนากำลังคนตามกรอบนโยบายของรัฐ โดยผู้เรียนต้องมีคุณภาพ มีความเป็นเลิศทางวิชาชีพเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีมีทักษะรองรับศตวรรษที่ ๒๑

สอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ เนื่องจากปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ สาระวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของผู้เรียนโดยมีครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้

๕.๒.๒ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ผลการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย ๓ ทักษะ ซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

๑. ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา

๒. ทักษะชีวิต

๓. ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

๑) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา

ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ การปฏิบัติเป็นองค์ความรู้เชิงลึก (Deep knowledge) ที่อิงอยู่กับบริบทเชิงพื้นที่และนำไปใช้สำหรับการพัฒนาตนเอง พัฒนาระบบการทำงาน พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดจนการสร้างสรรค์นวัตกรรมต่อไป

การพัฒนาให้มีทักษะการเรียนรู้และพัฒนานับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการไปสู่สังคมอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม ที่ไม่สามารถอยู่กับสิ่งเดิมๆ โดยไม่เปลี่ยนแปลงไม่ปรับตัวอีกต่อไป การส่งเสริมให้มีทักษะการเรียนรู้และพัฒนาจะเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าทักษะการเรียนรู้และพัฒนาประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ ๓ ด้าน ซึ่งทักษะย่อยดังกล่าวจะทำให้มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีการพัฒนาเป็นกำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลที่สำคัญทางศาสนา

๑) ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) หมายถึง การคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ใช้งานได้และเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน บางอย่างอาจเป็นความคิดต่อยอดและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

^๒ ไสว พักขาว, ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (๒๑st Century Skills), [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๕, <https://www.scribd.com/document/378689222/pdf>

กว่าเดิมที่จะนำไปสู่การสร้างผลงานใหม่ที่ไม่เหมือนผู้อื่น การคิดสร้างสรรค์สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกงานทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นวิธีการทำงาน ความสัมพันธ์หรือแม้แต่การพัฒนานวัตกรรม ล้วนแล้วแต่ต้องมีการคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานทั้งสิ้น ๒) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking) คือ ความตั้งใจหรือความพยายามที่จะคิดและตัดสินใจในสิ่งต่างๆ โดยอาศัยเหตุผล หลักฐาน หรือข้อสนับสนุน โดยไม่ใช้อารมณ์ความเชื่อดั้งเดิมประสบการณ์ และอคติในการคิดและการตัดสินใจนั้น เพื่อที่สุดท้ายจะทำให้คำตอบหรือสิ่งที่เราตัดสินใจมีโอกาที่จะถูกต้องมากขึ้นหรือดียิ่งขึ้น และ ๓) การแก้ปัญหา (problem solving) ทักษะการแก้ปัญหา Problem solving คือ ความสามารถในการระบุและค้นหาต้นตอของปัญหาจัดลำดับความสำคัญและวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อนำข้อมูลไปสร้างเป็นแผนการดำเนินงานให้แก้ไขปัญหานั้นที่ต้องการแก้ไขได้สำเร็จ ซึ่งทักษะย่อยทั้ง ๓ ด้านนี้ เป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตดัง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)^๓ ได้กล่าวไว้ในคุณสมบัติของผู้สอนหรือนักเผยแผ่ว่าพุทธวิธีในการสอนนั้นต้องเริ่มต้นจากปรัชญาขั้นพื้นฐานอันได้แก่ กัลยาณมิตรและมีสติปัญญาไหวพริบที่ชาญฉลาดเป็นเบื้องต้น จากนั้นต้องประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเป็นอันดับต่อไปเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้นต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกันโดยเฉพาะในด้านการอบรมสั่งสอนนั้น ย่อมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญให้เกิดคุณลักษณะของผู้สอนซึ่งเรียกว่า องค์คุณของกัลยาณมิตร โดยสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Poolsak Homsombat, et.al.^๔ ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนิสิตในมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาบทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นลักษณะพึงประสงค์ (LMDC) ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพุทธในประเทศไทย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า LMDC ในมหาวิทยาลัยพุทธดำเนินการตามกรอบคุณวุฒิ ได้แก่ ๑) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ๒) ความรู้ ๓) ทักษะทางปัญญา ๔) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และความรับผิดชอบ ๕) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและข้อมูล ทักษะทางเทคโนโลยี และ ๖) วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ (เพิ่มในหลักสูตรวิชาชีพครู) โดยบูรณาการเข้ากับความสามารถทางดิจิทัลและคุณลักษณะ ๙ ประการ

๒) ทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต คือ ความสามารถที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น พร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้กำหนดทักษะชีวิตสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศไว้ ๖ ประการ ได้แก่ ๑. การตัดสินใจ (Decision making) การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ประเมินทางเลือกและผลที่จะได้รับจากการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่สร้างภาระทางความคิดและความรู้สึกให้กับตัวเอง

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

^๔ Homsombat, P., Phisaiphun, K., Jantharach, N., Ruangsang, N., Sawaengwong, P., Sriburin, E., & Marasi, S., Learning management emphasizing desirable characteristics of students in Buddhist University. Linguistics and Culture Review, ๒๐๒๑, ๕(๑).

และผู้อื่น ซึ่งสามารถฝึกได้ ๒. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship) เป็นความสามารถที่เป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และมากไปกว่านั้นคือการรักษาความสัมพันธ์ไว้ให้ยาวนาน

๓. ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) จะช่วยให้ค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ข้อดีข้อด้อยของตนเอง รู้ความต้องการและสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้อาจเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่นๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

๔. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) ถือเป็นทักษะสำคัญของมนุษย์ปัจจุบัน เป็นความสามารถที่พึงมีในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพ สีผิว การศึกษา ศาสนา อาชีพ ความคิด ความเชื่อ ซึ่งการยอมรับความแตกต่างหลากหลายนี้จะทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล ลดความขัดแย้งรุนแรง และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในโลกของความเป็นจริง

๕. การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion) ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion) จะทำให้สามารถรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร และรู้วิธีจัดการอารมณ์ที่สับสนนั้น ก่อนที่มันจะส่งผลกระทบต่อตัวเองและคนรอบข้าง

๖. การจัดการความเครียด (Coping with Stress) ทักษะการจัดการความเครียด (Coping with stress) เป็นความสามารถของแต่ละคนในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้จักวิธีผ่อนคลาย และแนวทางในการควบคุมไม่ให้เครียดจนสร้างปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้กับตัวเอง ซึ่งทักษะชีวิตนี้เป็นหัวใจสำคัญสำหรับพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะเป็นพื้นฐานในการจัดการตัวเองก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดจริยวัตรอันน่าศรัทธาเลื่อมใส โดยสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี^๕ ที่กล่าวถึงวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นวิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นการเผยแผ่ให้ง่ายมากขึ้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าผู้เผยแผ่เป็นเสมือนญาติของตนเองจึงเกิดความเต็มใจที่จะรับฟังพระธรรมเทศนา แต่พระพุทธเจ้าทรงห้ามยกพุทธพจน์ขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต และทรงปรับอาบัติทุกกฎแก่พระภิกษุผู้แสดงพุทธพจน์เป็นภาษาสันสกฤตทรงอนุญาตในการแสดงธรรมด้วยภาษาของตนเอง เพราะเป็นภาษาสามัญที่ประชาชนจำนวนมากสามารถเข้าใจได้ เป็นการเปิดโอกาสให้มวลชนทุกระดับชั้นได้มีโอกาสเข้ามาเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธศาสนาจึงแพร่หลายไปสู่มวลชนอย่างรวดเร็ว ทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับชั้นได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงกัน ตรงกันข้ามกับศาสนาพราหมณ์ที่จำกัดสิทธิการศึกษาทั้งยังใช้ภาษาสันสกฤตซึ่งถือได้ว่าเป็นภาษาต้องห้ามสำหรับคนบางวรรณะเช่นวรรณะศูทรในการสั่งสอนอีกด้วย และวิธีการเผยแผ่ด้วยบุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของนักเผยแผ่นอกเหนือจากคุณสมบัติด้านคุณธรรม เพราะบุคลิกภาพที่สง่างาม น่ามองน่าเลื่อมใสมิใช่เป็นเหตุอันมาซึ่งความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นได้ พระพุทธองค์ทรงมีพระวรกายที่สง่างามประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษดั่งมีจิงกีพราหมณ์ชมว่า “พระสมณโคดมมีพระรูปร่างมั่งคั่งน่าเลื่อมใสมิใช่พระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักดุจพรม มีพระวรกายดุจพรม โอกาสที่จะพบเห็นยากนัก” การเผยแผ่

^๕ พระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี, พุทธบัญญัติเกี่ยวกับนักบวชนอกศาสนา, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร., ปี๒, ๒๕๕๖.

พระพุทธศาสนานอกจากมีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่แล้ว คุณสมบัติของนักเผยแผ่ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นได้ เพราะนักเผยแผ่ที่ดีนั้นแม้จะไม่ออกปากพูดก็สามารถเผยแผ่พุทธธรรมได้ บุคลิกลักษณะที่ดึงดูดก็ยิ่งความพอใจแห่งจิตใจให้เกิดศรัทธาแก่ผู้ที่พบเห็น นอกจากนี้ทักษะชีวิตยังมีความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาพุทธศาสนาและมนุษยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอเมริกัน จากการศึกษาวิจัยของ Jiang Wu, et.al^๒ แสดงให้เห็นว่าทักษะด้านมนุษยศาสตร์เป็นอย่างไรกำลังเป็นที่ต้องการมากขึ้นในสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และแสดงให้เห็นว่าทักษะที่พระพุทธศาสนาศึกษาและศาสนาในวงกว้างให้สอดคล้องกับความจำเป็นในทุกวันนี้

๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) แนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัลพูดถึงความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และปลอดภัย การปฏิวัติเทคโนโลยีการสื่อสารได้เปิดโอกาสและหยิบยื่นความท้าทายใหม่ๆ ให้กับพลเมืองดิจิทัล เราสามารถเข้าถึงข้อมูลโดยไร้ข้อจำกัดเชิงภูมิศาสตร์ เข้าร่วมชุมชนที่มีความสนใจร่วมกัน สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหา และทำให้เสียงของพลเมืองดังขึ้นในสังคม แต่เราก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงใหม่ๆ เช่น การสอดแนมความเป็นส่วนตัว อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ดังนั้นเราในฐานะพลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล พัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นในโลกใหม่ และเข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์

กล่าวโดยสรุป การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้น เราจะต้องมีชุดทักษะและความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง หรือที่เรียกว่า “การรู้ดิจิทัล” (Digital Literacy) เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม-วัฒนธรรม ทั้งเพื่อตนเอง ชุมชน ประเทศ และโลก

การรู้ดิจิทัล หรือ Digital literacy หมายถึง ทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยจากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ได้ ๗ ด้านดังนี้ ๑. ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics) เริ่มตั้งแต่การใช้งาน Web Browser เข้าใจคอนเซ็ปต์การติดตั้งซอฟต์แวร์ การเชื่อมต่อ Network เบื้องต้น การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การจัดการกับฮาร์ดแวร์ เช่น การตั้งค่าเครื่องพิมพ์ ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐาน การรู้วิธีทำงานเบื้องต้นของระบบต่าง ๆ จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเองได้ ๒. ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship) หมายถึงเมื่อต้องใช้ชีวิตไปพร้อม ๆ กับเทคโนโลยีแน่นอนว่าต้องมีทั้งประโยชน์ และข้อควรระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล

^๒ Jiang Wu and Robert Edward Gordon, Buddhism and Humanities Education Reform in American Universities, Humanities ๒๐๒๒, ๑๑(๒).

พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ควรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี นโยบายการใช้งานต่าง ๆ การให้ความยินยอมในการเข้าถึงข้อมูล ทุกสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องระวังตัว ๓. ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management) การค้นหาข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นการค้นหาข้อมูลในไฟล์ ข้อมูลบนเว็บเพจ รวมไปถึงการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดต่าง ๆ การเข้าถึงและนำไปใช้ในแง่ของลิขสิทธิ์ เพราะทุกผลงานไม่ว่าจะเป็นงานเขียน ศิลปะ เพลง ภาพถ่าย หรือข้อมูลใดก็ตามที่ได้รับการสร้างสรรค์รวบรวมขึ้นเป็นชิ้นงานใหม่ ทุกอย่างล้วนมีลิขสิทธิ์ในตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องจดลิขสิทธิ์ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องทราบว่า สิ่งใดนำมาใช้ได้ สิ่งใดนำมาใช้ไม่ได้ ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนหรือไม่ ๔. ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation) ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหาในที่นี้หมายรวมถึงคอนเทนต์ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นงานเอกสาร งานนำเสนอ งานด้านคำนวณกับการทำงานบนสเปรดชีต การจัดระเบียบเรียบเรียงเนื้อหา ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา การนำเสนอเนื้อหาสื่อดิจิทัลทั้งแบบภาพนิ่ง และเคลื่อนไหว ๕. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) ในทางดิจิทัล คือการเริ่มต้นตั้งแต่การเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมในการสื่อสาร เพราะไม่ว่าจะสื่อสารเรื่องอะไรก็แล้วแต่การเลือกช่องทาง และกลุ่มผู้รับสารที่เหมาะสมจะช่วยให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สิ่งสำคัญคือการเรียนรู้ว่าวิธีการสื่อสารตอบได้ในสื่อต่าง ๆ แบบไหนมีดี แบบไหนไม่ดี แบบไหนที่อาจมีผลกระทบตามมา รวมไปถึงการสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จำเป็นจะต้องมีความรู้เบื้องต้น ข้อควรระวัง ความปลอดภัย ทุกสิ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทั้งสิ้น ๖. ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันกับการเป็นพลเมืองดิจิทัล สิ่งที่จะพูดถึงนี้ไม่ใช่การทำงานร่วมกันในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่คือการแชร์ไฟล์เพื่อทำงานร่วมกันบนเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะบนระบบ Cloud ซึ่งเมื่อคลาวด์ช่วยให้สามารถทำงานจากที่ไหนก็ได้ที่มีอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่ก็ยังมีข้อที่ต้องระวังเช่นกันหากต้องทำงาน หรือใช้ไฟล์ร่วมกันกับเพื่อนร่วมทีมคนอื่น ๆ แน่นอนว่าเมื่อทำงานไปสักพักย่อมจะเกิดคำถามว่าใครปรับแก้ตรงไหน ใครใช้งานคนล่าสุด ถ้าทำงานพร้อมกันไฟล์งานจะทับกันจนข้อมูลหายไหม สิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ วิธีการทำงานของระบบเพื่อที่จะได้สามารถใช้งานเครื่องมือต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่นก็เป็นอีกเรื่องที่ควรใส่ใจ เช่น เมื่อมีการประชุมหรือสัมมนาออนไลน์ ควรที่จะเป็นผู้รับฟังที่ดีเมื่อเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ เป็นฝ่ายนำเสนอ ปิดไมค์ และสอบถามเมื่อถึงช่วงเวลา ไม่พูดแทรก ไม่ขัดจังหวะ และในขณะเดียวกันเมื่อเราต้องเป็นฝ่ายนำเสนอ ก็ควรจะฝึกใช้งานระบบต่าง ๆ ให้พร้อม เพื่อให้ไม่ติดขัดในการทำงานร่วมกัน ถึงจะเป็นทักษะเล็กน้อย แต่ก็ช่วยรักษาระดับความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ๗. ความมั่นคง และการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security) เมื่อชีวิตก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลก็จำเป็นต้องใส่ใจเรื่องความปลอดภัยทั้งในแง่ของอุปกรณ์ และความปลอดภัยของตัวบุคคล เพราะโลกดิจิทัลนั้นเชื่อมต่อถึงกันได้หมด ดังนั้นความเสี่ยงในการถูกลิดรอนความปลอดภัยจึงมีช่องโหว่มากขึ้น การจะเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีนั้นควรรู้ว่าวิธีไหนที่สามารถรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลของตนเองได้ ตั้งแต่วิธีพื้นฐานอย่างการตั้งรหัสผ่านเพื่อป้องกันผู้ไม่เกี่ยวข้อง การปกป้องข้อมูลจากไวรัส หรือสิ่งอื่นที่จะมาเจาะข้อมูลของเรา นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่จะต้องปกป้องคือ การปกป้องสุขภาพและจิตใจที่

อาจเกิดขึ้นจากการได้รับผลกระทบจากโลกดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการเสพติดอุปกรณ์ดิจิทัล ความทรุดโทรมของร่างกายเมื่อต้องใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัลในระยะยาว (ออฟฟิศซินโดรม) ผลกระทบจากการโพสต์สื่อเชิงลบหรือไม่เหมาะสม การถูกรังแกบนโลกออนไลน์ การถูกคุกคามทางออนไลน์ ซึ่งการเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นผลดีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่นงานวิจัยของพระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร^๗ ได้ศึกษาการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัลมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามยุคสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ยุคดิจิทัลพุทธศาสนิกชนจะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ต เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัลของคณะสงฆ์ไทยจึงควรจะต้องมีพระสงฆ์ที่ศึกษาและพัฒนาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้น ควรจัดให้มีการฝึกอบรมแก่พระสงฆ์สามเณร และพุทธศาสนิกชนที่สนใจ เกี่ยวกับการใช้ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ในการเข้าถึงและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมถึงกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเครือข่าย การส่งข้อมูล ไร่พรมแดน ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัด สำนักสงฆ์ที่มีความพร้อมเป็นศูนย์การศึกษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านระบบ E-Learning รวมถึงจัดเป็น สถานที่ปฏิบัติธรรมด้วย และเป็นที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัลในช่องทางสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น ในเฟซบุ๊ก, ไลน์, ยูทูบ, และเว็บไซต์, โดยใช้เป็นทำภาพนิ่ง สื่อวิดีโอสั้น หรือ โฟกัสกิจกรรมที่วัด เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานวันมาฆบูชา งานวันวิสาขบูชา งานวันอาสาฬหบูชา งานสวดมนต์ ข้ามปี เป็นต้น อีกทั้งควรสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้น ๆ และขยายใจความข้อธรรมให้เข้าใจง่าย เพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้ฟังธรรมผ่านช่องทางดิจิทัล เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชนหรือบุคคลที่สามารถเข้าถึงสื่อสารสนเทศได้เป็นข้อคิดคติธรรม ละเว้นจากการทำความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์และประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข นอกจากนี้การเตรียมพร้อมเป็นพลเมืองดิจิทัลจะช่วยให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณี ไหวท์^๘ ที่อธิบายมนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัลงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการเป็นพลเมืองดิจิทัลในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ต้องเรียนรู้เข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็น อย่างมีความรับผิดชอบ สร้างสรรค์และมีความเป็นเจ้าของด้านดิจิทัลครอบคลุมทักษะสำคัญของการเป็นพลเมืองดิจิทัล (DQ : Digital Intelligence Quotient) ๘ ประการ ได้แก่ ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ ทักษะการรักษาข้อมูลส่วนตัว ทักษะการจัดสรรเวลาหน้าจอ ทักษะการบริหารจัดการข้อมูลที่มีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ และทักษะการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และสิ่งสำคัญที่คอยกำกับให้การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีมีคุณภาพก่อประโยชน์ไม่ก่อโทษทั้งต่อตนเองและผู้อื่นนั้น คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่บนหลักของเบญจศีล (ศีล ๕) เบญจธรรม(ธรรม ๕) ซึ่งการดำรงชีวิตให้อยู่ในศีลในธรรมนั้นย่อมทำให้ชีวิตมีความปกติสุขปลอดภัย เปรียบเสมือนการมียานพาหนะที่มีสมรรถนะดีเยี่ยมและได้ขับขึ้นไปบนเส้นทางที่มีพื้นถนน

^๗ พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร, การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล, Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology, ๒๕๖๔.

^๘ สุวรรณี ไหวท์, มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล, Journal of MCU Humanities Review, ๒๕๖๔.

ราบเรียบ มีแสงสว่างเพียงพอ ย่อมทำให้ไปถึงจุดหมายได้รวดเร็วและปลอดภัยนั่นเอง และสอดคล้องกับ Karen Mossberger, et.al^๔ ที่ให้ความสำคัญและได้ศึกษาเกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัลและชุมชนดิจิทัล: เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อบุคคลและชุมชนอย่างไร ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา วิสัยทัศน์ของเมืองอัจฉริยะที่เต็มไปด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและพลเมืองที่มีส่วนร่วมทางดิจิทัลได้รับการติดตามไปทั่วโลก แต่ชาวเมืองทุกคนไม่มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมหรือได้รับประโยชน์จากนวัตกรรมเหล่านี้ การเชื่อมต่อมีการกระจายอย่างไม่เท่าเทียมกันทั้งเมืองและย่านใกล้เคียง และความเหลื่อมล้ำเหล่านี้มีค่าใช้จ่ายไม่เพียงสำหรับบุคคลเท่านั้น แต่สำหรับชุมชนดังที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าโควิด-๑๙ มีความจำเป็นต้องตรวจสอบการใช้งานและผลลัพธ์สำหรับบรรดาเมืองและย่านใกล้เคียง ในฐานะทุนมนุษย์ดิจิทัลในชุมชน การศึกษาสองชิ้นที่สรุปไว้ ณ ที่นี้แสดงให้เห็นว่า เช่นเดียวกับทุนมนุษย์อื่นๆ การใช้เทคโนโลยีสื่อถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจสำหรับชุมชน การรับบรรดาเมืองเวลาผ่านไปเกี่ยวข้องกับความจริงรุ่งเรืองและการเติบโตใน ๕๐ เมืองใหญ่ที่สุด ข้อมูลขนาดใหญ่เกี่ยวกับความหนาแน่นของเว็บไซต์ชื่อโดเมนแสดงให้เห็นว่าการวัดการใช้เทคโนโลยีนี้เป็นตัวทำนายที่สำคัญของความมั่งคั่งและรายได้เฉลี่ยเช่นเดียวกัน โดยควบคุมปัจจัยอื่นๆ เราสรุปด้วยวาระการวิจัยเกี่ยวกับทุนมนุษย์ดิจิทัลและผลลัพธ์ของชุมชน

^๔ Karen Mossberger, Caroline J. Tolbert, Digital Citizenship and Digital Communities: How Technology Matters for Individuals and Communities, International Journal of E-Planning Research ๒๐๒๑, ๑๐(๓).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

๑) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา

โลกปัจจุบันของเรามีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วและรุนแรง สืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสำคัญ ส่งผลทำให้ลักษณะของงานมีการเปลี่ยนแปลงไป มีทักษะใหม่ๆ ที่ทุกคนต้องเรียนรู้และปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และบริบทที่แตกต่างกัน “ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา” เป็นทักษะสำคัญทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญเพื่อการพัฒนาซึ่งจะทำให้มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีการพัฒนาเป็นกำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลที่สำคัญทางศาสนา

๒) ทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตเป็นความสามารถที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น พร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งทักษะที่สำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศจึงควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด

๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล

ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นทักษะในการนำเครื่องมืออุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แทปเลต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยทักษะนี้เป็นทักษะจำเป็นสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เป็นการปรับกระบวนการทศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้ากับยุคสมัย ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่อไป เพื่อรองรับการพัฒนากำลังคนที่ยั่งยืน

บรรณานุกรม

ข้อมูลวิทยุภูมิ

๑. หนังสือ

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร, กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, “พลเมืองดิจิทัล” ๒๕๖๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑,

กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ ฟรินดิง แมส โปรดัคส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

วิทยาลัยพระธรรมทูต, รายงานคู่มือพระธรรมทูตสายต่างประเทศ, ๒๕๖๖.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักนโยบายและแผนการ
อุดมศึกษา, แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศพ.ศ. ๒๕๖๔-
๒๕๗๐. ๒๕๖๔.

๒. รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์

พระทินวัฒน์ สุขสง, **แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก**, วิทยานิพนธ์. (คณะศิลป
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘).

พระณัฐภคกุล สุทธิมน (อุดมผล), การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย *Journal
of Chandrakasemsarn*, ๒๕๖๐.

พระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี, พุทธบัญญัติเกี่ยวกับนักบวชนอกศาสนา, **วารสารสันติศึกษา
ปริทรรศน์มจร.**, ปี๒, ๒๕๕๖.

พระครูวินัยธรปัญญา ปัญญาโร, การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล, *Journal of Social
Science and Buddhistic Anthropology*, ๒๕๖๔.

สุวรรณี ไหว้, มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล, *Journal of MCU Humanities Review*, ๒๕๖๔.

อัครา ประเสริฐสิน, การพัฒนารูปแบบการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษา, รายงานการวิจัย. สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘.

๓. ภาษาอังกฤษ

Homsombat, P., Phisaiphun, K., Jantharach, N., Ruangsarn, N., Sawaengwong, P., Sriburin,
E., & Marasi, S., **Learning management emphasizing desirable
characteristics of students in Buddhist University**. *Linguistics and Culture
Review*, ๒๐๒๑, ๕(๑).

Karen Mossberger, Caroline J. Tolbert, **Digital Citizenship and Digital Communities:
How Technology Matters for Individuals and Communities**, *International
Journal of E-Planning Research* ๒๐๒๑, ๑๐(๓).

Jiang Wu and Robert Edward Gordon, **Buddhism and Humanities Education Reform
in American Universities**, *Humanities* ๒๐๒๒, ๑๑(๒).

Miroj Shaky, **IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY ON BUDDHIST EDUCATION.**
 BUDDHISM AND THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION, ๒๐๑๘.

๔. เว็บไซต์

ไสว พิกขาว, **ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (๒๑st Century Skills)**, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๕, <https://www.scribd.com/document/378689222/pdf>

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เผยแพร่กับเผยแพร่
 นำไปใช้ต่างกันอย่างไร, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๕,
<http://legacy.orst.go.th/?knowledges81>

ภาคผนวก ก
บทความวิจัย

ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนา
กำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

Desired Skills for Dhammaduta to Overseas Buddhism Propagation for the
Develop Workforce in the Digital Citizen

บทคัดย่อ

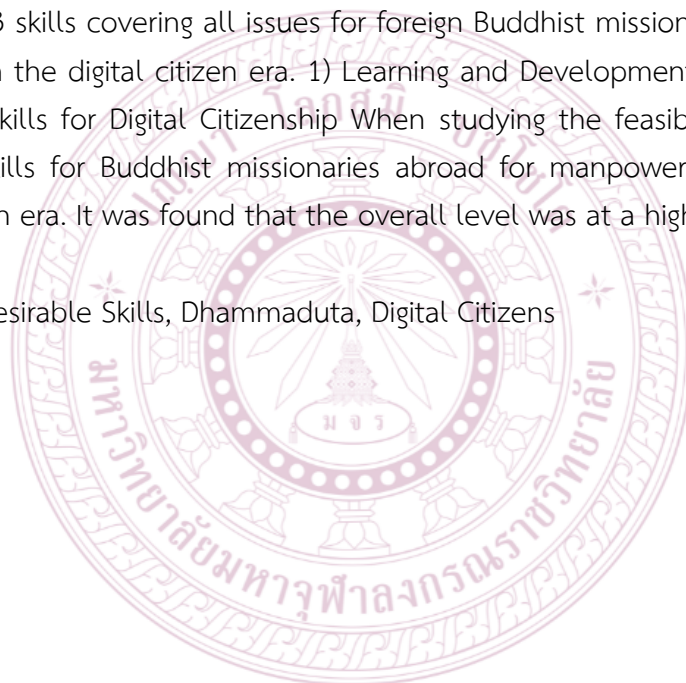
การศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ ๑) เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ๒) เพื่อสร้างภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต ๓) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต ดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงอนาคต ผลการวิจัยพบว่าจากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย ๓ ทักษะ ซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล คือ ๑) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา ๒) ทักษะชีวิต ๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งเมื่อการศึกษาคืบหน้าไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ทักษะที่พึงประสงค์, พระธรรมทูต, พลเมืองดิจิทัล

Abstract

Research study on Desired Skills for Dhammaduta to Overseas Buddhism Propagation for the Develop Workforce in the Digital Citizen. The objectives of this research were: 1) to study desirable skills for Thai missionary monks for manpower development in the digital citizen era; 2) to create a picture of the future of skills required for Thai missionary monks to develop manpower in the digital citizen era in the future; 3) to analyze the changing trends and drive skills required for Thai missionaries to develop manpower in the digital citizen era in the future. Future Research and the results of the research revealed that from developing skills that are desirable for Buddhist missionaries abroad for manpower development in the digital citizen era. It consists of 3 skills covering all issues for foreign Buddhist missionaries to develop their workforce in the digital citizen era. 1) Learning and Development Skills 2) Life Skills 3) Necessary Skills for Digital Citizenship When studying the feasibility and suitability of desirable skills for Buddhist missionaries abroad for manpower development in the digital citizen era. It was found that the overall level was at a high level.

Keyword: Desirable Skills, Dhammaduta, Digital Citizens

๑. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่เริ่มมีแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจนมากขึ้น กลไกสำคัญที่จะทำให้การขับเคลื่อนพัฒนานั้นสำเร็จบรรลุได้ตามเป้าหมาย ย่อมหนีไม่พ้น “การอุดมศึกษา” ซึ่งเป็นแหล่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูง และยังเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม อันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อยกระดับขีดความสามารถทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อนำพาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างทันยุคสมัยทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ ทิศทางการพัฒนาประเทศ คือการสร้างคนที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม รวมไปถึงมีทักษะและความสามารถแห่งอนาคตที่จำเป็นต่อการยกระดับเทคโนโลยีไทยไปสู่ยุคอุตสาหกรรมแห่งอนาคต การผลิตและพัฒนากำลังคนของการอุดมศึกษานับจากนี้จึงเป็นการผลิตอย่างมีจุดมุ่งหมาย ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างบุคลากรที่ตอบโจทย์ความต้องการในการพัฒนาประเทศแล้ว ยังเป็นการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่จะเติบโตและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขท่ามกลางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีที่ทุกคนร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น

ตามที่คณะรัฐมนตรีภายใต้การบริหารราชการแผ่นดินของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ด้านการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ข้อ ๖.๑๘ ต้องการให้มีการส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลให้เริ่มขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้ทุกภาคเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ทันโลกและสามารถแข่งขันในโลกสมัยใหม่ได้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าผู้ที่มีความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลได้มากกว่า ย่อมเป็นผู้ได้เปรียบในสังคมเนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิต สร้างสรรค์นวัตกรรมและสิ่งใหม่ได้มากกว่าทำให้พัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าได้ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นโยบายของทุกประเทศจึงพยายามเพิ่มขีดความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลให้กับประชาชน และพยายามลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างประชาชนในชุมชนเมืองและชุมชนห่างไกล ที่เรียกว่า ช่องว่างดิจิทัล (digital divide) ดังนั้น การลดช่องว่างดิจิทัลของประเทศไทย จึงเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาล

ในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ดังกล่าว ไปสู่การเป็น Digital Thailand จำเป็นอย่างยิ่งที่นอกจากจะเร่งสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีเกิดใหม่ที่สำคัญ เช่น คลาวด์ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things) ที่ทำให้ชีวิตที่สมาร์ท พร้อมก้าวสู่สังคมดิจิทัล และการบริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในประชาชนทุกกลุ่มวัยแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างทักษะและความตระหนักรู้ถึงประโยชน์และโทษ ตลอดจนการใช้งานอย่างสร้างสรรค์ และรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่า ประชากรอายุ ๖ ปี ขึ้นไป ประมาณ ๖๒.๓ ล้านคน มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ ๒๓.๘ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๘.๒ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ๒๑.๗ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๔.๙ และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ ๔๘.๑ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๗๗.๒ โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตใน

ประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีการใช้อินเทอร์เน็ต(จำนวนชั่วโมงการใช้ต่อสัปดาห์) เพิ่มสูงขึ้นในทุกช่วงระยะเวลาการใช้งานเมื่อเทียบกับผลการสำรวจในปี ๒๕๕๗ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้สมาร์ตโฟนสูงกว่าร้อยละ ๘๐ โดยมีจำนวนชั่วโมงการใช้งานเฉลี่ยอยู่ที่ ๕.๗ ชั่วโมงต่อวัน และกิจกรรมที่นิยมในกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่อันดับ ๑ คือการใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เช่น Facebook, Instagram, Line เป็นต้น คิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ ๘๒.๗ ในขณะที่กิจกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านคอมพิวเตอร์ คือใช้ในการสืบค้นข้อมูลเป็นอันดับ ๒ ร้อยละ ๖๒.๒ และใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เป็นอันดับ ๓ ร้อยละ ๔๕.๓ ในขณะที่สถิติต่างๆ ข้างต้น ได้เพิ่มสูงขึ้น สถิติทางด้านภัยออนไลน์ก็ได้เพิ่มสูงขึ้นทุกปีเช่นกัน ซึ่งจากสถิติภัยคุกคามที่แจ้งเข้ามายังศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย หรือ "ไทยเซิร์ต" ปี ๒๕๕๘ มีภัยคุกคามไซเบอร์ที่แจ้งเข้ามาทั้งสิ้น ๔,๓๗๑ ราย สูงกว่าปีก่อนๆ หลายเท่าตัว โดยเมื่อปี ๒๕๕๕ มีสถิติภัยคุกคามเพียง ๗๙๒ ราย ปี ๒๕๕๖ มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๗๔๕ ราย และในปี ๒๕๕๗ มีจำนวนมากถึง ๔,๐๐๗ ราย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการปล่อยไวรัส สปายแวร์ โทรจัน รองลงมาเป็นการฉ้อโกง/หลอกลวง และการเจาะระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตระหนักถึงปัญหาข้างต้นและความจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้แก่ประชาชน ให้สามารถเข้าถึง เรียนรู้ และได้ประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคม เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล สร้างโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน การอาชีพ และเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคตอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป

พระธรรมทูตไทยในฐานะกำลังคนกลุ่มสำคัญสาขาเฉพาะผู้ประกาศพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มีการกิจต่อพุทธศาสนิกชนทั้งชายและหญิงที่เรียกว่าอุบาสกและอุบาสิกา ในการถ่ายทอดพระธรรมคำสอน เพื่อให้อุบาสกอุบาสิกาได้รับทราบและรู้เข้าใจในพระธรรมในระดับที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขในการดำรงชีวิต และถึงประโยชน์สุขในทางธรรมอันเป็นเป้าหมายสำคัญและสูงสุดในการประกาศพรหมจรรย์ขององค์พระศาสดา เพื่อเป็นการตอบแทนอุบาสกอุบาสิกาซึ่งได้อุปถัมภ์พระธรรมทูตในด้านต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพทั้งแก่พุทธศาสนิกชนไทยและประเทศที่ไปประกาศพระพุทธศาสนา

ทักษะที่พึงประสงค์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน ในยุคที่มีความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีดิจิทัล จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยี เพื่อความอยู่รอดเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต และการประกาศพระพุทธศาสนา นอกจากนี้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต พระธรรมทูตไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งควรได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดในการทำภารกิจหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต และเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต การพัฒนาประเทศและประชาคมวิจัยในอนาคตต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๒.๒ เพื่อสร้างภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

๒.๓ เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

๓. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) พื้นที่ศึกษาวิทยาลัยพระธรรมทูต ความต้องการในการการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการวิจัยครั้งนี้และช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถเขียนแผนการดำเนินการวิจัยและประเด็นสำคัญ ตามที่ ต้องการวิจัย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นพื้นที่ในการทดลองพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงอนาคตโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) และใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและตรงตามสภาพที่เป็นจริงมากที่สุดที่สามารถตอบคำถามวิจัยได้

๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้วิจัยนัดหมายเพื่อสอบถามข้อมูล หรือเชิญผู้ให้ข้อมูลเพื่อมาร่วมพูดคุยกันเป็นกลุ่ม ซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี

๔.๒ การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และจัดทำรายงานผลการวิจัยตามที่ได้กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการใช้อธิบายผลการวิจัยหาค่าสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำถามปลายเปิด ด้วยการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๕. ผลการวิจัย

ศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันจากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้

๑) สภาพทั่วไป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ปีละ ๑ ครั้ง เริ่มอบรมรุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวนผู้ผ่านการอบรม ๔๔ รูป มีการอบรมมาถึงรุ่นที่ ๒๐ ตรงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีประกาศการจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตขึ้น โดยมีพระโสภณวชิราภรณ์ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยพระธรรมทูต ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมต่อเป็นรุ่นที่ ๒๑ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๙๘ รูป รุ่นที่ ๒๒ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๑๑๑ รูป เมื่อรวมสถิติการฝึกอบรมพระธรรมทูตตั้งแต่รุ่นที่ ๑ - ๒๒ มีจำนวนพระธรรมทูตผ่านการอบรมแล้ว ๑,๖๕๘ รูป พระธรรมทูตได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก มีจำนวนวัดในต่างประเทศถึง ๓๙ ประเทศ

๒) ศึกษาข้อมูลภารกิจของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

๑. งานด้านการเผยแผ่

๑.๑ ภาควิชาการเผยแผ่ธรรมในโอกาสต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคลการสอนทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีการอบรม การเข้าร่วมประชุม/สัมมนาทางวิชาการเพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง งานด้านผลิตสื่อในการเผยแผ่ เช่น จัดทำวารสารของวัดประจำเดือน ประจำเทศกาล เช่น แสงธรรม (วัดไทยฯ ตี.ซี.) ธัมมโฆส (วัดธัมมมาราม) ธรรมปทีป (วัดวชิรธรรมปทีป) ดวงประทีป (วัดไทย LA.) พุทธปทีป (ลอนดอน) ศรีรัตนสาร, พุทธาวาส, เป็นต้น และหนังสือธรรมะอื่น ๆ ที่เห็นสมควรเผยแผ่ทั้งภาคภาษาไทยและอังกฤษ พิมพ์ออกเผยแผ่ในโอกาสต่าง ๆ งานผลิตสื่อบันทึกเสียงธรรมะ เช่น เทปธรรมะ, เทปไหว้พระ สวดมนต์เช้า-เย็น, เทปบทสวดอื่น ๆ รวมทั้งวีดีโอเทปธรรมะและสารคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีไทย งานถ่ายภาพสไลด์, ถ่ายภาพนิ่ง, ถ่ายวีดีโอ เพื่อการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ งานใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างโฮมเพจเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด, เผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต, การใช้ประโยชน์อีเล็คทรอนิกส์ (E-mail) ในการติดต่อสื่อสารโดยการถาม-ตอบ ปัญหาธรรมะ และข่าวสารข้อมูลอื่น ๆ รวมถึงการผลิตรายการวิทยุ, โทรศัพท์ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการเผยแผ่ด้วย

๑.๒ ภาควิชาปฏิบัติ จัดการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (Meditation Class) แก่ผู้สนใจรายบุคคลและหมู่คณะทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จัดบรรพชา-อุปสมบทภาคฤดูร้อน ทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ จัดอบรมธรรมะแก่เยาวชนในโครงการ “หลักธรรมนำเยาวชน” จัดให้มีการประพาสธรรม รักษาศีล ๘ ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ จัดเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำปี (Meditation Retreat) แก่ชาวไทยและต่างประเทศ

๒. งานด้านการศึกษา

๒.๑. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (Buddhist Sunday School) เปิดสอนภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และพระพุทธศาสนาเบื้องต้น แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย และชาวพุทธที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศ

๒.๒. โรงเรียนสอนภาษาไทยภาคฤดูร้อน (Summer School) โดยวัดไทยฯ ร่วมกับคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นแบบไทย แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย ที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศในช่วงปิดภาคฤดูร้อนของทุกปี

๒.๓. โรงเรียนแผนกธรรม-ธรรมศึกษา สอนตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง และสอนธรรมะในพระไตรปิฎก สำหรับกลุ่มผู้สนใจเป็นพิเศษ

๒.๔. จัดการเรียนการสอนแก่ผู้สนใจเฉพาะ (การศึกษาพิเศษ) เช่น การปรุงอาหารไทย, ทำขนมไทย, ดอกไม้ประดิษฐ์, การจัดดอกไม้, ศิลปะไทย, คอมพิวเตอร์ รวมทั้งการจัดชั้นเรียนพิเศษแก่ชาวต่างประเทศที่สนใจจะศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น พุทธศาสนา, ภาษาไทย, วัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นต้น

๒.๕. บริการด้านห้องสมุด มีหนังสือให้ศึกษาค้นคว้าทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษบริการให้ยืมเทพธรรมะต่าง ๆ บทเรียนภาษาไทย, บทสวดมนต์, เทปวีดีโอ

๓. งานด้านสาธารณูปการ

๓.๑ งานด้านการสร้างวัด พระธรรมทูตต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติในการสร้างวัดในต่างประเทศ เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาในภายหลังโดยการศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องก่อนลงมือปฏิบัติ

๓.๒ งานด้านการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นหน้าที่โดยตรงของพระธรรมทูตที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขซ่อมแซมถาวรวัตถุในวัด ตลอดจนการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้คุ้มค่าเหมาะสมกับคุณค่าแห่งความเป็นวัดไทย

๓.๓ งานด้านพัฒนาวัด เป็นหน้าที่อย่างสำคัญของพระธรรมทูตที่จะพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน ในส่วนที่เป็นรูปธรรม คือวัดต้องเป็นสถานที่ที่สงบร่มรื่น สะอาดสอาด สวยงาม เป็นร่มอารามให้เป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

๔. ด้านรักษาประเพณี/พิธีกรรม

๔.๑ งานสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

๔.๒ งานวัฒนธรรมของชาติงานวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (วันพ่อแห่งชาติ) งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (วันแม่แห่งชาติ) งานวันปิยมหาราช

๔.๓ งานทำบุญประเพณีประจำปี งานสงกรานต์ งานสารทไทย งานทอดกฐิน งานลอยกระทง งานทำบุญปีใหม่ ทำบุญใส่บาตรวันอาทิตย์

๓) คุณสมบัติของพระธรรมทูต คุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์พระธรรมทูตในต่างประเทศ สามารถรวบรวมและสรุปคุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศไว้ดังนี้

ข้อที่ ๑ ต้องมั่นใจในคุณค่าความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนา

ข้อที่ ๒ ความประพฤติก็เป็นสิ่งสำคัญ พระสงฆ์นั้นมีหลักอยู่แล้ว คือ มีวินัย เรื่องแบบแผนความประพฤตินี้ เมื่อไปอยู่ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เจริญแล้ว ต้องมีความมั่นใจในตัวเองไม่หวั่นไหวได้ง่าย ทั้งสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ

ข้อที่ ๓ ด้านจิตใจก็ต้องมีความมั่นคง ในสังคมต่างประเทศที่มีการเจริญทางวัตถุ จึงต้องมีจิตใจที่มั่นคงอย่างสูงและมีสมาธิ เป็นต้น

สรุปจากข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเป็นสารสนเทศพื้นฐานประกอบการร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์การพัฒนาทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลต่อไป

ตอนที่ ๒ ศึกษาพัฒนาการร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์การพัฒนาทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล และการสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล สามารถพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ตามรูปภาพดังนี้

ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

จากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย ๓ ทักษะซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

๑) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development Skills) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังนี้

๑. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking)
๒. การแก้ปัญหา (problem solving)
๓. ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity)

๒) ทักษะชีวิต (Life skills) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังนี้

๑. การตัดสินใจ (Decision making)
๒. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship)
๓. ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness)
๔. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
๕. การจัดการอารมณ์ (Coping with emotion)
๖. การจัดการความเครียด (Coping with Stress)

๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship Skills) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังนี้

๑. ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)
๒. ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)
๓. ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)
๔. ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation)
๕. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)

๖. ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)

๗. ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)

สรุปผลจากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยนำข้อมูลทักษะที่ได้ไป การตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์ สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ผู้วิจัยได้ ดำเนินการการวิเคราะห์ ข้อมูลความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลจากผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างพระธรรมทูตในปี ๒๕๖๖ จำนวน ๑๓๖ รูป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในการท่องเที่ยวเชิง จำแนกศึกษาประเด็นจาก ๓ ทักษะ ได้แก่ ๑) ทักษะด้านการเรียนรู้และพัฒนา ๒) ทักษะชีวิต ๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ พบว่าระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๑$, $S.D. = ๐.๒๓$) โดยระดับความเหมาะสมทักษะในด้านการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$, $S.D. = ๐.๒๘$) เมื่อพิจารณาด้านทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๐$, $S.D. = ๔.๔๐$) และทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = ๔.๓๙$, $S.D. = ๐.๒๐$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละทักษะในด้านการเรียนพบว่าระดับความเหมาะสมทักษะในด้านการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$, $S.D. = ๐.๒๘$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๕$, $S.D. = ๐.๒๑$) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๕$, $S.D. = ๐.๓๑$) และการแก้ปัญหา (problem solving) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๕$, $S.D. = ๐.๒๒$) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อในด้านทักษะชีวิตพบว่าระดับความเหมาะสมด้านทักษะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ ๐.๑๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการตัดสินใจ (Decision making) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ ๐.๑๗ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๕ ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๔ การจัดเก็บอารมณ์ (Coping with emotion) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ การจัดการความเครียด (Coping with Stress) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๗ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศพบว่าระดับความเหมาะสมทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๙ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๘ ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๒ ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๔ ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ตามลำดับ

๖. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

๑) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา

โลกปัจจุบันของเรามีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วและรุนแรงสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสำคัญ ส่งผลทำให้ลักษณะของงานมีการเปลี่ยนแปลงไป มีทักษะใหม่ๆ ที่ทุกคนต้องเรียนรู้และปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และบริบทที่แตกต่างกัน “ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา” เป็นทักษะสำคัญทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญเพื่อการพัฒนาซึ่งจะทำให้มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศมีการพัฒนาเป็นกำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลที่สำคัญทางศาสนา

๒) ทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตเป็นความสามารถที่ช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น พร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมี

ความสุข ซึ่งทักษะที่สำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด

๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล

ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แทปเลต โปรแกรม คอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการ ทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมี ประสิทธิภาพ โดยทักษะนี้เป็นทักษะจำเป็นสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เป็นการ ปรับกระบวนการทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้ากับยุคสมัย ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วม ในการพัฒนาต่อไป เพื่อรองรับการพัฒนากำลังคนที่ยั่งยืน

ภาคผนวก ข

กัถการท่เกัทยวช้องกับทการนำผลจากครองการว้จ้ยไปช้ประยอชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำไปใช้ประโยชน์

๑. ได้ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล
๒. ได้เอกสารงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ต่อชุมชน หน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๓. นำไปเผยแพร่ในวารสารระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
๔. นำไปบูรณาการกับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อรองรับการพลเมืองดิจิทัล
๕. เพื่อสนองนโยบายให้สอดคล้องกับแผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลु วัตถุประสงค์	ประโยชน์
๑. ศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล	ทราบสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้ สภาพทั่วไป ๑. เมื่อรวมสถิติการฝึกอบรมพระธรรมทูต ตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๒๒ มีจำนวนพระธรรมทูตผ่านการอบรมแล้ว ๑,๖๕๘ รูป พระธรรมทูตได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก มีจำนวนวัดในต่างประเทศถึง ๓๙ ประเทศ ๒. ศึกษาข้อมูลภารกิจของพระธรรมทูตในต่างประเทศ ๑. งานด้านการเผยแผร์ ๒. งานด้านการศึกษา ๓. งานด้านสาธารณูปการ ๔. ด้านรักษาประเพณี/พิธีกรรม คุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศ ๑. ต้องมั่นใจในคุณค่า ความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนา	ข้อ ๑	สามารถวิเคราะห์และวางแผน เพื่อพัฒนาสร้างภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทย เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลु วัตถุประสงค์	ประโยชน์
	๒. ความประพฤติก็นเป็นสิ่ง ที่สำคัญ พระสงฆ์นั้นมี หลักอยู่แล้ว คือ มีวินัย เรื่องแบบแผนความ ประพฤตินี้ เมื่อไปอยู่ ต่างประเทศโดยเฉพาะ ประเทศที่เจริญแล้ว ต้องมี ความมั่นใจในตัวเองไม่ หวั่นไหวได้ง่าย ทั้ง สภาพแวดล้อม และ สถานการณ์ต่าง ๆ ๓. ด้านจิตใจก็ต้องมีความ มั่นคง		
๒. สร้างภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์ สำหรับพระธรรมทูตไทย เพื่อการพัฒนากำลังคนใน ยุคพลเมืองดิจิทัลใน อนาคต	การศึกษาเพื่อสร้างภาพใน อนาคต ของทักษะที่พึง ประสงค์สำหรับพระธรรม ทูตไทยเพื่อการพัฒนา กำลังคนในยุคพลเมือง ดิจิทัลในอนาคต	ข้อ ๒	สามารถสรุป องค์ประกอบของทักษะ ที่พึงประสงค์สำหรับพระ ธรรมทูตไทยเพื่อการ พัฒนากำลังคนในยุค พลเมืองดิจิทัลในอนาคต
๓. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงและ ขับเคลื่อนทักษะที่พึง ประสงค์สำหรับพระธรรม ทูตไทยเพื่อการพัฒนา กำลังคนในยุคพลเมือง ดิจิทัลในอนาคต	ทราบความเป็นไปได้และ ความเหมาะสมของทักษะ ที่พึงประสงค์สำหรับพระ ธรรมทูตผู้เผยแผ่ พระพุทธศาสนาใน ต่างประเทศเพื่อการ พัฒนากำลังคนในยุค พลเมืองดิจิทัล	ข้อ ๑-๒-๓	ทำให้หาแนวทางในการ พัฒนาทักษะที่พึง ประสงค์สำหรับพระ ธรรมทูตไทยเพื่อการ พัฒนากำลังคนในยุค พลเมืองดิจิทัลในอนาคต
๔. รายงานฉบับ สมบูรณ์	ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ที่ สามารถตอบวัตถุประสงค์ ของการวิจัยทั้ง ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาทักษะที่พึง ประสงค์สำหรับพระธรรม ทูตไทยเพื่อการพัฒนา กำลังคนในยุคพลเมือง	ข้อ ๑-๒-๓	ได้รายงานการวิจัยที่มี คุณค่าสามารถตอบ วัตถุประสงค์ของการ วิจัย ได้ทักษะที่พึง ประสงค์สำหรับพระ ธรรมทูตไทยเพื่อการ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลु วัตถุประสงค์	ประโยชน์
	ดิจิทัล ๒) เพื่อสร้างภาพใน อนาคต ของทักษะที่พึง ประสงค์สำหรับพระธรรม ทูตไทยเพื่อการพัฒนา กำลังคนในยุคพลเมือง ดิจิทัลในอนาคต ๓) เพื่อ วิเคราะห์แนวโน้มการ เปลี่ยนแปลงและ ขับเคลื่อนทักษะที่พึง ประสงค์สำหรับพระธรรม ทูตไทยเพื่อการพัฒนา กำลังคนในยุคพลเมือง ดิจิทัลในอนาคต		พัฒนากำลังคนในยุค พลเมืองดิจิทัลในอนาคต

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยพระธรรมทูต โทร ๐๘๒-๔๕๖-๕๑๙๐
 ที่ พิเศษ/๒๕๖๖ วันที่ มกราคม ๒๕๖๖
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน/นมัสการ

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ข้าพเจ้า พระมหาทองเก็บ ญาณพล (สุขพล) ตำแหน่ง อาจารย์ประจำวิทยาลัยพระธรรมทูต ทำวิจัยในปี ๒๕๖๖ เรื่อง “ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล” ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๐๗/๒๕๖๖ (ดูสัญญา) ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ นักวิจัยมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลต่อไป

จึงเรียน/นมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ทองเก็บ ญาณพล

(พระมหาทองเก็บ ญาณพล, ดร.)
 หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อ
การพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล

แบบสอบถามระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่
พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล

คำชี้แจง ให้นักศึกษาพิจารณาข้อความในแต่ละข้อว่านักศึกษามีพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ต
อยู่ในระดับใด จากนั้นเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนักศึกษาโดยอาศัย
เกณฑ์ดังนี้

คะแนน ๕ หมายถึง ตรงกับระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนน ๔ หมายถึง ตรงกับระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

คะแนน ๓ หมายถึง ตรงกับระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน ๒ หมายถึง ตรงกับระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

คะแนน ๑ หมายถึง ตรงกับระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระ ธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการ พัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ทักษะด้านการเรียนรู้และพัฒนา					
๑	การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking)					
๒	การแก้ปัญหา (problem solving)					
๓	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและ การประดิษฐ์					
	ด้านทักษะชีวิต					
๔	การตัดสินใจ (Decision making)					
๕.	ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship)					
๖.	ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness)					
๗.	ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)					
๘.	การจัดเก็บอารมณ์ (Coping with emotion)					
๙.	การจัดการความเครียด (Coping with Stress)					

ข้อที่	ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระ ธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการ พัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	<u>ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล</u>					
๑๐.	ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)					
๑๑.	ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)					
๑๒.	ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)					
๑๓.	ทักษะการสร้างสรรค์เนื้อหา (Content Creation)					
๑๔.	ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)					
๑๕.	ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)					
๑๖.	ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)					

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนา
กำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล” ผู้วิจัย ได้แบ่งประเด็นคำถามเพื่อขอสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ตอนที่ ๒ การพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ตอนที่ ๓ ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

(พระมหาทองเก็บ ญาณพล, ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ ว.๐๐๗/๒๕๖๖

ชื่อโครงการ ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

หัวหน้าโครงการ พระมหาทองเก็บ ญาณพโล, ดร.

อาจารย์ วิทยาลัยพระธรรมทูต

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่เริ่มมีแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปีแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจนมากขึ้น กลไกสำคัญที่จะทำให้การขับเคลื่อนพัฒนานั้นสำเร็จบรรลุได้ตามเป้าหมาย ย่อมหนีไม่พ้น “การอุดมศึกษา” ซึ่งเป็นแหล่งผลิตและพัฒนาากำลังคนระดับสูง และยังเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม อันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อยกระดับขีดความสามารถทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อนำพาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างทันยุคสมัยทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ ทิศทางการพัฒนาประเทศ คือการสร้างคนที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม รวมไปถึงมีทักษะและความสามารถแห่งอนาคตที่จำเป็นต่อการยกระดับเทคโนโลยีไทยไปสู่ยุคอุตสาหกรรมแห่งอนาคตการผลิตและพัฒนากำลังคนของการอุดมศึกษานับจากนี้จึงเป็นการผลิตอย่างมีจุดมุ่งหมาย ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างบุคลากรที่ตอบโจทย์ความต้องการในการพัฒนาประเทศแล้ว ยังเป็นการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่จะเติบโตและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขท่ามกลางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีที่ทุกคนร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น

ตามที่คณะรัฐมนตรีภายใต้การบริหารราชการแผ่นดินของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ด้านการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ข้อ ๖.๑๘ ต้องการให้มีการส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลให้เริ่มขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้ทุกภาคเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ทันโลกและสามารถแข่งขันในโลกสมัยใหม่ได้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าผู้ที่มีความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลได้มากกว่า ย่อมเป็นผู้ได้เปรียบในสังคมเนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิต สร้างสรรค์นวัตกรรมและสิ่งใหม่ได้มากกว่าทำให้พัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าได้ดีมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นโยบายของทุกประเทศจึงพยายามเพิ่มขีดความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลให้กับประชาชน และพยายามลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างประชาชนในชุมชนเมืองและชุมชนห่างไกล ที่เรียกว่า ช่องว่างดิจิทัล (digital divide) ดังนั้น การลดช่องว่างดิจิทัลของประเทศไทย จึงเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาล

ในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ดังกล่าว ไปสู่การเป็น Digital Thailand จำเป็นอย่างยิ่งที่นอกจากจะเร่งสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีเกิดใหม่ที่สำคัญ เช่น คลาวด์ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things) ที่ทำให้ชีวิตที่สมาร์ท พร้อมก้าวสู่สังคมดิจิทัล และการบริการภาครัฐผ่าน

ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในประชาชนทุกกลุ่มวัยแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างทักษะและความตระหนักรู้ถึงประโยชน์และโทษ ตลอดจนการใช้งานอย่างสร้างสรรค์ และรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่าประชากรอายุ ๖ ปี ขึ้นไป ประมาณ ๖๒.๓ ล้านคน มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ ๒๓.๘ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๘.๒ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ๒๑.๗ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๔.๙ และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ ๔๘.๑ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๗๗.๒ โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีการใช้อินเทอร์เน็ต(จำนวนชั่วโมงการใช้ต่อสัปดาห์) เพิ่มขึ้นในทุกช่วงระยะเวลาการใช้งานเมื่อเทียบกับผลการสำรวจในปี ๒๕๕๗ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีผู้ใช้สมาร์ตโฟนสูงกว่าร้อยละ ๘๐ โดยมีจำนวนชั่วโมงการใช้งานเฉลี่ยอยู่ที่ ๕.๗ ชั่วโมงต่อวัน และกิจกรรมที่นิยมในกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่อันดับ ๑ คือการใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เช่น Facebook, Instagram, Line เป็นต้น คิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ ๘๒.๗ ในขณะที่กิจกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านคอมพิวเตอร์ คือ ใช้ในการสืบค้นข้อมูลเป็นอันดับ ๒ ร้อยละ ๖๒.๒ และ ใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เป็นอันดับ ๓ ร้อยละ ๔๕.๓ ในขณะที่สถิติต่างๆ ข้างต้น ได้เพิ่มสูงขึ้นสถิติทางด้านภัยออนไลน์ก็ได้เพิ่มสูงขึ้นทุกปีเช่นกัน ซึ่งจากสถิติภัยคุกคามที่แจ้งเข้ามายังศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย หรือ "ไทยเซิร์ต" ปี ๒๕๕๘ มีภัยคุกคามไซเบอร์ที่แจ้งเข้ามาทั้งสิ้น ๔,๓๗๑ ราย สูงกว่าปีก่อนๆ หลายเท่าตัว โดยเมื่อปี ๒๕๕๕ มีสถิติภัยคุกคามเพียง ๗๙๒ ราย ปี ๒๕๕๖ มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๓๔๕ ราย และในปี ๒๕๕๗ มีจำนวนมากถึง ๔,๐๐๗ ราย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการปล่อยไวรัส สปายแวร์ โทรจัน ร่องลงมาเป็นการฉ้อโกง/หลอกลวง และการเจาะระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตระหนักถึงปัญหาข้างต้น และความจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้แก่ประชาชนให้สามารถเข้าถึง เรียนรู้ และได้ประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคม เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล สร้างโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน การอาชีพ และเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคตอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป

พระธรรมทูตไทยในฐานะกำลังคนกลุ่มสำคัญสาขาเฉพาะผู้ประกาศพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มีภารกิจต่อพุทธศาสนิกชนทั้งชายและหญิงที่เรียกว่าอุบาสกและอุบาสิกา ในการถ่ายทอดพระธรรมคำสอน เพื่อให้อุบาสกอุบาสิกาได้รับทราบและรู้เข้าใจในพระธรรมในระดับที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขในการดำรงชีวิต และถึงประโยชน์สุขในทางธรรมอันเป็นเป้าหมายสำคัญและสูงสุดในการประกาศพรหมจรรย์ขององค์พระศาสดา เพื่อเป็นการตอบแทนอุบาสกอุบาสิกาซึ่งได้อุปถัมภ์พระธรรมทูตในด้านต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งแก่พุทธศาสนิกชนไทยและประเทศที่ไปประกาศพระพุทธศาสนา

ทักษะที่พึงประสงค์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน ในยุคที่มีความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีดิจิทัล จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยี เพื่อความอยู่รอดเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต และการประกาศพระพุทธศาสนา นอกจากนี้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต พระธรรมทูตไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งควรได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดในการทำภารกิจหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต และเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคต การพัฒนาประเทศและประชาคมวิจัยในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล
- ๒) เพื่อสร้างภาพในอนาคต ของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต
- ๓) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตไทยเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในอนาคต

ผลการวิจัย

ศึกษาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

ตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน จากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้

๑) สภาพทั่วไป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ปีละ ๑ ครั้ง เริ่มอบรมรุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวนผู้ผ่านการอบรม ๔๙ รูป มีการอบรมมาถึงรุ่นที่ ๒๐ ตรงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีประกาศการจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตขึ้น โดยมีพระโสภณวชิราภรณ์ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยพระธรรมทูต ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมต่อเป็นรุ่นที่ ๒๑ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๙๘ รูป รุ่นที่ ๒๒ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๑๑๑ รูป เมื่อรวมสถิติการฝึกอบรมพระธรรมทูตตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๒๒ มีจำนวนพระธรรมทูตผ่านการอบรมแล้ว ๑,๖๕๘ รูป พระธรรมทูตได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก มีจำนวนวัดในต่างประเทศถึง ๓๙ ประเทศ

๒) ศึกษาข้อมูลภารกิจของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

๑. งานด้านการเผยแผ่

๑.๑ ภาคทฤษฎีการแสดงธรรมในโอกาสงานต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคลการสอนทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การอบรม การเข้าร่วมประชุม/สัมมนาทางวิชาการเพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง งานด้านผลิตสื่อในการเผยแพร่ เช่น จัดทำวารสารของวัดประจำเดือน ประจำเทศกาล เช่น แสงธรรม (วัดไทยฯ ตี.ซี.) ธัมมโฆส (วัดธัมมาราม) ธรรมปทีป (วัดวิชิตธรรมปทีป) ดวงประทีป (วัดไทย LA.) พุทธปทีป (ลอนดอน) ศรีรัตนสาร, พุทธาวาส, เป็นต้น และหนังสือธรรมะอื่น ๆ ที่เห็นสมควรเผยแพร่ทั้งภาคภาษาไทยและอังกฤษ พิมพ์ออกเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ งานผลิตสื่อบันทึกเสียงธรรมะ เช่น เทปธรรมะ, เทปไหว้พระสวดมนต์เช้า-เย็น, เทปบทสวดอื่น ๆ รวมทั้งวีดิโอเทปธรรมะและสารคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาวัฒนธรรมประเพณีไทย งานถ่ายภาพสไลด์, ถ่ายภาพนิ่ง, ถ่ายวีดิโอ เพื่อการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ งานใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างโฮมเพจเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด, เผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต, การใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ในการติดต่อสื่อสารโดยการถาม-ตอบ ปัญหาธรรมะ และข่าวสารข้อมูลอื่น ๆ รวมถึงการผลิตรายการวิทยุ, โทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการเผยแพร่ด้วย

๑.๒ ภาคปฏิบัติ จัดการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (Meditation Class) แก่ผู้สนใจรายบุคคลและหมู่คณะทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จัดบรรพชา-อุปสมบทภาคฤดูร้อน ทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ จัดอบรมธรรมะแก่เยาวชนในโครงการ “หลักธรรมนำเยาวชน” จัดให้มีการประพฤติธรรม รักษาศีล ๘ ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ จัดเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำปี (Meditation Retreat) แก่ชาวไทยและต่างประเทศ

๒. งานด้านการศึกษา

๒.๑. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (Buddhist Sunday School) เปิดสอนภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และพระพุทธศาสนาเบื้องต้น แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย และชาวพุทธที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศ

๒.๒. โรงเรียนสอนภาษาไทยภาคฤดูร้อน (Summer School) โดยวัดไทยฯร่วมกับคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นแบบไทย แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย ที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศในช่วงปิดภาคฤดูร้อนของทุกปี

๒.๓. โรงเรียนแผนกธรรม-ธรรมศึกษา สอนตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง และสอนธรรมะในพระไตรปิฎก สำหรับกลุ่มผู้สนใจเป็นพิเศษ

๒.๔. จัดการเรียนการสอนแก่ผู้สนใจเฉพาะ (การศึกษาพิเศษ) เช่น การปรุงอาหารไทย, ทำขนมไทย, ดอกไม้ประดิษฐ์, การจัดดอกไม้, ศิลปะไทย, คอมพิวเตอร์ รวมทั้งการจัดชั้นเรียนพิเศษแก่ชาวต่างประเทศที่สนใจจะศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น พุทธศาสนา, ภาษาไทย, วัฒนธรรม ประเพณีไทย เป็นต้น

๒.๕. บริการด้านห้องสมุด มีหนังสือให้ศึกษาค้นคว้าทั้งภาคภาษาไทย และภาษาอังกฤษบริการให้ยืมเทพธรรมะต่าง ๆ บทเรียนภาษาไทย, บทสวดมนต์, เทปวีดีโอ

๓. งานด้านสาธารณูปการ

๓.๑ งานด้านการสร้างวัด พระธรรมทูตต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติในการสร้างวัดในต่างประเทศ เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาในภายหลังโดยการศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องก่อนลงมือปฏิบัติ

๓.๒ งานด้านการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นหน้าที่โดยตรงของพระธรรมทูตที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขซ่อมแซมถาวรวัตถุในวัด ตลอดถึงการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้คุ้มค่า เหมาะสมกับคุณค่าแห่งความเป็นวัดไทย

๓.๓ งานด้านพัฒนาวัด เป็นหน้าที่อย่างสำคัญของพระธรรมทูตที่จะพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน ในส่วนที่เป็นรูปธรรม คือวัดต้องเป็นสถานที่ที่สงบร่มรื่น สะอาดสอาดสวยงาม เป็นร่มอารามให้เป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

๔. ด้านรักษาประเพณี/พิธีกรรม

๔.๑ งานสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

๔.๒ งานวัฒนธรรมของชาติงานวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (วันพ่อแห่งชาติ) งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (วันแม่แห่งชาติ) งานวันปิยมหาราช

๔.๓ งานทำบุญประเพณีประจำปี งานสงกรานต์ งานสารทไทย งานทอดกฐิน งานลอยกระทง งานทำบุญปีใหม่ ทำบุญใส่บาตรวันอาทิตย์

๓) คุณสมบัติของพระธรรมทูต คุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์พระธรรมทูตในต่างประเทศ สามารถรวบรวมและสรุปคุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศไว้ดังนี้

ข้อที่ ๑ ต้องมั่นใจในคุณค่าความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนา

ข้อที่ ๒ ความประพฤติก็เป็นสิ่งสำคัญ พระสงฆ์นั้นมีหลักอยู่แล้ว คือมีวินัย เรื่องแบบแผนความประพฤตินี้ เมื่อไปอยู่ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เจริญแล้ว ต้องมีความมั่นใจในตัวเองไม่หวั่นไหวได้ง่าย ทั้งสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ

ข้อที่ ๓ ด้านจิตใจก็ต้องมีความมั่นคง ในสังคมต่างประเทศที่มีการเจริญทางวัตถุ จึงต้องมีจิตใจที่มั่นคงอย่างสูงและมีสมาธิ เป็นต้น

สรุปจากข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเป็นสารสนเทศพื้นฐานประกอบการร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์การพัฒนาทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลต่อไป

ตอนที่ ๒ ศึกษาพัฒนาการร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์การพัฒนาทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล และการสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล สามารถพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ตามรูปภาพดังนี้

**ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
เพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล**

จากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย ๓ ทักษะซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

๑) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development Skills) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังนี้

๑. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking)
๒. การแก้ปัญหา (problem solving)
๓. ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity)

๒) ทักษะชีวิต (Life skills) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังนี้

๑. การตัดสินใจ (Decision making)
๒. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship)
๓. ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness)
๔. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
๕. การจัดการอารมณ์ (Coping with emotion)
๖. การจัดการความเครียด (Coping with Stress)

๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship Skills) ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ดังนี้

๑. ทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics)
๒. ทักษะดิจิทัล (Digital Citizenship)
๓. ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management)
๔. ทักษะการสร้างสรรคเนื้อหา (Content Creation)
๕. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)
๖. ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration)
๗. ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security)

สรุปผลจากการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยนำข้อมูลทักษะที่ได้ไปการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล

การศึกษความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล ผู้วิจัยได้ดำเนินการการวิเคราะห์ ข้อมูลความเป็นไปได้และความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลจากผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างพระธรรมทูตในปี ๒๕๖๖ จำนวน ๑๓๖ รูป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลในการท่องเที่ยวเชิง จาแนกศึกษาประเด็นจาก ๓ ทักษะ ได้แก่ ๑) ทักษะด้านการเรียนรู้และพัฒนา ๒) ทักษะชีวิต ๓) ทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ พบว่าระดับความเหมาะสมของทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๑$, $S.D. = ๐.๒๓$) โดยระดับความเหมาะสมทักษะในด้านการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} =$

๔.๕๐, S.D. = ๐.๒๘) เมื่อพิจารณาด้านทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๔๐, S.D. = ๔.๔๐) และทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X}$ = ๔.๓๙, S.D. = ๐.๒๐) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละทักษะในด้านการเรียนพบว่าระดับความเหมาะสมทักษะในด้านการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๕๐, S.D. = ๐.๒๘) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๕๕, S.D. = ๐.๒๑) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๔๕, S.D. = ๐.๓๑) และการแก้ปัญหา (problem solving) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๔๕, S.D. = ๐.๒๒) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อในด้านทักษะชีวิตพบว่าระดับความเหมาะสมด้านทักษะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการตัดสินใจ (Decision making) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal relationship) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๕ ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๔ การจัดการอารมณ์ (Coping with emotion) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ การจัดการความเครียด (Coping with Stress) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๗ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศพบว่าระดับความเหมาะสมทักษะจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัลของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๙ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technology Basics) โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๘ ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ทักษะการจัดการสารสนเทศ (Information Management) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๒ ทักษะการสร้างเนื้อหา (Content Creation) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙

ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๕ ความมั่นคงและการรักษาความปลอดภัย (Safety and Security) อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ตามลำดับ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำไปใช้ประโยชน์

๑. ได้ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคคลเมืองดิจิทัล
๒. ได้เอกสารงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ต่อชุมชน หน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๓. นำไปเผยแพร่ในวารสารระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
๔. นำไปบูรณาการกับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อรองรับการพลเมืองดิจิทัล
๕. เพื่อสนองนโยบายให้สอดคล้องกับแผนด้านการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ

การประชาสัมพันธ์

- ๑) การประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยทางเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) การตีพิมพ์ผลงานวิจัยในเอกสารและวารสารวิชาการ

ประวัตินักวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล

๑.๑ ภาษาไทย พระมหาทองเก็บ ญาณพล, ดร. (สุขพล)

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Phramaha Thongkeb Yanapalo (Sukpol)

๓. สังกัดหน่วยงาน/คณะ อาจารย์ วิทยาลัยพระธรรมทูต

๔. ที่อยู่ติดต่อได้

แขวง/ตำบล ลำไทร เขต/อำเภอ วังน้อย

จังหวัด พระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ ๑๓๑๗๐

๖. วุฒิการศึกษา Ph.D. (Pali & Buddhist)

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ พุทธศาสตร์

